

**UNIVERZA V LJUBLJANI
FAKULTETA ZA DRUŽBENE VEDE**

Matej Kramberger

mentorica: doc. dr. Maja Bučar

**VKLJUČEVANJE SLOVENIJE V
ORGANIZACIJO ZA GOSPODARSKO
SODELOVANJE IN RAZVOJ**

Diplomsko delo

Ljubljana, 2006

*Zahvaljujem se mentorici doc. dr. Maji Bučar za usmerjanje,
Mariji Adanja, sekretarki na Ministrstvu za zunanje zadeve,
Dimitriju Grčarju, vodji multilateralnih ekonomskih odnosov na Ministrstvu za gospodarstvo,
Janezu Stritarju, direktorju Uprave RS za jedrsko varnost,
Tatjani Jurkovič, svetovalki na Ministrstvu za šolstvo in šport
in vsem ostalim, ki si so mi tako ali drugače pomagali z informacijami in nasveti.*

*Posebna zahvala prijateljem za vzpodbudne besede,
Predvsem pa staršem za njihovo bodrenje in podporo.*

KAZALO

SEZNAM KRATIC	5
1 UVOD	6
2 ORGANIZACIJA ZA GOSPODARSKO SODELOVANJE IN RAZVOJ (OECD)	8
2.1 Tipologija OECD	8
2.2 Teoretsko ozadje nastanka organizacij tipa OECD	9
2.3 Nastanek organizacije (od OEEC do OECD)	11
2.3.1 Obdobje po 2. svetovni vojni	11
2.3.2 Vloga in razvoj OEEC.....	13
2.4 Struktura in aktivnosti OECD	18
2.4.1 Gospodarstvo.....	21
2.4.2 Razvoj	22
2.4.3 Izobraževanje	23
2.4.4 Znanost, tehnologija in industrija	23
2.4.5 Statistika.....	24
3 SODELOVANJE Z DRŽAVAMI NEČLANICAMI	28
3.1 Center za sodelovanje z državami nečlanicami	30
3.2 Pristopna pogajanja in OECD strategija širjenja	32
3.3 Oblike sodelovanja z nečlanicami	35
3.4 Financiranje	39
4 SODELOVANJE MED SLOVENIJO IN OECD	42
4.1 Razvoj odnosov med Slovenijo in OECD	42
4.2 Aktivnosti Republike Slovenije za poglobitev sodelovanja z OECD	45
4.2.1 Preprečevanje podkupovanja.....	46
4.2.2 Gospodarstvo.....	47
4.2.3 Jedrska varnost	48
4.2.4 Šolstvo.....	50
4.2.5 Okolje (kemijska varnost)	52
4.2.6 Javna uprava.....	53
4.3 Medresorska delovna skupina za sodelovanje RS z OECD	54
4.4 Ocena položaja Slovenije	56
5 ZAKLJUČEK	62
6 LITERATURA	64
<i>Priloga I: Odbori, delovne skupine in izvedenske skupine</i>	<i>69</i>
<i>Priloga II: Prikaz porazdelitve dela v CCNM</i>	<i>70</i>
<i>Priloga III: Prikaz prispevkov v OECD proračun</i>	<i>71</i>
<i>Priloga IV: Pregled sodelovanja Slovenije v odborih in delovnih telesih OECD</i>	<i>72</i>

SEZNAM KRATIC

BIS	<i>Bank for International Settlement</i> (Banka za mednarodne obračune)
BNP	bruto nacionalni proizvod
CCN	<i>Committee for co-operation with Non-Members</i> (Odbor za sodelovanje z nečlanicami)
CCNM	<i>Centre for Co-operation with Non-Members</i> (Center za sodelovanje z nečlanicami)
CEFTA	<i>Central European Free Trade Area</i> (Srednjeevropski sporazum o prosti trgovini)
CERI	<i>Centre for Educational Research and Innovation</i> (Center za raziskave in inovacije v izobraževanju)
CIME	<i>Committee on International Investment and Multinational Enterprises</i> (Odbor za mednarodne investicije in večnacionalne družbe)
DAC	<i>Development Assistance Committee</i> (Odbor za razvojno pomoč)
ECA	<i>Economic Cooperation Administration</i> (Uprava za gospodarsko sodelovanje)
ECMT	<i>European Conference of Ministers of Transport</i> (Evropska ministrska konferenca za transport)
EEC	<i>European Economic Community</i> (Evropska gospodarska skupnost)
EFTA	<i>European Free Trade Area</i> (Evropski prostotrgovinski prostor)
EMA	<i>European Monetary Agreement</i> (Evropski monetarni sporazum)
EPU	<i>European Payment Union</i> (Evropska plačilna unija)
GATT	<i>General Agreement on Tariffs and Trade</i> (Splošni sporazum o tarifah in trgovini)
IAEA	<i>International Atomic Energy Agency</i> (Mednarodna agencija za jedrsko energijo)
ILO	<i>International Labour Organization</i> (Mednarodna organizacija za delo)
IMF	<i>International Monetary Fund</i> (Mednarodni denarni sklad)
MAD	<i>Mutual Acceptance of Data</i> (vzajemno upoštevanje podatkov)
MG	Ministrstvo za gospodarstvo
MOP	Ministrstvo za okolje in prostor
MŠŠ	Ministrstvo za šolstvo in šport
MZ	Ministrstvo za zdravje
MZZ	Ministrstvo za zunanje zadeve
NATO	<i>North Atlantic Treaty Organisation</i> (Organizacija severnoatlantskega sporazuma)
NEA	<i>Nuclear Energy Agency</i> (Agencija OECD za jedrsko energijo)
OECD	<i>Organisation for Economic Co-operation and Development</i> (Organizacija za gospodarsko sodelovanje in razvoj)
OEEC	<i>Organisation for European Economic Co-operation</i> (Organizacija za evropsko gospodarsko sodelovanje)
OZN	Organizacija združenih narodov
PISA	<i>Programme for International Student Assessment</i> (program mednarodne primerjave dosežkov učencev)
PIT	<i>Partners in Transition</i>
SIGMA	<i>Support for Improvement in Governance and Management</i>
WTO	<i>World Trade Organisation</i> (Svetovna trgovinska organizacija)

1 UVOD

Za manjše države kot je Slovenija je značilno, da v bilateralnih in multilateralnih odnosih težje uveljavljajo svoje interese. Splošno pomanjkanje virov jih sili v nesorazmerno večjo odprtost in sodelovanje z drugimi. Seveda niti politično in gospodarsko najmočnejše države pri tem niso izjeme. Živimo v dobi, ki je naraščajoče zaznamovana z gospodarsko, varnostno, politično, okoljsko in drugimi oblikami soodvisnosti. Potreba po dogovarjanju, združevanju razpoložljivih virov in pretoku informacij morda še nikoli ni bila večja. Razumljivo je, da se v tem kontekstu delovanje na nivoju mednarodnih organizacij pojavlja kot logični odgovor na zastavljene probleme. Kako kot majhna država zagotoviti, da bo tvoj interes zastopan in upoštevan? Kako zagotoviti dostop do tehnologij in informacij, katerih domače gospodarstvo zaradi omejenosti virov ne more ustvarjati? Vsaj delno si države pri tem pomagajo z mednarodnimi organizacijami.

V diplomski nalogi analiziram primer prizadevanja Slovenije, da bi kot polnopravna članica sodelovala v Organizaciji za gospodarsko sodelovanje in razvoj (*Organisation for Economic Co-operation and Development*, v nadaljevanju OECD). Kot izhaja že iz imena, gre za organizacijo, ki deluje na področju gospodarskih in razvojnih politik. Precejšen poudarek pri njenem delovanju je odmerjen analitiki, ocenjevanju in postavljanju standardov. Izraziteje kot katera druga, bolj klasična mednarodna organizacija, deluje OECD kot zgolj eden izmed organov v sestavi neke organizacije, namreč sekretariat. Ta naj bi že po definiciji temeljil na strokovnosti in na nepristranski način skrbel za interese celotnega članstva. OECD navzven, v odnosu do svojega članstva, dejansko deluje kot neke vrste servis. Sicer pa dejavnost OECD ne temelji na sekretariatu, temveč na posebnosti, po kateri se v veliki meri razlikuje od preostalih organizacij, namreč odborih in njihovi edinstveni sestavi. V klasičnem smislu, v obliki, za katero Klabbers (2002: 178 – 180) uporablja pojem komitologija (*comitology*), bi tolikšna prevlada odborov pomenila zmanjšano preglednost in demokratičnost postopkov. Pojasnjuje, da gre pri tem za pojav, kjer se odločitve, namesto v političnih organih in pod budnim očesom javnosti, sprejemajo v strokovnih odborih, zunaj dejanskega vpliva članstva (*ibid*). Slednje pa ravno pri OECD ne drži. Za razliko od drugih mednarodnih organizacij sedijo v OECD odborih strokovnjaki, ki so obenem predstavniki članstva. Enako dosledno kot v političnih, so ti zastopani tudi v strokovnih organih. Pri tem gre veliko večji poudarek slednjim. Seveda se kljub velikemu poudarku na stroki niti v OECD političnim implikacijam ne da izogniti.

Le v manjši meri sem v nalogi upošteval klasično obliko besedila, ki sestoji iz teoretičnega dela in analize primera. Vsebovan je le kratek teoretični uvod, katerega dopolnjujeta obširnejša analiza delovanja OECD in slovenskega sodelovanja s to organizacijo. Struktura naloge je trodelna. Prvi del poleg splošnejšega teoretičnega vpogleda zajema opis obravnavane organizacije, njen nastanek, razvoj, strukturo in aktivnosti. V nadaljevanju se ukvarjam z oblikami sodelovanja, ki so predvidene v odnosu do nečlanic. V zadnjem poglavju skušam v ta okvir umestiti slovenska prizadevanja za polnopravno članstvo in potegniti nekatere zaključke, na način kot so opredeljeni v zastavljeni hipotezi.

Pri le-tej gre za polemizacijo slovenskega pristopa k sodelovanju z OECD. Skušam ugotoviti, ali je slovensko članstvo v OECD kot ena izmed redkih še preostalih zunanjepolitičnih usmeritev na področju včlanjevanja v mednarodne organizacije smiselno in če je, koliko se uresničuje. Za hipotezo si postavim trditev, da Sloveniji polnopravno članstvo v OECD ni potrebno. Pri tem izhajam iz predpostavke, da je obstoječi status, ki nam omogoča selektivno prisotnost v delovnih telesih organizacije, skupaj z možnostjo nadgradnje že obstoječega sodelovanja, optimalen.

2 ORGANIZACIJA ZA GOSPODARSKO SODELOVANJE IN RAZVOJ (OECD)

2.1 Tipologija OECD

S svojim nastankom, ki sega nazaj v konec druge svetovne vojne, se Organizacija za evropsko gospodarsko sodelovanje (*Organisation for European Economic Co-operation*, v nadaljevanju OEEC¹) uvršča med prve regionalne medvladne organizacije. Splošno obstaja več definicij regionalizma, med katerimi se jih večina nekoliko zmotno opira na dejavnike geografske bližine - regije. V resnici je omenjeni kriterij zgolj eden izmed mnogih in nikakor ni odločilnega pomena. A. LeRoy Bennett (2002: 237) s skupnim pojmom regionalne organizacije imenuje »segment sveta, ki je povezan z vrsto skupnih ciljev, temelječih na geografskih, družbenih, kulturnih, gospodarskih ali političnih vezeh, in ima formalno strukturo osnovano na uradnem medvladnem sporazumu.« Regionalni značaj posamezne organizacije torej ni odvisen zgolj od zaključene geografske celote, temveč predstavlja konvergenco različnih interesov, ki se oblikujejo znotraj skupine zainteresiranih držav. Pri tem seveda ne gre zanikati »naravne tendence k regionalizmu, ki temelji na homogenosti interesov, tradicij in vrednot znotraj /.../ skupine sosednjih držav« (Bennett 2002: 237). Geografska bližina tržno usmerjenih zahodnoevropskih držav je bila od samega začetka pomembno stičišče OEEC/OECD članstva. Vse do preoblikovanja OEEC v OECD² in kasnejše včlanitve Japonske l. 1964, ki je odprla vrata tudi drugim razvitim državam izven komunističnega bloka³, je bilo članstvo omejeno na regijo zahodnoevropskih držav, ki so bile prvotne prejemnice finančne pomoči v okviru Marshalovega načrta⁴ za povojno obnovo Evrope. S širitvami izven evroobmočja je OECD začela izgubljati prej izrazito regijsko podobo, katere pa, predvsem to velja za obdobje hladne vojne, ne gre zanemarjati.

¹ OEEC je predhodnica l. 1961 ustanovljene OECD. Članice OEEC so bile: Avstrija, Belgija, Danska, Francija, Grčija, Irska, Islandija, Italija, Luksemburg, Nizozemska, Norveška, Portugalska, Švedska, Švica, Turčija, Velika Britanija in Zvezna republika Nemčija. Kot pridružene članice so sodelovale Kanada, Španija in ZDA.

² S preoblikovanjem OEEC v OECD sta uradni članici poleg Španije postali še Kanada in ZDA, pred tem pridruženi članici OEEC.

³ Za časa blokavske delitve sveta sta se poleg Japonske l. 1964 v OECD vključili še dve neevropski državi: Avstralija (1971) in Nova Zelandija (1973). V tem času se je s strani evropskih držav vključila zgolj ena, Finska l. 1969.

⁴ Čeprav kasneje (l. 1958) pridružena članica OEEC in ena izmed ustanovnih članic OECD, Frankova Španija, kod edina od evropskih držav članic OEEC ni bila prejemnica Marshallove pomoči.

Po izbrani klasifikaciji⁵ (Bennett 2002: 245-246) spada OECD v skupino funkcionalnih regionalnih organizacij, ki je najštevilčnejša znotraj omenjene delitve. Gre za tip regionalne organizacije, ki »spodbuja ekonomsko, družbeno ali politično sodelovanje z manjšim ali sploh nobenim poudarkom na varnosti« (Bennett 2002: 262). Večini omenjenih organizacij je zaupana naloga zagotavljanja gospodarskih ciljev držav članic, ki jih le-te posamično ne bi mogle doseči. Vendar OECD ni izključno ekonomska organizacija. Poleg makroekonomskih vprašanj, ki so bila temelj njene prvotne dejavnosti, proučuje tudi številna druga. Izjema so področja vojske, kulture in športa (OECD 5).

2.2 Teoretsko ozadje nastanka organizacij tipa OECD

Začetki razvoja modernih funkcionalnih regionalnih organizacij segajo v obdobje po koncu napoleonskih vojn. Vzporedno z Dunajskim kongresom so v osrednji Evropi vzniknili prvi poskusi organiziranega odziva na porajajoče se probleme, povezane s trgovino (Bennett 2002:10). Ustanovljene so bile predhodnice današnjih mednarodnih institucij - Renska, Labska in Donavska komisija. Do večjega razmaha funkcionalnih organizacij je po krajšem zatišju prišlo ponovno ob koncu 19. stoletja, ko je bil svet po »sodobnih kriterijih trgovine, popotovanj, komunikacij in finančnih tokov /.../ medsebojno bolj povezan kot v kateremkoli kasnejšem obdobju do konca 20. stoletja« (Bennett 2002: 10). Nastanek funkcionalnih organizacij se je porodil kot učinkovit odgovor na porajajoče se probleme racionalizacije in skupnega upravljanja razvijajoče se soodvisnosti.

Najpomembnejša teoretska izhodišča o nastanku funkcionalnih regionalnih organizacij so povzeta v sklopu liberalnih⁶ razlag oblikovanja mednarodnih vladnih organizacij in režimov: funkcionalizma ter institucionalizma (Pease 2000: 61).

Po mnenju funkcionalistov⁷ je ustanovitev mednarodne organizacije posledica porajajoče se potrebe, ki izhaja iz procesa internacionalizacije sodobnih družb (*ibid*). V kontekstu povezovanja in rastoče medsebojne (so)odvisnosti se pojavljajo problemi, katerih učinkovito reševanje je možno le v okviru mednarodnega sodelovanja. Velja poudariti, da se v

⁵ A. LeRoy Bennett (2002: 236-273) loči večnamenske, varnostne in funkcionalne regionalne organizacije. Poleg omenjenih oblik regionalizma avtor navaja še regionalne komisije OZN (*ibid*).

⁶ Poznamo še druge teoretske poglede na nastanek mednarodnih organizacij, kot so realizem, marksizem in drugi (Pease 2000: 39-98). Za izbiro liberalizma kot najpomembnejšega sem se odločil, ker menim, da je najprimernejši za razlago nastanka organizacij tipa OECD.

⁷ Nekoč najpopularnejšemu pristopu v liberalni teoriji nastanka mednarodnih organizacij je po mnenju Peasove (2000: 61) v zadnjih letih pomen upadel, saj se večina njegovih napovedi ni uresničila.

sistemu, ki zgodovinsko temelji na konceptu suverenosti držav, sodelovanje na politično občutljivih področjih kot sta vojska in varnost vsaj v začetku nujno zaobide (Bennett 2002: 11). Vzorci sodelovanja se najprej vzpostavijo in razvijajo na področjih t. i. nizke politike, kot sta gospodarstvo in sociala (*ibid*). S širjenjem omenjenega sodelovanja naj bi slednji sčasoma prerasli v sodelovanje na politično bolj občutljivih področjih (*ibid*). Funkcionalistična predpostavka o podiranju mej in eroziji koncepta suverenosti se vsaj zaenkrat še ni uresničila. Vendar funkcionalizem na tem mestu ni omenjen zaradi njegovih pogledov na potek nadaljnega razvoja funkcionalnih regionalnih organizacij ampak zato, ker menim, da nudi dobro dopolnilo⁸ k razumevanju nastanka OECD.

Najbolj celostno razlago nastanka in razvoja OECD nudi institucionalizem⁹. Omenjena teorija funkcionalističnih predpostavk v ničemer ne zanika, temveč jih, z doslednejšim upoštevanjem geopolitičnih razmer, tudi v času nastanka OEEC/OECD, dopolnjuje. Funkcionalizem, ki se lepo obnese pri pojasnjevanju nastanka vladnih organizacij v času koncerta evropskih velesil, je precej manj ustrezen za obdobje po 2. sv. vojni. Takratnega oblikovanja vladnih organizacij več ne moremo enoznačno povezovati zgolj s porajajočo se potrebo po skupni akciji. Predvsem je treba upoštevati prisotnost hegemonu, ki je v teoriji institucionalizma ključen za nastanek mednarodnih vladnih organizacij. Teorija obenem dopušča in implicitno predpostavlja možnost¹⁰, da organizacija preživi zlom hegemonije, katera jo je ustvarila. Omenjeno izhaja iz argumentacije, po kateri mednarodne vladne organizacije ne koristijo zgolj hegemonu, temveč vsem vključenim državam. Služijo zmanjševanju transakcijskih in informacijskih stroškov držav članic, uravnavajo njihovo delovanje in spodbujajo transparentnost (Pease 2000: 62). Dokler mednarodna vladna organizacija opravlja omenjene funkcije in državam zagotavlja oprijemljive koristi, se lahko ohrani tudi brez hegemonu. (Pease 2000: 61-64)

⁸ V osemdesetih in devetdesetih se je razvil nov koncept pojasnjevanja multilateralnih ureditev v času po hladni vojni, znan pod imenom režimi (Bennett 2002: 18). Po definiciji Stephena Krasnerja (*ibid*) pričakovanja akterjev glede reševanja posameznega področja konvergirajo v skupek »principov, norm, pravil in načinov odločanja,« imenovan režim.

⁹ Večina novejših liberalističnih raziskav mednarodnih vladnih organizacij in režimov temelji na teoriji institucionalizma, ki je svojevrstna mešanica realizma, teorije iger in funkcionalizma (Pease 2000: 62).

¹⁰ Preostali teoretski pogledi, ki pri nastanku mednarodnih vladnih organizacij upoštevajo prisotnost hegemonu, predvidevajo, da z njegovim propadom (skoraj) gotovo propade tudi organizacija, katero je ustanovil. Eden takih je realizem.

2.3 Nastanek organizacije (od OEEC do OECD)

2.3.1 Obdobje po 2. svetovni vojni

Politično in gospodarsko je bila Evropa v letih med 1945 in 1989 blokovsko deljena¹¹ z Združenimi državami Amerike (ZDA) in Sovjetsko zvezo (SZ) kot glavnima protagonistoma omenjene delitve. Obstoječa nasprotja so se stopnjevala in kmalu za tem institucionalizirala. Po navedbah Archerja¹² (1994: 22) je prvotna integracija v zahodni Evropi potekala ločeno na treh področjih: vojaškem z Organizacijo severnoatlantske zveze¹³, političnem s Svetom Evrope¹⁴ in gospodarskem z OEEC.

Na nastanek OEEC je treba gledati v kontekstu katastrofalnih razmer evropskih gospodarstev po drugi svetovni vojni, strahu pred širjenjem komunizma in ameriške želje po novi – multilateralni gospodarski ureditvi kapitalističnega sveta. ZDA, ki so med drugo svetovno vojno zelo obogatele, so povojni Evropi namenile precejšnjo finančno pomoč, ki je bila ključna za hiter gospodarski razvoj kakih 20 suverenih držav zahodne Evrope (Archer 1994: 18). Že spomladi 1947 je predsednik Truman uvidel, da Velika Britanija ne more obdržati svojega vpliva v Grčiji in Turčiji ter obema državam zagotovil 400 milijonov dolarjev pomoči. Takrat so prvič zelo jasno povedali, da gre za natančno domišljeno protikomunistično doktrino¹⁵, ki bo veljala po vsem svetu. Junija 1947 je ameriški zunanji minister George Marshall naznanil projekt obširnejše gospodarske obnove Evrope (Archer 1994: 21). V štirih letih, ki so sledila, so ZDA Evropi namenile 13,4¹⁶ milijarde dolarjev, od tega 11,6 milijard nepovratne pomoči in 1,8 milijard kreditov (Mrak 2002: 352). Načrt je

¹¹ Začetki hladne vojne izvirajo iz rivalstva med ZDA in Rusijo v devetnajstem stoletju, oktobrske revolucije in s tem povezanega posredovanja zahodnih sil, medvojne razkola med zavezniki ter splošne antipatije med komunizmom in kapitalizmom (Archer 1994: 20). Znaki nezaupanja med SZ in zahodnimi državami so se začeli izraziteje kazati po skupni zmagi nad nacionalsocializmom.

¹² Navedeni avtor se v poglavju o OECD večkrat pojavlja kot osrednja referenca podanih navedb. Slednje je posledica pomanjkanja sekundarnih virov na obravnavano temo in moje osebne presoje, da je avtorjeva analiza OECD kompetentna.

¹³ Obojestranskemu pojmovanju grožnje je najprej sledila reakcija zahoda. Pod Trumanovo administracijo so ZDA opustile Monroejevo doktrino »Amerika Američanom«, po kateri naj se Amerika ne bi vmešavala v evropske zadeve, Evropa pa ne v ameriške, in skupaj s Kanado izkazale interes nuditi vojaško pomoč zahodnim demokracijam. Dogovor so sklenili s podpisom Severnoatlantske pogodbe 4. aprila 1949.

¹⁴ Vojaškemu in gospodarskemu vidiku delitve Evrope je bil dodan politični (Archer 1994: 22). 5. maja 1949 se je deset večstrankarsko usmerjenih držav zahodne Evrope združilo pod okriljem Sveta Evrope.

¹⁵ Gre za tako imenovano Trumanovo doktrino, ki jo je dopolnjeval Marshallov načrt. Povsod, kjer je bila zaradi sovjetskega vpliva ogrožena demokratična večstrankarska ureditev ali prozahodno usmerjena diktatura, je bil na voljo ameriški denar.

¹⁶ Wikipedia navaja 12,4 milijard (Wikipedia 1). Splošno strokovnjaki navajajo različne ocene, ko gre za sredstva v okviru Marshallovega načrta. Slednje je posledica nepreglednosti med različnimi oblikami ameriške denarne pomoči, ki se je stekala v Evropo. Manjšo pomoč je kot edina, pogojno rečeno vzhodnoevropska država prejela tudi Jugoslavija (*ibid*).

ameriški Kongres odobril 2. aprila 1948, v veljavo pa je stopil naslednjega dne s podpisom Trumana. Vzporedno je bila ustanovljena začasna Uprava za gospodarsko sodelovanje (*Economic Cooperation Administration*, ECA). Formalno in z zadolžitvijo, da z ameriške strani bdi nad programom, ki ga je kasneje izvajal OEEC, je začela delovati julija istega leta. 31. decembra 1951 je bil Marshallov načrt zaradi izbruha korejske vojne predčasno zaključen. Ob upoštevanju inflacije bi skupna navedena pomoč, preračunana za leto 2005, znašala okoli 100 milijard (Wikipedia 1). Prilivi iz tega naslova so v tistem času predstavljali okoli 4 odstotke BNP evropskih držav in približno 40 odstotkov vseh evropskih dolarskih prilivov (Mrak 2002: 352).

Četudi je bila pomoč v okviru Marshallovega načrta ponujena vsem z vojno prizadetim evropskim državam, tudi SZ, so jo države pod sovjetskim okriljem odklonile (Archer 1994: 21). Tako Marshall kakor kasneje tudi ministra za zunanje zadeve Velike Britanije in Francije, Ernest Bevin in George Bidault, so smatrali, da je treba v duhu medvojnega sodelovanja (vsaj formalno) pomoč ponuditi tudi SZ (Wikipedia 1). Pri tem so se zavedali, da bi v času vse večjega zaostrovanja odnosov vsakršno pomoč, ki bi kot prejemnike vključevala tudi SZ, ameriški Kongres le stežka potrdil (*ibid*). Ko so sovjetskemu ministru za zunanje zadeve Vyacheslavu Molotovu v Parizu predstavili pogoje: individualna ocena gospodarske situacije vsake izmed prejemnic pomoči skupaj s težnjo po organiziranju enotnega evropskega gospodarstva, je slednji te gladko zavrnil (*ibid*).

Po navedbah Archerja (1994: 45) je bil Marshall dokaj zadržan, ko je šlo za prevzemanje vodilne vloge ZDA. Smatral je, da morajo primarno odgovornost pri vzpostavitvi načrta za oživitev evropskih gospodarstev prevzeti evropske vlade same. 12. julija 1947 je bila tako pod vodstvom Bevina in Bidaulta sklicana konferenca, na kateri naj bi se evropske države dogovorile o poteku povojne obnove (*ibid*). Povabljene so bile vse evropske države, z izjemo okupirane Nemčije, fašistične Španije in manjših držav: Andore, Lihtenštajna, Monaka in San Marina. Vzhodnoevropske države so udeležbo zavrnil. Sodelovale so Avstrija, Belgija, Danska, Francija, Grčija, Irska, Islandija, Italija, Luksemburg, Norveška, Nizozemska, Portugalska, Švedska, Švica, Turčija in Velika Britanija (VB). Da bi zagotovili sodelovanje zahodnoevropskih vlad in preprečili vtis, da ZDA Evropejcem vsiljujejo svojo voljo, je 16 evropskih držav ustanovilo Odbor za evropsko gospodarsko sodelovanje (*Committee of European Economic Cooperation*, CEEC), katerega naloga je bila izdelati oceno za obnovo potrebnih sredstev¹⁷ (Archer 1994: 22). 16. aprila 1948 so članice

¹⁷ Odbor je zaprosil za 22 milijard dolarjev pomoči (Wikipedia 1). Evropske države so večino svojih deviznih rezerv porabile za financiranje vojne. Pomoč, ki so jo prejele države članice Odbora, je bila denominirana v

Odbora z namenom da se sodelovanje evropskih držav na področju izvajanja načrta gospodarske pomoči poglobi in nadaljuje ustanovile OEEC (Archer 1994: 46). Originalnim 16 članicam novonastale organizacije s sedežem v Chateau de la Muette v Parizu se je 1949 pridružila še Zvezna republika Nemčija (ZRN)¹⁸ (*ibid*). Kot pridružene članice so sodelovale ZDA in Kanada od leta 1950 in Španija od leta 1958 (*ibid*).

2.3.2 Vloga in razvoj OEEC

Temeljna naloga, ki jo je od istoimenskega odbora prevzel OEEC, je bila izdelava in uresničevanje programa gospodarske obnove Evrope (*European Recovery Programme*, ERP). Izkazalo se je, da je doseči sodelovanje med državami prejemnicami, obenem pa zadovoljiti ameriška pričakovanja, precej zahtevno. Program so od samega začetka spremljala izrazita nesoglasja na strani držav prejemnic glede usklajevanja posameznih nacionalnih programov in razdeljevanja pomoči (OECD 1). Končna porazdelitev¹⁹ je bila določena šele po arbitraži, zaupani prvemu generalnemu sekretarju OEEC Robertu Marjolinu (Archer 1994: 48). V ta namen je sekretariat izdelal podrobno študijo celotnega zahodnoevropskega gospodarstva, skupaj z individualnimi ocenami gospodarstev po posameznih državah prejemnicah pomoči.

ameriških dolarjih, kar je imelo za posledico, da so jo porabile za nakupe na ameriškem tržišču. To je bilo ključno za vzdrževanje ameriškega izvoza in z njim povezanega povojnega razvoja ameriškega gospodarstva (Archer 1994: 46). Opomba nazorno ilustrira dvojno naravo pomoči, ki je ob tem, da je pripomogla k povojni obnovi zahodne Evrope, hkrati odpravila ameriške proizvodne presežke in vzpostavila trgovinske vzorce med ZDA in zahodno Evropo, ki so se ohranili tudi po ustavitvi Marshallove pomoči. Skratka, »/r/esnični uspeh Marshallovega načrta se odraža v prispevku le-tega k vzpostavitvi nove mednarodne ureditve in ne v kapitalu in surovinah, ki jih je namenil zahodnoevropskim industrijam« (Wood 1986: 31). Oblikoval se je triangularni model trgovinske izmenjave med ZDA, Evropo in državami tretjega sveta, ki je nadomestil tradicionalno živahno trgovino med zahodno- in vzhodnoevropskimi državami, ki je z vzpostavitvijo železne zavesе usahnila (Wood 186: 31). ZDA so izvažale v Evropo, Evropa v države tretjega sveta in slednje v ZDA. Z usmerjenimi transferji ameriških dolarjev je ZDA uspelo preprečiti pričakovano povojno depresijo, ki bi kot posledica pomanjkanja dolarjev v tujini nastopila zaradi upada ameriškega izvoza (Wood 1986: 34-35). Načrt je bil osnovan že med vojno, še preden je nastopila tako imenovana blokovska delitev, ki pa je vendarle pripomogla, da ga je potrdil ameriški Kongres (Wood 1986: 36). Wood trdi (198: 38-39), da je Američane k ekonomski intervenciji v Evropi bolj kot strah pred morebitnimi, čeprav manj verjetnimi levičarskimi prevzemi oblasti motivirala želja, da se evropski kapitalizem oblikuje proč od avtarkičnih nastavkov in v smeri Bretton-Woodskega multilateralizma. ZDA so si, v skladu z ameriško »novo« mednarodno ekonomsko usmeritvijo, v prvi vrsti prizadevale preprečiti porast omejitev in kontrol v mednarodni trgovini ter vlaganjih (Wood 1986:39-40).

¹⁸ Za razliko od Archerja, OECD viri (OECD 1) navajajo 18 sodelujočih. Poleg omenjenih 16 držav naj bi sodelovala predstavnika zahodne Nemčije (vse do ustanovitve Zvezne republike Nemčije leta 1949 ločeno po anglo-ameriški in francoski okupacijski coni) in anglo-ameriškega dela Svobodnega tržaškega ozemlja (do priključitve Italiji leta 1954) (*ibid*).

¹⁹ Sekundarni viri navajajo različne ocene porazdelitve pomoči. Velja, da je največ pomoči dobila Velika Britanija (približno 24 odstotkov). Sledijo ji Francija z nekoliko manj kot 20 odstotki in Italija ter Zvezna republika Nemčija s približno 10 odstotki vsaka. V razred pod 10 odstotki pomoči se kot prvi uvrščata Nizozemska in Belgija.

Tudi po zaključku programa so v OEEC (in kasneje v OECD) nadaljevali z izdajanjem podobnih pregledov gospodarskih aktivnosti v državah članicah, ki še danes predstavljajo enega izmed najbolj cenjenih virov makroekonomskih informacij.

Prav tako nezadovoljni so bili Američani, ki so kritizirali počasnost povezovanja evropskih gospodarstev in stopnjo trgovinske liberalizacije. Zahtevali so odpravo številnih trgovinskih omejitev, od katerih so nekatere izvirale še iz predvojnih časov. Julija 1950 je bila pod okriljem OEEC ustanovljena Evropska plačilna unija (*European Payment Union*, EPU). Naloga EPU je bila pospešiti znotrajevropske trgovinske tokove, predvsem pa omogočiti medsebojno konvertibilnost evropskih valut in konvertibilnost le-teh za dolar (OECD 1). Do vzpostavitve konvertibilnosti so bili znotraj EPU območja tehnično gledano odpravljeni vsi bilateralni trgovinski tokovi. S stališča države je postalo nepomembno, s kom znotraj OEEC območja trguje. Posamezne zunanjetrgovinske bilance so bile avtomatsko nadomeščene z enotno (kreditno ali debetno) bilanco do EPU, preko katere je potekala vsa trgovina in v odnosu do katere so bile fiksirane nacionalne valute (EPU 2). Pri tem je EPU avtomatsko uravnaval pritiske trgovinskih primanjkljajev ali presežkov na stabilnost evropskih menjalnih tečajev (OECD 1). Uveden je bil sistem mesečne poravnave bilateralnih primanjkljajev in presežkov med državami članicami, ki je potekal preko Banke za mednarodne obračune (*Bank for International Settlement*, BIS). Po obdobju evropskih trgovinskih presežkov z ZDA je z uradno razglasitvijo konvertibilnosti evropskih valut za dolar 27. decembra 1958 EPU prenehala delovati (*ibid*). Njene naloge, ki so se na svoj način prekrivale z dejavnostjo Mednarodnega denarnega sklada (*International Monetary Fund*, IMF), je nasledil Evropski monetarni sporazum (*European Monetary Agreement*, EMA) iz leta 1955. Za razliko od EPU sistem mednarodnih obračunavanja in podeljevanja kreditov v okviru EMA ni bil niti avtomatičen niti obvezen (EPU 1). Američani (ECA) so od OEEC med drugim pričakovali, da bo vzpodbudila hitro sproščanje trgovine. Ugodni plačilni pogoji v okviru EPU so vzpodbujali odpravljanje kvot na znotrajevropsko trgovino in do leta 1959 je bilo več kot 80 odstotkov²⁰ kvot na trgovino v OEEC območju odpravljenih.

Po letu 1952 je vzporedno z nepričakovanim iztekom Marshallovega načrta vloga OEEC v precejšnji meri zamrla. Z izbruhom korejske vojne se je ameriška zunanja politika in s tem tudi denarna pomoč nagnila v smer oboroževanja, kar se je v evro-atlantskih odnosih odrazilo v razmišljanjih o združitvi gospodarske in vojaške komponente evropskega

²⁰ Viri (Archer 1994: 50 in OECD 1) navajajo različne stopnje liberalizacije. Od 82 odstotkov koncem leta 1947 do 84 odstotkov že z letom 1955 in 89 odstotkov leta 1959. Referenčno leto 1959 sem uporabil, ker se je s tem letom razglasila konvertibilnost evropskih valut.

povezovanja v okviru Zveze NATO. Na koncu so se vendarle odločili, da se bo OEEC še naprej samostojno ukvarjala z evropskimi ekonomskimi vprašanji, vključno s tistimi, ki zadevajo delovanje Zveze NATO.

Pomembna za obdobje delovanja OEEC je ustanovitev OECD Agencije za jedrsko energijo (*Nuclear Energy Agency, NEA*), ki se ukvarja z varnostnimi vprašanji uporabe jedrske energije, leta 1957²¹ (*ibid*). Razmah uporabe jedrske tehnologije v komercialne namene je sovpadal z nastankom treh mednarodnih organizacij, namenjenih regulaciji uporabe jedrske energije v miroljubne namene. Mednarodne agencije za jedrsko energijo (*International Atomic Energy Agency, IAEA*) v okviru OZN, Evropske skupnosti za jedrsko energijo (*European Atomic Energy Community, Euratom*) v okviru carinske unije in OECD Agencije za jedrsko energijo. V praksi vse tri organizacije (so)delujejo ločeno glede na posamezna področja, vsaka v kontekstu svojega članstva. Primarne naloge OECD agencije so oblikovanje standardov in nadzora na področjih varnosti jedrskih objektov (1), zavarovanja nosilcev objektivne (in ne krivdne) odgovornosti za primere jedrskih nesreč (2), zaščite pred sevanjem (3) in odstranjevanja jedrskih odpadkov (4). Leta 1957, ko se je ustanovila OECD Agencija za jedrsko energijo, so v okviru krovne organizacije potekala prva pogajanja o ustanovitvi evropskega prostotrgovinskega območja, ki bi združilo države Evropske skupnosti za premog in jeklo (*European Coal and Steel Community, ECSC*) in preostale OEEC članice.

V petdesetih smo bili v zahodni Evropi priča živahnemu procesu povezovanja, katerega posledica je bila ustanovitev Skupnosti za premog in jeklo med državami Beneluksa, Francijo, Italijo in Nemčijo leta 1951. Nekateri izmed najzaslužnejših mož, kot sta Monnet in Schuman, so v njej videli prve korake k ustanovitvi Evropske federacije (Archer 1994: 86). Čeprav je začetno navdušenje s propadom projekta Evropske obrambne skupnosti (*European Defence Community, EDC*) in kasneje še nekaterih drugih pojenjalo, je leta 1955 ideja o supranacionalizmu ponovna zaživela. Pogovarjali so se o ustanovitvi dveh novih skupnosti: prve za nadzor nad eventualno skupnim evropskim trgom in druge za nadzor nad atomsko industrijo šesterice (*ibid*). Poleg omenjenih držav je pri pogajanjih sodelovala še Velika Britanija. Pogovore so že od začetka pestila nešteta nesoglasja, med katerimi je prednjačilo razhajanje med šesterico in Veliko Britanijo glede oblikovanja »skupnega trga«²². Za Britance

²¹ Prvotno se je organizacija imenovala Evropska agencija za jedrsko energijo (*European Nuclear Energy Agency, ENEA*). Do preimenovanja je prišlo leta 1972, ko se je kot prva neevropska država včlanila Japonska.

²² Ločimo različne tipe ekonomskih integracij, ki jih avtorji (Salvatore 1995: 327-328) glede na stopnjo povezanosti razvrščajo v pet podtipov. Najosnovnejšo obliko predstavljajo prednostni trgovinski sporazumi tipa *British Commonwealth*, ki zagotavljajo zmanjševanje omejitev na trgovino znotraj sodelujočih držav (*ibid*).

je bilo pomembno, da ohranijo trgovinske sporazume s Commonwealth državami, zato so predlagali prostotrgovinsko opcijo, ki bi poleg Velike Britanije ter šesterice držav Skupnosti za premog in jeklo vključevala še preostale OEEC države (Archer 1994: 89). Šesterica je menila, da bo takšna liberalizacija prepočasna. Želela si je višje stopnje integracije v ožjem kontekstu šestih oz. sedmih držav (*ibid*). Ko je novembra 1955 postalo jasno, da se bo Skupnost razvila v smeri carinske unije, so se Britanci umaknili. Julija 1956 je britanska vlada znotraj OEEC predlagala ustanovitev delovne skupine, ki bi raziskala možnosti ustanovitve OEEC prostotrgovinskega območja, v katerem bi bila predvidena carinska unija šesterice vključena kot enotna entiteta (Archer 1994: 91). Po podpisu rimskih pogodb (*Treaties of Rome*) 25. marca 1957 je postala trgovinska delitev zahodne Evrope le še vprašanje časa. OEEC je na hitro ustanovil medvladni odbor, kateremu je predsedoval Britanec Reginald Maudling, z nalogo, da OEEC države vendarle dosežejo dogovor o OEEC prostotrgovinskem območju, ki bi stopilo v veljavo vzporedno z Evropsko gospodarsko skupnostjo (*European Economic Community*, EEC) (Archer 1994: 92). Po padcu francoske četrte republike poleti 1958, ko je na oblast prišel general de Gaulle, je postalo očitno, da nesoglasij med Britanci in Francozi ni mogoče premostiti (*ibid*). Ideja o enotnem zahodnoevropskem prostotrgovinskem območju je propadla. Leta 1960 je bil v Stockholmu ustanovljen Evropski prostotrgovinski prostor (*European Free Trade Area*, EFTA), ki je poleg Britancev vključeval še Avstrijo, Dansko, Norveško, Portugalsko, Švedsko in Švico²³. Čeprav manj ambiciozna in, kot se je kasneje izkazalo tudi manj uspešna ter atraktivna, je EFTA vendarle zadovoljevala Britanska pričakovanja v zvezi z Commonwealthom. Od leta 1992 sta obe integraciji (EFTA in Evropska unija) povezani v okviru Evropskega gospodarskega prostora (*European Economic Area*, EEA).

OEEC je bila ustanovljena z namenom »spodbujanja (nacionalne, op. a. M. K.) proizvodnje in (znotrajevropske, op. a. M. K.) trgovine, vzpostavitve multilateralnega plačilnega sistema med članicami /.../, ugotavljanja možnosti carinskih unij ali prostotrgovinskih območij, zmanjševanja omejitev trgovini, ohranjanja stabilnih valut ter

Prostotrgovinsko območje (*Free Trade Area*, FTA) kot naslednja oblika integracije ukinja vse omejitve na trgovino (carine, kvote) znotraj območja integracije, obenem pa dovoljuje, da vsaka izmed članic ohrani svoje omejitve za trgovino z nečlanicami (*ibid*). Omenjeni individualni tretma do držav nečlanic odpravlja carinska unija, ki za te država uvaja enotne omejitve, obenem pa ohranja prosto trgovino navznoter (*ibid*). Uveljavljanje skupnega trga predvideva, poleg že omenjenih notnih omejitev na države nečlanice in proste trgovine, prost pretok dela in kapitala (*ibid*). Ekonomska unija kot najvišja oblika ekonomske integracije se odraža v poenotenju ekonomskih in fiskalnih politik držav članic (*ibid*).

²³ V letih po ustanovitvi so države članice EFTE postopoma prestopile v EEC in kasneje Evropsko skupnost (*European Community*, EC). Čeprav so k območju vmes pristopile tri države: 1970 Islandija, 1986 Finska (pridružena članica od leta 1961) in 1991 uradno tudi Lihtenštajn, organizacija danes povezuje le še štiri države: Islandijo, Lihtenštajn, Norveško in Švico (Wikipedia 3).

polne in učinkovite zaposlitve človeških virov« (Konvencija OEEC, člani 2-8 v Archer 1994: 46). Notranja nesoglasja in razprtije, pogojena z različnimi ekonomskimi interesi in predstavami v glavnem britanske ter francoske vladne politike so onemogočila, da bi OEEC postala (naj)pomembnejša gospodarska integracija v zahodnoevropskem prostoru. Po propadu ideje o OEEC prostotrgovinskem območju je organizacija ostala brez izrazitega mandata. Preteklo je skoraj desetletje od zaključka Marshallovega načrta. Zahodnoevropska gospodarstva so si opomogla in organizacija, ki je bila prvotno ustanovljena iz držav prejemnic, se je med tem prelevila v organizacijo pomembnih donatorov mednarodne pomoči. Dosežena je bila konvertibilnost zahodnoevropskih valut in uspešnost nacionalnih gospodarstev. Poleg tega je bila OEEC zaznamovana z razkolom med Britanci in Francozi, katerim poleg splošnih razhajanj ni odgovarjala britanska prevlada v organizaciji. Konec leta 1959 so se predstavniki ZDA, VB, Francije in ZRN sestali v Parizu, da bi imenovali četverico modrih (*Four Wise Men*), z nalogo, izdelati predlog o reformiranju OEEC (Archer 1994: 47). Srečanje so zaključili s komuniquejem, v katerem ugotavljajo, da je nastopilo obdobje, v katerem so praktično »vse industrializirane države svobodnega sveta sposobne svojo energijo preusmeriti v razvijanje trgovinskih politik, usmerjenih k smotni uporabi gospodarskih virov, pomoči manj razvitim državam in ohranjanju složnih mednarodnih odnosov« (v Bainbridge, 2000). Na ta način naj bi prispevale k rasti in stabilnosti svetovnega gospodarstva ter splošnemu izboljšanju življenjskih standardov (*ibid*). Strinjali so se, da so se okoliščine, ki so ob ustanavljanju OEEC botrovale nečlanstvu ZDA, spremenile. Zahodnoevropske regija je med tem postala ena najbogatejših na svetu in se je po mnenju četverice sposobna bolj enakopravno kosati z Američani (*ibid*). Menili so tudi, da bi bilo nesmiselno, da bi morebitna nova organizacija podvajala liberalizacijske procese s področja Splošnega sporazuma o tarifah in trgovini (*General Agreement on Tariffs and Trade, GATT*). Primarno področje nove organizacije naj ne bi bila trgovina, ampak gospodarsko sodelovanje (Aubrey v Archer 1994: 47). 14. decembra 1960 je 20 držav - članice OEEC, ZDA, Kanada in Španija - podpisalo konvencijo²⁴, ki ustanavlja Organizacijo za gospodarsko sodelovanje in razvoj. Slednja v 1. členu kot cilje organizacije navaja:

- z vzdrževanjem finančne stabilnosti, doseganjem visoke in trajnostne gospodarske rasti in zaposlenosti ter rastočih življenjskih standardov v državah članicah prispevati k razvoju svetovnega gospodarstva,

²⁴ Konvencija Organizacije za gospodarsko sodelovanje in razvoj, Pariz, 14. december 1960.

- na podlagi gospodarskega razvoja prispevati k zdravi gospodarski rasti v državah članicah in nečlanicah,
- prispevati k rasti svobodne, multilateralne in z mednarodnimi obveznostmi usklajene svetovne trgovine.

Leta 1964 se je vključila Japonska, leta 1969 Finska, leta 1971 Avstralija, leta 1973 Nova Zelandija, leta 1994 Mehika, leta 1995 Češka, leta 1996 Južna Koreja, Madžarska in Poljska ter leta 2000 Slovaška. Danes šteje organizacija 30 članic.

Tabela 1: Kronološki pregled

LETO		ČLANICE	PRIDRUŽENE ČLANICE
1948	Ustanovitev OEEC	Avstrija, Belgija, Danska, Francija, Grčija, Irska, Islandija, Italija, Luksemburg, Nizozemska, Norveška, Portugalska, Švedska, Švica, Turčija in Velika Britanija	
1949		Zvezna republika Nemčija ²⁵	
1950			Kanada in ZDA
1958			Španija
1961	Preoblikovanje v OECD ²⁶	Avstrija, Belgija, Danska, Francija, Grčija, Irska, Islandija, Italija, Kanada , Luksemburg, Nizozemska, Norveška, Portugalska, Španija , Švedska, Švica, Turčija, Velika Britanija, ZDA , Zvezna republika Nemčija	
1964		Japonska	
1969		Finska	
1971		Avstralija	
1973		Nova Zelandija	
1994		Mehika	
1995		Češka	
1996		Južna Koreja, Madžarska, Poljska	
2000		Slovaška	

2.4 Struktura in aktivnosti OECD

Za našo analizo je pomembno, da se seznanimo z vsebino in načinom delovanja OECD. V literaturi se večkrat pojavlja navedba, da organizacija deluje kot svojevrsten (informacijski)

²⁵ Pred tem zastopana po posameznih okupiranih conah, anglo-ameriški in francoski.

²⁶ Med ustanovne članice OECD štejejo vse polnopravne in pridružene članice OEEC.

forum. V 3. členu Konvencije OECD²⁷ se članice obvezujejo k medsebojni obveščenosti in k oskrbovanju organizacije s podatki, potrebnimi za njeno delovanje. Naloga organizacije je, da služi kot osnova različnim visoko kakovostnim analizam na širšem področju gospodarske, socialne in okoljske politike (OECD 2 2005:13). Znotraj OECD poteka stalni proces zbiranja in obdelave podatkov, ki vladam pomagajo pri oblikovanju domačih gospodarskih politik (*ibid*). Občasno na podlagi raziskav in po medsebojnem posvetovanju države sprejemajo in uresničujejo odločitve, ki uravnavajo parametre skupnega delovanja. Delo poteka po značilnem OECD principu, imenovanem »enakovredni pregled« (*peer review*), ki z drugimi besedami pomeni, da politiko države na poljubnem področju sistematično in kar se da objektivno pregledajo in ocenijo preostale članice (OECD 6). Omenjeni proces v veliki meri temelji na vzpostavljanju zaupanja in odgovornosti med članstvom in je po navedbah OECD virov izredno učinkovit (*ibid*). Zaznamovan je z v procesu vsebovano inercijo, ki se je izoblikovala skozi leta delovanja organizacije in ki na svojevrsten način vodi h konvergenci pogledov. Tako mnogi OECD imenujejo »organizacija podobno mislečih držav«. Ključnega pomena pri tem je pritisk (*peer pressure*), ki izhaja iz tovrstnega pregledovanja. Tako se v praksi tudi pravno nezavezujoči OECD dokumenti²⁸ dokaj dosledno izvajajo.

OECD večino opravljenega dela redno objavlja v tiskanih publikacijah ali na spletu. Le z aktivnim soglasjem je možno nekatere dokumente klasificirati kot zaupne (*ibid*). Z izjemo redkih dokumentov, ki bi lahko resno škodovali organizaciji ali kateri izmed njenih članov, zaupni podatki postanejo javni po treh oziroma šestih letih (*ibid*).

V skladu s Konvencijo OECD²⁹ je najvišji organ Svet, ki je zadolžen za sprejemanje resolucij o delu OECD (1); dogovorov z članicami, nečlanicami in mednarodnimi organizacijami (2); priporočil državam članicam in drugim državam ali organizacijam (3) in odločitev, ki so od vseh omenjenih instrumentov edine pravno zavezujoče (4). Svet sestavljajo po en stalni predstavnik iz držav članic in stalni predstavnik Evropske komisije, ki se redno srečujejo na ravni veleposlanikov. Enkrat letno poteka ministrsko srečanje Sveta OECD, kjer se predstavniki dogovorijo o ključnih zadevah in določijo smernice delovanja organizacije. Neodvisno od vrste odločanja le-to poteka po principu soglašanja vseh držav članic (*ibid*). Vkolikor se katera od delegacij pri glasovanju o priporočilu ali odločitvi vzdrži, to ne negira odločitve za preostalo članstvo, temveč le za državo, ki se je vzdržala (*ibid*). Omenjena metoda odločanja že dlje časa sproža pomisleke. V OECD se zavedajo, da je učinkovitost

²⁷ Konvencija Organizacije za gospodarsko sodelovanje in razvoj, Pariz, 14. december 1960.

²⁸ O vrstah dokumentov, ki jih sprejema OECD, glej v nadaljevanju.

²⁹ Konvencija Organizacije za gospodarsko sodelovanje in razvoj, Pariz, 14. december 1960.

odločanja v veliki meri povezana s številom članic in ugotavljajo, da je organizacija na posameznih področjih že naletela na zgornjo mejo, ki tridesetim državam članicam še dopušča učinkovito sprejemanje odločitev (OECD 12: 24). 22. aprila 2004 je Svet OECD v skladu s prvim odstavkom 6. člena Konvencije OECD³⁰ sprejel odločitev, da se s 1. julijem za poskusno dobo dveh let uvede nov način odločanja. Slednji še naprej veleva, da se morajo predsedniki Sveta in odborov potruditi doseči soglasje. Vkolikor se le-tega v razumnem roku ne da doseči, se odločitev sprejme z večino najmanj 60 odstotkov držav članic. Tako odločitev lahko prepreči nasprotovanje najmanj treh držav, ki skupaj v prvi del proračuna³¹ prispevajo najmanj 25 odstotkov (*ibid*). Opisano odločanje je omejeno na dve področji: (1) področje, povezano z nadaljevanjem oziroma ukinjanjem odborov in pomožnih teles in (2) področje, povezano s prerazporejanjem virov in, v sklopu s soglasjem dogovorjenih omejitev, urejanjem in financiranjem programov (*ibid*). Dokončno se bo problematika odločanja najverjetneje razrešila šele ob naslednji širitvi organizacije.

Levji delež opravljenega dela odpade na Sekretariat, ki na zahtevo članstva izvaja raziskave in analize. S svojim delom podpira dejavnost skupaj kakih 200 specializiranih odborov, delovnih skupin in izvedenskih skupin (OECD 2 2005:11). Od približno 2000 članov jih je okoli 700 visoko kvalificiranih ekonomistov, pravnikov in drugih znanstvenih in strokovnih sodelavcev (OECD 2 2005:12). Edini kriterij za zaposlovanje je visoka usposobljenost. Sekretariatu predseduje generalni sekretar Donald J. Johnston³², ki hkrati sodeluje na sestankih Sveta in s tem skrbi za pomembno povezavo med sekretariatom in delegacijami držav članic.

Delo v sekretariatu poteka vzporedno in v podporo delu v že omenjenih odborih³³ ter skupinah, sestavljenih iz predstavnikov članstva. Po navedbah virov (OECD 2 2005: 11) se v odborih vsako leto sestane 40.000 visokih uslužbencev nacionalnih uprav, ki si v različnih sestavah izmenjajo informacije ter prispevajo, pregledujejo in postavljajo zahteve v zvezi z delom sekretariata. Sodelovanje od doma jim omogoča posebni spletni portal (OLISnet), ki služi izmenjavi informacij in nenehnemu dostopu do OECD dokumentov in publikacij. Kot je omenjeno, odbore servisira in koordinira sekretariat, ki je razdeljen na direktorate³⁴, pri čemer vsak izmed njih skrbi za nemoteno delo enega ali več odborov, skupin in v nadaljevanju

³⁰ *Ibid*.

³¹ Več o proračunu glej v nadaljevanju, v poglavju o financiranju.

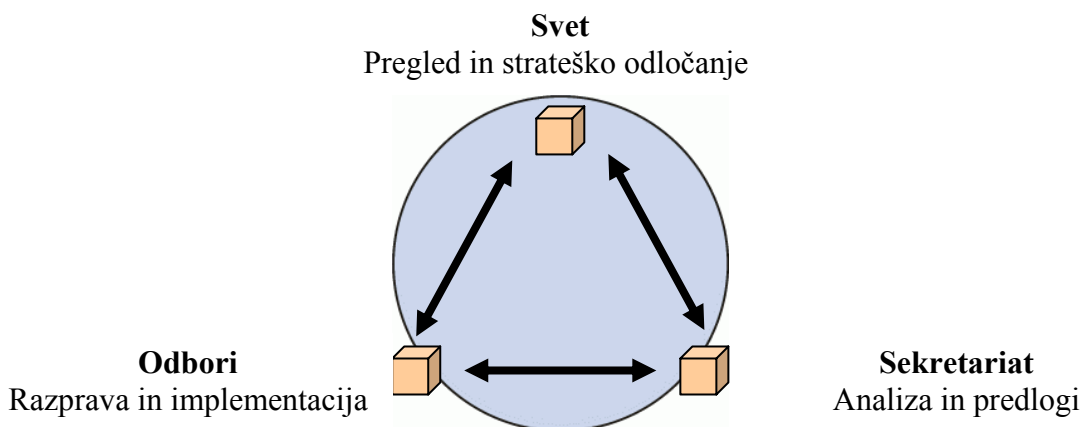
³² Aktualni generalni sekretar OECD, Kanadčan Donald J. Johnston, je na tem mestu od 1. junija 1996. S 1. junijem 2006 ga bo nasledil Mehčan Angel Gurria.

³³ Struktura odborov delovnih skupin in izvedenskih skupin po glavnih področjih je prikazana v prilogi I.

³⁴ V sklopu Sekretariata deluje 12 direktorats, 2 centra in oddelek. Od tega se dva direktorata (Direktorat za javne zadeve in komunikacijo ter Izvršni direktorat) ne ukvarjata s servisiranjem odborov. Za porazdelitev glej v nadaljevanju.

omenjenih agencij in teles (OECD 2 2005: 14-15). Ker je delo, ki ga opravljajo organi OECD, naraščajoče interdisciplinarno, je logično, da pri dejavnostih določenega odbora ali skupine pogosto sodelujejo različni direktorati (*ibid*).

Slika 1: Shematski prikaz dela OECD:

Pod okriljem sekretariata delujejo tako imenovana »polavtonomna« telesa. Delujejo v skladu z navodili OECD, a so pri svojem delu v veliki meri samostojna:

- I. Mednarodna agencija za energijo (*International Energy Agency, IEA*)
- II. Agencija OECD za jedrsko energijo (*Nuclear Energy Agency, NEA*)
- III. Evropska ministrska konferenca za transport (*European Conference of Ministers of Transport, ECMT*)
- IV. Center za raziskave in inovacije v izobraževanju (*Centre for Educational Research and Innovation, CERI*)
- V. Razvojni center (*Development Centre*)
- VI. Klub Sahel³⁵ in zahodna Afrika (*Sahel and West Africa Club, SWAC*)

Vir: OECD 4

2.4.1 Gospodarstvo

Osrednja dejavnost OECD ostaja gospodarska politika. Na tem področju deluje Oddelek za gospodarstvo (*Economics Department*), ki pregleduje gospodarski in finančni

³⁵ Regija Sahel se razprostira v dolgem pasu čez celotno Afriko in zajema prehodno območje med puščavo Saharo na severu in bolj rodovitnimi savanskimi predeli na jugu (Wikipedia 2). Znana je zaradi pojavnosti dezertifikacije in zajema države Senegal, Mavretanijo, Mali, Burkino Faso, Niger, Nigerijo, Čad, Sudan, Etiopijo, Eritrejo, Džibuti in Somalijo (*ibid*).

razvoj članic in izbranih gospodarstev držav nečlanic³⁶. Obenem zagotavlja splošni makroekonomski okvir za ugotavljanje področjih, na katerih je potreben multilateralni odziv. Delo poteka pod nadzorom Odbora za gospodarsko politiko (*Economic Policy Committee*, EPC) in v sodelovanju z Odborom za gospodarski in razvojni pregled (*Economic and Development Review Committee*, EDRC) ter nekaterimi pomožnimi telesi EPC (OECD 3 2005: 125). Med te spada EPC delovna skupina št. 3 (*EPC Working Party No. 3*), tudi znana kot G10³⁷ (*The Group of 10*), ki se ukvarja z mednarodnimi plačilnimi neravnovesji (Archer 1994: 53). Ta v sodelovanju z BIS in IMF nudi učinkovit mehanizem za zagotavljanje interesov desetih³⁸ najmočnejših zahodnih držav (*ibid*). Kakorkoli, v okviru EDRC po metodi »enakovrednega pregleda« (*peer review*) letno izide okrog 20 OECD poročil o gospodarstvih posameznih držav (*OECD Country Survey*) in dva splošna gospodarska pregleda (*Economic Outlook*). Gre za javnosti znana poročila, katera jih pogosto citirajo vlade in mediji.

2.4.2 Razvoj

Poglavitni telesi, ki se ukvarjata z razvojem, sta Direktorat za razvojno sodelovanje (*Development Co-operation Directorate*, DCD) in Odbor za razvojno pomoč (*Development Assistance Committee*, DAC). Dejstvo je, da gre za področje, ki sodi med pomembnejša, saj skupina 23 v DAC vključenih držav skupaj prispeva 95 odstotkov celotne uradne razvojne pomoči (*Official Development Assistance*, ODA). OECD tako deluje na področju postavljanja standardov, usklajevanja in soudeležbe pri podeljevanju pomoči. Najpomembnejša standarda sta odstotek BNP, ki naj bi ga države DAC namenile uradni razvojni pomoči, in element dotacije oz. stopnja darila (*grant element*)³⁹ (Archer 1994: 52). Zastavljeni standard, po katerem naj bi stopnja BNP naj bi znašala 0,7% in element dotacije 86, za enkrat ostaja v večji meri nedosežen. Po zaenkrat še neuradnih podatkih naj bi uradna razvojna pomoč v letu 2004 nekoliko narasla in znaša 0,25 odstotka BNP (OECD7). Tudi sicer načrtani cilj 0.7 odstotka BNP dosega samo pet držav: Danska, Luksemburg, Nizozemska, Norveška in Švedska. Nekoliko bolje je pri doseganju zadane stopnje darila. Pri vsem tem je treba

³⁶ Ponavadi gre za večje države, kot so Kitajska, Rusija in Brazilija.

³⁷ Od leta 1964 vključuje enajst najbogatejših (industrializiranih) držav: Belgijo, Francijo, Italijo, Japonsko, Kanado, Nemčijo, Nizozemsko, Švedsko, Švico, VB in ZDA. Takrat se je prvotnemu članstvu iz leta 1962 pridružila še Švica. Ime (G10) se kljub temu ni spremenilo.

³⁸ Belgija trenutno ni zastopana v *EPC Working Party No. 3*.

³⁹ Najvišjo stopnjo darila 100 ima nepovratna finančna pomoč, medtem ko ima komercialni kredit stopnjo darila 0 (Mrak 2002: 555). Višina stopnje darila za konkreten kredit se izračuna na osnovi podatkov o roku odplačila, o obdobju mirovanja pred začetkom odplačevanja glavnice in o višini obrestne mere (*ibid*).

povedati, da je za uvrstitev nekega kredita v skupino uradne razvojne pomoči zahtevana stopnja darila najmanj 25 (Mrak 2002: 555). Harmonizacijo podeljevanja pomoči do neke mere spodbuja metoda pritiska (*peer pressure*) in s tem povezani letni pregled podeljene pomoči. Svoje prispeva še Razvojni center⁴⁰, ki državam prejemnicam pomaga z razvojnimi programi, nudenjem specializiranih znanj in statističnimi informacijami. Nenazadnje sem sodi tudi Klub Sahel in zahodna Afrika.

2.4.3 Izobraževanje

OECD si prizadeva za doseganje visokih standardov izobrazbe v državah članicah. Pri tem se Direktorat za izobraževanje (*Directorate for Education*) osredotoča predvsem na področja izobraževanja, ki vplivajo na razvoj človeškega kapitala, trajnostno ekonomsko rast in socialno kohezijo. Izvaja tudi redne preglede (*peer review*) o napredku izobraževalnih sistemov članic in nečlanic (*Education at a Glance in Education Policy Analysis*) (OECD 2005: 17). Od leta 2000 se vsake tri leta izvaja Program mednarodne primerjave dosežkov učencev PISA (*Programme for International Student Assessment*). Gre za mednarodno raziskavo, ki meri znanja petnajstletnikov, pomembna za poklicno in zasebno življenje posameznikov ter družbo (OECD 8). V vsakem od ciklov je glavnina posvečena enemu od treh področij pismenosti (*ibid*). Leta 2000 je bila to bralna, 2003 pa matematična. Poudarek letošnje raziskave je naravoslovje. V prvem ciklu, izvedenem v letu 2000, je poleg držav članic OECD sodelovalo še 13 nečlanic. Teh je bilo v drugem ciklu 11, v tretjem pa jih je 28 (*ibid*). OECD se poleg omenjenega ukvarja še s študijami o potrebnih prilagajanjih v terciarnem izobraževanju, ki jih narekujejo sodobni trendi globalizacije. V okviru Centra za raziskave in inovacije v izobraževanju⁴¹ (*Centre for Educational Research and Innovation*, CERI) poteka spodbujanje vseživljenjskega izobraževanja.

2.4.4 Znanost, tehnologija in industrija

Aktivnosti Direktorata za znanost, tehnologijo in razvoj (*Directorate for Science Technology and Industry*) so namenjene spodbujanju znanstvenega napredka ter praktični

⁴⁰ Slednjega smo že omenjali v zvezi s polavtonomnimi organi, ki delujejo v okviru Sekretariata.

⁴¹ *Ibid*.

uporabi obstoječih znanj in tehnologij. Ker se v OECD zavedajo, da so inovacije ključne za doseganje dolgoročne gospodarske rasti, državam članicam in nekaterim nečlanicam pomagajo pri njihovem prilagajanju na sodobne izzive v gospodarstvu, tehnološke spremembe in globalizacijo. Podobno kot preostali direktorati STI vlade servisira s statistikami in analizami in jim obenem nudi ustrezen forum za razpravo; pomaga pri vzpodbujanju nastajanja novih znanj, ki imajo potencial za prispevanje h gospodarskemu in družbenemu razvoju članic; pregleduje in analizira področje informacijskih ter komunikacijskih tehnologij, v zadnjem času izrazito aktualno področje biotehnologije, uporabo visoko usposobljene delovne sile, globalizacije in druga, ki so bolj lokalnega značaja (OECD 10). Vsaki dve leti (soda leta) izide splošni pregled (*OECD Science, Technology and Industry Outlook*), ki navaja ključne spremembe in pomembnejše trende na področjih znanosti, tehnologije ter inovacij v državah članicah in analizo dejavnikov, ki so jih vzpodbudili (*ibid*). Podobno vsaki dve leti (liha leta)⁴² izide obširnejši pregled po posameznih državah (*OECD Science, Technology and Industry Scoreboard*).

2.4.5 Statistika

Statistike so temelj celotnega OECD analitičnega dela, zato sta njihova natančnost in redno posodabljanje ključna za ohranjanje kvalitete, po kateri organizacija slovi (OECD2). V svetovnem merilu je OECD največji in najzanesljivejši vir primerjalnih statističnih podatkov, ki je svojo celotno podatkovno bazo, statistike in analitične publikacije prvi ponujal tudi preko spletnega portala - *SourceOECD* (OECD 11: 1). Ocenjuje se (*ibid*), da na ta način do OECD statistik in publikacij v približno 700 institucijah po svetu dostopa kakih 6 milijonov uporabnikov. Z letom 2005 je OECD v nekaterih publikacijah prešel na novi – bolj dinamičen sistem podajanja podatkov, imenovan *StatLinks*. V omenjenih dokumentih je pod grafi in tabelami naveden URL naslov, ki uporabniku omogoča dostop do v analizi uporabljenih podatkov. V skladu s 3. členom konvencije⁴³ OECD s podatki preskrbujejo države članice in vedno bolj tudi nečlanice, kot so Kitajska, Rusija in Brazilija (OECD 11: 3). Ni pa pomembno le zbiranje podatkov. Izjemno pomemben je tudi razvoj OECD metodologije, še posebej za nova področja. Uporaba izključno le uradnih virov je eden izmed pomembnejših OECD standardov pri zagotavljanju njihove kakovosti.

⁴² Publikaciji izhajata izmenično, ena ob sodih in druga ob lihih letih.

⁴³ Konvencija Organizacije za gospodarsko sodelovanje in razvoj, Pariz, 14. december 1960.

Tabela 2: Struktura sekretariata:

Generalni sekretar
Donald J. Johnston

4 namestniki generalnega sekretarja
Herwig Schlögl
Richard Hecklinger
Berglind Ásgeirsdóttir
Kiyotaka Akasaka

Private Office of the Secretary-General
Council and Executive Committee Secretariat
Advisory Unit on Multi-disciplinary Issues
Directorate for Legal Affairs
Office of the Auditor-General
Centre for Co-operation with Non-Members

Direktorat za javne zadeve in komunikacijo www.oecd.org/about	Izvršni direktorat
---	--------------------

Oddelek za gospodarstvo www.oecd.org/eco	Statistični direktorat www.oecd.org/std	Direktorat za okolje www.oecd.org/env
Direktorat za razvojno sodelovanje www.oecd.org/dac	Direktorat za javno upravo in teritorialni razvoj www.oecd.org/gov	Direktorat za trgovino www.oecd.org/ech
Direktorat za finance in podjetništvo www.oecd.org/daf	Center za davčno politiko in upravljanje www.oecd.org/ctp	Direktorat za znanost, tehnologijo in industrijo www.oecd.org/sti
Direktorat za zaposlovanje, delo in socialo www.oecd.org/els	Direktorat za izobraževanje www.oecd.org/edu	Direktorat za prehrano, kmetijstvo in ribištvo www.oecd.org/agr
	Center za podjetništvo, mala in srednje velika podjetja ter lokalni razvoj www.oecd.org/cfe	

Vir: OECD 4

Poleg izbranih področij, opisanih zgoraj, jih je, če upoštevamo porazdelitev dela v sekretariatu, še osem. Namerno sta bila izvzeta Izvršni direktorat (*Executive Directorate*, EXD) ter Direktorat za javne zadeve in komunikacijo (*Public Affairs and Communications Directorate*, PAC).

Izvršni direktorat upravlja s premoženjem OECD in njenimi finančnimi, človeškimi ter informacijskimi viri. Na podlagi merjenja in ocenjevanja rezultatov OECD projektov direktorat planira, ureja in financira dejavnost organizacije (OECD 3 2005: 121). Metoda sistematičnega ocenjevanja rezultatov, ki je podlaga za porazdelitev proračunskih sredstev, je bila uvedena z letom 2004. V začetku proračunskega obdobja 2005/2006 je na podlagi te metode že prišlo do večje porazdelitve sredstev (*ibid*). Direktorat je poleg tega zadolžen še za infrastrukturo, varovanje, informacijsko in komunikacijsko tehnologijo, pripravo konferenc, prevode ter dokumentacijo.

Direktorat za javne zadeve in komunikacijo (PAC) javnosti omogoča dostop do informacij, povezanih z delom OECD (OECD 3 2005: 121). Med drugim skrbi za stike z javnostmi in odnose z nekaterimi odbori⁴⁴, Svetom Evrope ter drugimi mednarodnimi organizacijami⁴⁵. Ureja tudi izdajanje in trženje okoli 250 publikacij, ki letno izidejo pod emblemom OECD. Vedno bolj je PAC zadolžen tudi za vzpostavljanje dialoga s civilno družbo. Na tem področju prednjačijo poslovna in delavska združenja, ki v okviru BIAC ter TUAC že vrsto let sodelujejo z OECD (OECD 2).

Iz navedenega je razvidno, da OECD niti približno ne odraža klasične tripartitnosti. V sestavi organizacije ni parlamenta ali skupščine, niti OECD nima močnih institucij, kot sta za primerjavo v okviru Evropske unije (EU) Evropska komisija ali Sodišče. V celoti je OECD tudi dosti manj dovzeta za vplive nevladnih organizacij kot EU, Svet Evrope ali katera druga mednarodna organizacija. Predstavlja svojevrstno organizacijo javnih uslužbencev in strokovnjakov.

Poročilo odbora za zunanje zadeve (Archer 1994: 51) navaja: »Cilji OECD so obsežnejši od ciljev OEEC. Vendar so obveznosti veliko manj zahtevne.« Slednje izvira iz dejstev, povezanih s problemom, ki ga je organizacija imela že od samega začetka. Gre za problem pri uveljavljanju izrazitejšega mandata. OECD se je pojavil v času, ko se je zahodna Evropa ekonomsko razdelila na EEC in EFTA. Na rovaš GATT-a, katerega so zagovarjali

⁴⁴ Business an Advisory Committee (BIAC), Trade Union Advisory Committee (TUAC) in Economic and Security Committee pri parlamentarni skupščini Zveze NATO (OECD 3 2005: 128).

⁴⁵ OECD formalno sodeluje z Mednarodno organizacijo za delo (ILO), Organizacijo za prehrano in kmetijstvo (FAO), Mednarodnim denarnim skladom (IMF), Skupino svetovne banke (WB), Mednarodno agencijo za jedrsko energijo (IAEA) in (drugimi) telesi v okviru OZN.

Američani, je organizacija ostala brez zastavljenega cilja spodbujanja rasti svobodne svetovne trgovine, ki je v Konvenciji OECD⁴⁶ naveden kot eden izmed treh poglobitvenih (*ibid*). Ne glede na to se je OECD v sedemdesetih, tudi na račun ustanavljanja tako imenovanih polavtonomnih organizacij, o katerih je bilo govora, uveljavila kot pomembno posvetovalno telo industrijsko najmočnejših držav. »Glede na omejitve je razumljivo, da je prispevek OECD in njene predhodnice OEEC k delovanju evropskega političnega sistema kumulativen in ne grandiozen« (Archer 1994: 55-56). Avtor meni, da sodelovanje, ki je in še poteka v okviru OEEC/OECD, gotovo ne bi izostalo in bi po vsej verjetnosti potekalo v okviru kake druge ali podobne organizacije (Archer 1994: 56). Danes OECD tvori forum 30 držav, ki predstavljajo 18 odstotkov svetovnega prebivalstva, medtem ko njihov skupni BNP dosega skoraj 60 odstotkov svetovnega (OECD 3, 2005:6). Države OECD ustvarjajo 75 odstotkov svetovne trgovine in prispevajo 95 odstotkov uradne razvojne pomoči (*ibid*). Gre za uveljavljeno organizacijo, zadolženo za kreacijo in kodifikacijo norm na širšem področju sodelovanja razvitih gospodarstev.

S tem je poglavje, ki je bilo namenjeno splošnejši predstavitvi obravnavane organizacije, zaključeno. V skladu s cilji in delovno hipotezo diplomske naloge bo v nadaljevanju govora o posebnem področju OECD delovanja, in sicer o sodelovanju z nečlanicami. Slednje se je v obdobju po koncu hladne vojne izoblikovalo v eno izmed prednostnih. Po zadnji širitvi leta 2000 je pričakovano v ospredje stopilo dejstvo, da se bo moral OECD, če bo želel v svoje vrste sprejeti še kakšno članico, najprej podvreči notranji reorganizaciji.

⁴⁶ Člen 1c, Konvencije Organizacije za gospodarsko sodelovanje in razvoj, Pariz, 14. december 1960.

3 SODELOVANJE Z DRŽAVAMI NEČLANICAMI

Eden izmed ciljev organizacije, katere navaja konvencija OECD⁴⁷, je podpora gospodarskemu razvoju držav nečlanic. Konvencija članice zavezuje⁴⁸, tako posamično kot skupno, da upoštevajo pomen ustrezne tehnične podpore in zunanjih trgov ter v ta namen državam nečlanicam priskrbijo potrebno podporo in finančna sredstva. Tradicionalno je ob podpori Direktorata za razvojno sodelovanje, ki še danes nadzira politiko razvojne pomoči, to nalogo izvajal Odbor za razvojno pomoč (DAC). Vse od ustanovitve organizacije sta bili pri vzpostavljanju odnosov z nečlanicami in sodelovanju z njimi pomembni še dve polavtonomni telesi: Razvojni center in Klub Sahel. Šele v devetdesetih, vzporedno s političnimi pretresi, se je odnos do držav nečlanic izraziteje spremenil. Za razliko od preteklosti, ko se je v OECD z morebitnim novim članstvom ukvarjalo *ad hoc*, se vse od konca hladne vojne področje ureja bolj organizirano. Leta 2002 je dokončno prevladalo strinjanje, da se stopnjujoče odnose z nečlanicami uredi na podlagi podane strategije⁴⁹, v kateri bosta dosledneje upoštevana mandat in specifično področje delovanja organizacije (OECD 12: 8). Strinjali so se, da je potrebno preurediti še področje delovanja v odborih, financiranje in metode odločanja.

Ob preimenovanju OEEC v OECD leta 1961 je organizacija štela 20 članic. Postopno in v dokaj enakomernih presledkih so se ji v letih med 1964 in 1973 pridružile še štiri demokratične države, ki so v svetovnem merilu in po kriterijih tržnega gospodarstva sodile med pomembnejše: leta 1964 Japonska, leta 1969 Finska, leta 1971 Avstralija, leta 1973 pa Nova Zelandija (OECD 12: 7). S pristopom zadnje je za slabi dve desetletji nastopil *status quo*. Do večjih sprememb je prišlo šele s propadom sistema komunističnih držav. Sledil je proces gospodarske in politične preнове, imenovan tranzicija, ki je na novo vzpodbudil interes nekaterih držav, kakor tudi organizacije same, da se širitev obnovi. Nekje vzporedno z reformami v tranzicijskih državah se je OECD pričela ukvarjati z načeto identiteto in legitimnostjo organizacije (*ibid*). Interes obstoječega članstva, da bi preko mehanizmov OECD dosegle potrebne institucionalne in politične spremembe v podporo gospodarskemu, družbenemu ter okoliškemu napredku, je postopoma upadal (*ibid*). Mnenje posameznih članov delovne skupine, ki je 2004 podala obširno strategijo⁵⁰ širjenja je, da je bilo slednje

⁴⁷ *Ibid.* Člena 1b.

⁴⁸ *Ibid.* Člena 2e.

⁴⁹ A Strategy for Enlargement and Outreach, Report by the Chair of the Heads of Delegation Working Group on the Enlargement Strategy and Outreach, Ambassador Seiichiro Noboru. Dejansko se je takšno strinjanje nakazovalo že nekoliko prej. Prvo od tovrstnih priporočil, tako imenovani »Julin Report«, je nastalo leta 2001.

⁵⁰ *Ibid.*

posledica neprilaganja (*ibid*). V OECD se je tako postopoma uveljavilo prepričanje, da je edinstvena struktura članstva temelj njenega globalnega vpliva, in da mora organizacija aktivneje pristopati k sodelovanju z nečlanicam in temeljiteje premisliti o morebitni širitvi (*ibid*). Eden pomembnejših korakov v tej smeri je bila institucionalizacija odnosov z državami srednje in vzhodne Evrope. Marca 1990 je OECD ustanovila Center za sodelovanje z evropskimi gospodarstvi v tranziciji (*Centre for Co-operation with European Economies in Transition*, CCEET) (OECD 13: 2). V okviru Centra so pričeli delovati različni programi, med katerimi gre omeniti splošni program za vse srednje in vzhodnoevropske države in program PIT (*Partners in Transition*) za skupino Višegrajskih držav⁵¹ (*ibid*). Sodelovanje v PIT je pomenilo pripravo na polnopravno članstvo in se je odražalo v izrazitejši soudeležbi. Splošno je bil namen novega pristopa spodbujanje CCEET držav k discipliniranem sprejemanju mehanizmov tržnega gospodarstva. Da bi zagotovile potrebna sredstva, so maja 1990 države OECD pod predsedstvom komisije Evropske skupnosti na vrhu G24 (*Group of 24*) ustanovile Evropsko banko za obnovo in razvoj (*European Bank for Reconstruction and Development*, EBRD) (Archer 1994: 54).

Leta 1993 se je z vključitvijo novo nastalih držav na področju bivše Sovjetske zveze dejavnost Centra razširila. Da bi natančneje odražal skupino zajetih držav, se je CCEET preimenoval v Center za sodelovanje z gospodarstvi v tranziciji (*Centre for Co-operation with Economies in Transition*, CCET). Poudariti velja, da področje sodelovanja z državami nečlanicami ni (bilo) omejeno zgolj na skupino tranzicijskih držav. Že 1989 je OECD pod okriljem Enote za zvezo in uskladitev (*Liaison and Co-ordination Unit*, LCU) vzpostavil odnose z nekaterimi izmed bolj dinamičnih gospodarstev Azije, Afrike in Latinske Amerike. Z letom 1998 so se aktivnosti LCU in CCET združile znotraj Centra za sodelovanje z nečlanicami (*Centre for Co-operation with Non-Members*, CCNM).

Sodelovanje z nečlanicami odraža nov pristop, katerega namen je utrditev vpliva organizacije – tako v širši mednarodni skupnosti, kakor v prestolnicah držav članic. Po svoje je usmeritev odraz pomislekov, ki so povezani z nastankom OECD. Kot je opisano zgoraj, je OECD »nastala« s preoblikovanjem OEEC, ko se je slednji po končani povojni obnovi zahodne Evrope mandat *de facto* iztekel. Tudi v letih po preoblikovanju se organizacija v političnem smislu ni uspela uveljaviti kot pomembnejša integracija v procesu zahodnoevropskega povezovanja. Njen vpliv in uporabna vrednost sta namesto s politično težo postala neločljivo povezani s slovesom strokovnosti in visoke kvalitete. Ne glede na

⁵¹ Češka, Madžarska, Poljska, Slovaška.

dejanski vpliv organizacije, so pomisleki o morebitnih negativnih posledicah nepremišljene širitve, ki bi zapečatila usodo organizacije, še prisotni (OECD 13).

Plod drugačnega pristopa k sodelovanju z nečlanicami, ki se je oblikoval po padcu berliskega zidu, je porast članstva. Slednje je v letih med 1994 in 2000 naraslo na trenutnih 30: leta 1994 je postala članica Mehika, leta 1995 Češka, leta 1996 Južna Koreja, Madžarska in Poljska ter v letu 2000 Slovaška. Do sredine leta 2004 je za članstvo v organizaciji zaprosilo nadaljnjih 16 tranzicijskih držav in držav v razvoju (OECD 12: 7). Občutno se je poglobilo tudi sodelovanje z nečlanicami. Vsega skupaj OECD danes sodeluje s približno 100 državami (OECD 2).

3.1 Center za sodelovanje z državami nečlanicami

Center deluje pod vodstvom pomožnega organa Sveta OECD, Odbora za sodelovanje z nečlanicami (*Committee for co-operation with Non-Members*, v nadaljevanj CCN). Zadolžen je za vzpostavljanje in ohranjanje tvornega dialoga z državami nečlanicami ter usklajevanje in nadzor nad vključevanjem držav kandidatk v polnopravno članstvo. Pretežni del aktivnosti tako zajema vzpodbujanje vključevanja nečlanic v odbore in delovne skupine OECD, njihovo prilagajanje OECD standardom in pravnim dokumentom ter prenos znanja in izkušenj. Na ta način Center pokriva mrežo približno 120 OECD strokovnih področjih, kjer se na podlagi predvidenih skupnih koristi države članice sestajajo z nečlanicami (OECD 15). Vključenost nečlanic organizaciji omogoča, da pri oblikovanju odzivov na porajajoče se probleme dosledneje upošteva nekatere vidike, ki bi sicer morebiti izostali (*ibid*). Na drugi strani proces vključevanja nečlanicam omogoča prost dostop do analiz in svetovanj ter jim nudi možnost, da posredno vplivajo na politiko držav članic. Sodelovanje je podprto z bogato bazo OECD in močno analitično podporo sekretariata. Splošno deluje Center kot forum za seznanjanje z različnimi pristopi, s katerim države po svetu odgovarjajo na izzive doseganja in ohranjanja trajnostne gospodarske rasti, družbenega razvoja ter uspešnega javnega upravljanja (*ibid*). Svojevrsten odraz sodelovanja med organizacijo in zainteresiranimi nečlanicami so ocene posameznih področij gospodarskega ter družbenega delovanja (*peer assesment*), ki jih OECD periodično in brez pogojevanja opravlja v nekaterih državah nečlanicah (OECD 14: 78). Kot dodatno obliko poglobljanja odnosov z nečlanicami je OECD leta 1999 uvedel sodelovanje izbranih nečlanic na vsakoletnih ministrskih sestankih Sveta

OECD. Uvodno je sodelovala sedmerica pomembnejših držav nečlanic: Argentina, Brazilija, Indija, Indonezija, Kitajska, Rusija in Slovaška (*ibid*).

Programska usmeritev Centra se oblikuje na podlagi srednjeročno zastavljenih prioritet članic in je določena na osnovi s strani OECD predpostavljenih skupnih koristi z nečlanicami (OECD 15: 5). Zajema različna vsebinska področja, ki se v pomembnejših prestolnicah po svetu in regijah upirajo zeleni regulaciji (*ibid*). S temi državami poskuša OECD nato skleniti dogovore in izoblikovati ustrezne rešitve, ki bi bile v korist globalnemu gospodarstvu. V osnovi se program deli na dva stebra⁵²: prvi, ki deluje kot globalni forum, in drugi, ki deluje na regionalni oziroma državni ravni (*ibid*). V prvem poteka dialog na področjih trajnostnega razvoja, na znanju temelječega gospodarstva, javne uprave, trgovine in mednarodnih naložb⁵³ (OECD 15: 6). Dogovarjanja po posameznih področjih potekajo na ravni visokih predstavnikov in so neformalne narave. Udeležba nečlanic je v celoti odvisna od njihovega interesa in problematike, ki jo posamezni forum obravnava.

Drugi steber zajema regionalne in nacionalne programe. Delijo se na tri oziroma štiri skupine: Evropa in srednja Azija (1), Azija (2), Južna Amerika (3) in ostalo (4) (OECD 15: 10). Vsaka od navedenih entitet sestoji iz regionalnih, nacionalnega in ponekod, kot v primeru Baltskih držav in držav jugovzhodne Evrope, podregionalnih programov (*ibid*). Posebna pozornost je v okviru ločenih nacionalnih programov namenjena pomembnejšim državam nečlanicam: Rusiji, Kitajski in Braziliji (*ibid*). Ker Center z omenjenimi državami poleg samostojnih programov sodeluje tudi v okviru ostalih CCNM programov in aktivnosti, se ločeni nacionalni programi osredotočijo na manjše število problematik, ki so za obravnavano državo nečlanico ključnejše. Občasno se, vkolikor se pojavi potreba, oblikujejo posamezni poglobljeni programi sodelovanja s prav tako pomembnejšimi državami kot so Indija, Indonezija, Južnoafriška republika (JAR) in Ukrajina. Pri tem ne gre za samostojne programe, saj le-ti potekajo znotraj matičnega regionalnega ali podregionalnega programa (*ibid*).

Posebno obliko sodelovanja predstavlja program SIGMA (*Support for Improvement in Governance and Management*), ki ga OECD izvaja skupaj z Evropsko unijo. Program zajema države srednje in vzhodne Evrope, ki se soočajo s potrebo po modernizaciji javne uprave. Financira se pretežno s strani programa PHARE⁵⁴, medtem ko večji del strokovnega znanja, izkušenj in tehnične podpore prispeva OECD. Odnos med obema, EU in OECD, ureja konvencija, ki se ponavadi obnavlja na dve leti (EU1). Uvodno, med 1992 in 1994, se je

⁵² Shematski prikaz delovanja CCNM je povzet v prilogi II.

⁵³ Dejansko je področij delovanja OECD globalnega foruma več, saj se prilagajajo aktualnim problematikam svetovnega gospodarstva. Glej prilogo II (OECD 15: 6).

⁵⁴ *Poland and Hungary: Assistance for Restructuring their Economies programme.*

program izvajal na ozemlju petih oziroma šestih držav⁵⁵: Bolgarije, Češke, Madžarske, Poljske, Romunije in Slovaške (EU2). V nadaljevanju, v letih med 1994 in 1996, se je razširil na nadaljnjih pet držav: Albanijo, Estonijo, Latvijo, Litvo in Slovenijo (*ibid*). Danes OECD v sklopu programa SIGMA sodeluje z devetnajstimi državami: desetimi pristopnicami k EU⁵⁶, petimi kandidatkami za članstvo v EU⁵⁷, tremi zahodnobalkanskimi državami⁵⁸ in Rusijo (OECD 16). Že leta 2000 se je program razdelil na dva dela, in sicer na način, ki je takratne države kandidatke za vstop v Evropsko unijo⁵⁹ obravnaval ločeno od ostalih.

SIGMA je upravno del Direktorata za javno upravo in teritorialni razvoj (*Directorate for Public Governance and Territorial Development, GOV*)⁶⁰ vendar večji del nadzora in koordinacije z v program vključenimi državami izvaja CCNM (EU 1).

3.2 Pristopna pogajanja in OECD strategija širjenja

V skladu s 16. členom Konvencije OECD⁶¹ države članice o povabilu državi v polnopravno članstvo odločajo s soglasjem na zasedanju Sveta OECD (OECD 19). Izreče se po uspešno zaključenem pristopnem postopku, katerega vsebino in pričetek določi Svet OECD (OECD 12: 15). Takšni postopki so se v preteklosti uradno začeli z vključitvijo kandidatke v posebej izoblikovani *ad hoc* program. V prihodnje naj bi se področje v skladu z leta 2004 sprejeto strategijo⁶², katere določila pa vsaj zaenkrat v tem delu še niso realizirana, urejalo bolj organizirano. Strategija⁶³ predvideva ustanovitev posebnega programa, ki bi se imenoval Partnerski program s pridružitveno perspektivo (*Program for Partners with Accession Perspective*). Tekom postopka bi odgovorni odbori in sekretariat, podobno kot je to veljalo pri *ad hoc* sprejemanju, natančno pregledali politiko države kandidatke, da bi ugotovili, ali je kandidatka voljna in sposobna prevzeti odgovornosti, ki izhajajo iz polnopravnega članstva. Med osnovne zahteve članstva sodi komplet splošnih vrednot, kot so odprto gospodarstvo, demokratični pluralizem in spoštovanje človekovih pravic (OECD 19).

⁵⁵ 1. januar 1993 velja za datum razdelitve Češkoslovaške na dve državi: Češko in Slovaško.

⁵⁶ Ciprom, Češko, Estonijo, Madžarsko, Malto, Latvijo, Litvo, Poljsko, Slovaško in Slovenijo.

⁵⁷ Bolgarijo, Hrvaško, Makedonijo, Romunijo in Turčijo (ustanovno članico OECD).

⁵⁸ Albanija, Bosna in Hercegovina ter Srbija in Črna Gora.

⁵⁹ Bolgarijo, Češko, Estonijo, Madžarsko, Latvijo, Litvo, Poljsko, Romunijo, Slovaško (slednja od leta 2000 članica OECD) in Slovenijo.

⁶⁰ Omenjeni direktorat je nastal septembra 2002 s preimenovanjem Službe za javno upravo (*Public Management Service, PUMA*) v Direktorat za javno upravo in teritorialni razvoj.

⁶¹ Konvencija Organizacije za gospodarsko sodelovanje in razvoj, Pariz, 14. december 1960.

⁶² A Strategy for Enlargement and Outreach, Report by the Chair of the Heads of Delegation Working Group on the Enlargement Strategy and Outreach, Ambassador Seiichiro Noboru.

⁶³ *Ibid*.

Ključno vlogo pri tovrstnem ocenjevanju ima Odbor za investicije (*Investment Committee*), ki pregleduje napredek na področju uresničevanja določil liberalizacije kapitalskih tokov in tekočih prikritih poslov (*Code of Liberalisation of Capital Movements* in *Code of Liberalisation of Current Invisible Operations*) (*ibid*). Pomembno je na primer, da so v državi kandidatki mednarodne investicije, kapitalski tokovi in storitve izenačeni z domačimi (*ibid*). Pomemben pogoj za članstvo je usklajenost s pravnim okvirjem OECD. Kandidatka mora prevzeti večji del⁶⁴ obveznosti, ki izhajajo iz okoli 160 pravnih dokumentov OECD (*ibid*). Ugotovitve se nato posredujejo Svetu, ki v primeru pozitivne ocene pooblasti generalnega sekretarja, da prične z uradnim dogovarjanjem o pogojih pristopa h Konvenciji OECD⁶⁵. Uspešna pogajanja se zaključijo s povabilom Sveta OECD.

Kot odziv na spremembe v svetovnem kontekstu je bila leta 2003 v okviru OECD ustanovljena delovna skupina z nalogo pripraviti izvirno in strateško selektivno strategijo⁶⁶ odpiranja novim članicam. Skupina pod vodstvom japonskega veleposlanika pri OECD Seiichiro Noboruja je ob pripravi dokumenta ugotovila, da je najprej treba izvesti notranjo reformo organizacije, to je preveriti obseg delovanja, način odločanja in financiranja, in šele nato izvesti širitev. 13. in 14. maja 2004 je svoja priporočila o reformi in širitvah predstavila Svetu OECD in s tem zaključila svoje delo. Svet je priporočila skupine obravnaval z naklonjenostjo in sprejel dogovor o operacionalizaciji predlaganih usmeritev in pripravi liste držav potencialnih kandidatk za članstvo. Širitev naj bi se izvedla v srednjeročnem obdobju, skupno število novih držav članic pa naj ne bi presegalo števila 10. Strategija tudi navaja, da je bolj kot število novih držav članic pomembno, da se izbere države, ki bodo prispevale h kvaliteti in širitvi vpliva organizacije. (MZZ 1)

Strategija⁶⁷ podaja jasne kriterije, ki naj bi služili Svetu OECD pri odločanju. V pomoč naj bi bili tudi odgovornim odborom in sekretariatu, ki izdelajo potrebne analize in preglede, na podlagi katerih se Svet OECD izreka. Pisci tudi poudarjajo, naj se nobeden izmed kriterijev ne uporablja na način izločevanja kandidatk. Kriteriji so naslednji:

1. »enaka miselnost«⁶⁸ (*like-mindedness*): Strategija navaja dva temeljna kriterija znotraj te skupine: tržno usmerjeno gospodarstvo in demokracija. Nadalje se omenjajo: (1) višina dohodka na prebivalca - kot pokazatelj sposobnosti, da se prispeva h kvaliteti dela OECD (*peer learning*), (2) pravna država, (3) človekove pravice, (4) sodelovanje

⁶⁴ Proces sprejemanja OECD *acquis* je stvar pogajanj, kar pomeni, da so nekateri zadržki realno možni.

⁶⁵ Konvencija Organizacije za gospodarsko sodelovanje in razvoj, Pariz, 14. december 1960.

⁶⁶ A Strategy for Enlargement and Outreach, Report by the Chair of the Heads of Delegation Working Group on the Enlargement Strategy and Outreach, Ambassador Seiichiro Noboru.

⁶⁷ *Ibid*.

⁶⁸ Uporabljeni prevodi so povzeti po MZZ.

v drugih pomembnih mednarodnih in regionalnih organizacijah, (5) odnos do razvojne pomoči in (6) spoštovanje OECD *acquis*.

2. »pomemben igralec« (*significant player*): Pomembno je, da s širitvijo pridobi tudi organizacija. Pri izboru naj se tako upošteva sposobnost kandidatke, da na učinkovit način prispeva h kakovosti dela ključnih odborov (*peer learning/influencing*). Kandidatke morajo biti sposobne, da pomembneje vplivajo na gospodarstvo, socialo in okolje držav članic, kakor tudi širše. Snovalci strategije opozarjajo, da s tem niso nujno mišljeni visoki deleži svetovnega bruto družbenega proizvoda, trgovine in prebivalstva. Gre bolj za države, od katerih se pričakuje, da bodo namesto golega sodelovanja v odborih, sposobne sodelovali tudi v Svetu OECD.
3. »skupna korist« (*mutual benefit*): Kriterij predpostavlja, da si kandidatka polnopravnega članstva želi zaradi predvidenih koristi. Naloga OECD na drugi strani je zagotoviti, da bo širitev v korist organizaciji. Omenjeni kriterij služi kot osnova za ocenjevanje po že navedenih dveh kriterijih in zajema sposobnost kandidatke, da prispeva k dvigu kakovosti dela v odborih in pri upravljanju v Svetu OECD.
4. »globalni razlogi« (*global considerations*): Za razliko od že omenjenih kriterijev, katerih namen je ocenjevanje posamezne kandidatke, obravnava zadnji celotno skupino kandidatk za članstvo. (*ibid*) Pogosto se omenja, da trenutno članstvo zajema preveč evropskih držav.

V skladu s strategijo⁶⁹ se posamezne države glede na tip in obliko sodelovanja z OECD razvrščajo v pet skupin: (1) države članice OECD, (2) države vključene v Partnerski program s pridružitveno perspektivo, (3) velike in za OECD pomembne države, ki ne izpolnjujejo temeljnih kriterijev za članstvo (OECD za njih oblikuje posebne programe sodelovanja), (4) države, ki se niso uvrstile v drugo skupino, so pa pripravljene in sposobne sodelovati pri oblikovanju in implementaciji OECD pravil (v obliki opazovalskih statusov) in (5) vse ostale države. (MZZ 1)

Na tem mestu velja še enkrat poudariti, da obravnavana strategija⁷⁰ v delu, ki se nanaša na sprejem novih članic, kljub potrditvi ministrskega sveta zaenkrat še ni operacionalizirana. Razlogi za to niso strokovni, ampak politični. Tudi sicer omenjena strategija⁷¹ v nekaterih delih ni dovolj dodelana. Poročilo na primer ne obravnava ključnih področij, kot je politično izredno kočljivo vprašanje financiranja. Pri tem ostaja dejstvo, da je del, ki obravnava zgoraj

⁶⁹ A Strategy for Enlargement and Outreach, Report by the Chair of the Heads of Delegation Working Group on the Enlargement Strategy and Outreach, Ambassador Seiichiro Noboru.

⁷⁰ *Ibid.*

⁷¹ *Ibid.*

predstavljene kriterije za polnopravno članstvo, dobro dodelan in se kaj dosti gotovo ne bo spreminjal.

3.3 Oblike sodelovanja z nečlanici

Eden od ciljev OECD je uveljavitev dejavnosti in vpliva v širšem mednarodnem kontekstu. Odraž tega je tudi konkretna politika širitve in sodelovanja z nečlanici. V splošnem se omenjata dva načina sodelovanja: »diseminacija« in »participacija« (OECD 12: 29). Prvi predstavlja obliko aktivnega prizadevanja za širitev OECD vrednot, vsebovanih v metodah in intelektualni lastnini organizacije, drugi (dopolnilni) pa zajema skrb za njihovo globalno prepoznavnost. Metodi se izvajata na način vključevanja nečlanic v proces nastajanja in povzemanja OECD politik.

Vsakršno sodelovanje je nujno posledica obojestransko dojetih koristi. Ko je interes enkrat izražen, se organizacija nanj odzove z ustreznim programom: pridružitveni program, strateško sodelovanje v odborih, nacionalni program (*country specific programme*) in drugi. Obliko sodelovanja odobri Svet OECD, ki ima na področju potrjevanja oblik soudeležbe nečlanic izključna pooblastila. Sodelovanje se vzpostavi na pobudo nečlanice ali organizacije in ni omejeno na suverene države. Interpretacija Sveta OECD⁷² navaja, da je sodelovanje odprto vsem subjektom mednarodnega prava, ki so nosilci ustreznega pravnega statusa.

Kot oblika poglobljenega sodelovanja z državami kandidatkami za polnopravno članstvo so pomembni posebni pridružitveni programi. Zadnja širitev, ki se je izvedla v devetdesetih, je v tem pogledu potekala na dva načina. V primeru Mehike in Koreje se je pristopni program oblikoval šele po izdelanem časovnem okviru pridružitve. Pri PIT državah se je takšen program izvajal že pred pričetkom uradnih pogajanj o pridružitvi. Leta 2004 sprejeta strategija⁷³ predlaga odpravo opisanega neskladja. V skladu s priporočili bi bilo sodelovanje v programu še naprej odvisno od povabila Sveta OECD. Tako imenovani Partnerski program s pridružitveno perspektivo naj bi se izvajal ločeno za vsako državo kandidatko in naj sam po sebi (nepovratno) ne bi vodil v članstvo. Zaradi omejenih virov in želje po doseganju kar se da največje učinkovitosti je predvideno, da bi v njem sodelovalo manjše število držav. Omejena udeležba bi delovala kot oblika političnega pritiska na peščico

⁷² C(98)211, Participation of Non-Members in the Activities of the Organisation: Legal Aspects of the Issue.

⁷³ A Strategy for Enlargement and Outreach, Report by the Chair of the Heads of Delegation Working Group on the Enlargement Strategy and Outreach, Ambassador Seiichiro Noboru.

v program vključenih držav, da pospešijo izvedbo potrebnih reform in tako prepričajo Svet OECD, da sproži postopek v skladu s 16. členom Konvencije OECD⁷⁴:

Svet sme povabiti katerokoli vlado, za katero smatra, da je pripravljena prevzeti obveznosti, ki izhajajo iz članstva, da pristopi k tej konvenciji. /.../ Članstvo nastopi z deponiranjem pristopne pogodbe.

Vkolikor Svet OECD ne odloči drugače, morajo v programu sodelovati vse države, ki želijo postati članice. (OECD 12: 29-32)

V drugo skupino sodijo nečlanice, ki niso kandidatke za polnopravno članstvo. Podobno kot pri prvih velja, da se tudi te, čeprav morda manj intenzivno, vključujejo v paleto OECD odborov in delovnih teles. Ključno vlogo pri tem ima ponovno Svet OECD, ki potrjuje obstoječe oblike sodelovanja z nečlanicami. Pri tem mu s svetovanji o primernih oblikah sodelovanja pomaga Odbor za sodelovanje z nečlanicami (CCN) in odbori, v katere se le-te želijo vključiti. Le redko se zgodi, da zainteresirana država prošnjo naslovi neposredno na CCN. To v večini primerov stori dotični odbor, ki na podlagi v nadaljevanju podanih kriterijev⁷⁵ predloži podrobno analizo in priporočilo o obliki sodelovanja. V priporočilu tudi predlaga, ali naj se povabilo nanaša na pomožne organe odbora ali ne. Občasno se pripeti, da po predhodno izrečeni pozitivni oceni odbor zainteresirano državo povabi v pregled njene nacionalne ureditve (*country policy review*). Stroške takega pregleda v celoti ali vsaj v večjem delu nosi zainteresirana država. (OECD 12: 32-34, OECD 21 in OECD 22)

V skladu z leta 2004 sprejeto strategijo širjenja je vključevanje v odbore podvrženo internim strategijam, pri čemer odbori upoštevajo naslednje kriterije⁷⁶:

- (1) ali sodelovanje z nečlanico znatneje prispeva k izpolnjevanju mandata in programske usmeritve odbora;
- (2) ali in na kakšen način koristi organizaciji in posredno, na način izpolnjevanja mandata organizacije, ki govori o prispevku k razvoju nečlanic, sami nečlanici;
- (3) ali odločitve v odboru znatneje vplivajo na gospodarsko rast in/ali blaginjo nečlanice;
- (4) kakšen je potencial nečlanice, da organizacijsko in vsebinsko znatneje prispeva k delu (*peer learning/influencing*) in oblikovanju politik v odboru;

⁷⁴ Konvencija Organizacije za gospodarsko sodelovanje in razvoj, Pariz, 14. december 1960.

⁷⁵ Gre za osem kriterijev, ki jih navaja C(2004)132/FINAL, Annex 1, Resolution of the Council Concerning the Participation of Non-Members in the Work of Subsidiary Bodies of the Organisation.

⁷⁶ C(2004)132/FINAL, Annex 1, Resolution of the Council Concerning the Participation of Non-Members in the Work of Subsidiary Bodies of the Organisation.

- (5) potreba po številčnem in časovnem omejevanju sodelovanja z nečlanicami, ki je odvisno od mandata ter programske usmeritve in metod dela v odboru;
- (6) vpliv sodelovanja na metode dela, programske usmeritve in sposobnost sekretariata, da odbor nemoteno servisira;
- (7) voljnost in sposobnost nečlanice, da v primeru polnopravnega članstva v odboru, sprejme ustrezni OECD *acquis* in
- (8) širše upoštevanje tako možnih oblik sodelovanja kot tudi omejitev, ki jih v zvezi s tem organizacija postavlja.

Splošno države nečlanice v odborih sodelujejo bodisi kot opazovalke bodisi kot polnopravne udeleženke. Z izjemo Sveta OECD in nekaterih pomožnih teles, ki mu pomagajo pri institucionalnem vodenju organizacije, lahko države nečlanice kot opazovalke sodelujejo v vseh telesih organizacije. Podobo velja tudi za polnopravno članstvo. Edina omejitev, ki jo za polnopravno članstvo navaja resolucija Sveta OECD C(2004)132/FINAL⁷⁷, so posebna zasedanja Izvršnega odbora (*Executive Committee in Special Session*). Polnopravno članstvo se podeli po določenem obdobju aktivnega sodelovanja v statusu opazovalca, če se oceni, da bo privedlo do večjih skupnih koristi. Predhodno sodelovanje v statusu opazovalca pri tem ni pogoj. Formalno status nastopi s sprejetjem pravno zavezujočega sporazuma⁷⁸, s katerim država prevzame pravni okvir, ki tvori osnovo delovanja dotičnega odbora. S prevzemom pravnih dokumentov država pridobi vse pravice⁷⁹, ki jih v odboru uživajo članice OECD, vključno s polnim sodelovanjem v pomožnih telesih in popolno izmenjavo informacij. Poleg teh prevzame tudi obveznosti, ki izhajajo iz polnopravnega članstva. Tukaj je treba poudariti predvsem stroške delovanja odbora. Od zainteresirane države, ki ne more sodelovati v Svetu OECD, v katerem se sprejemajo institucionalne odločitve, se zahteva, da v celoti nosi stroške sodelovanja v odboru. Ne glede na izražen pomislek se nečlanice odločajo za polnopravno soudeležbo pri oblikovanju in uresničevanju nekaterih OECD politik. Pri tem prednjačijo področja, ki so namenjena pregledovanju in spodbujanju uresničevanja le-teh, kot je na primer Delovna skupina za preprečevanje podkupovanja v mednarodnih poslovnih transakcijah

⁷⁷ C(2004)132/FINAL, Resolution of the Council Concerning the Participation of Non-Members in the Work of Subsidiary Bodies of the Organisation. Pred tem veljavna resolucija C(96)64/REV2/FINAL je poleg omenjenih navajala še: Odbor za razvojno pomoč, Odbor za gospodarsko politiko (*Economic Policy Committee*), Odbor za gospodarski in razvojni pregled (*Economic and Development Review Committee*), Odbor za mednarodne investicije in večnacionalne družbe (*Committee on International Investment and Multinational Enterprises*), Odbor za kapitalne tokove in prikrite transakcije (*Committee on Capital Movements and Invisible Transactions*) in Odbor za trgovino (*Trade Committee*). Odbor za mednarodne investicije in večnacionalne družbe se je z 22. aprilom 2004 preimenoval v Odbor za investicije (*Investment Committee*).

⁷⁸ Takšen sporazum velja za nedoločen čas. Po predhodnem obvestilu ga je možno razveljaviti.

⁷⁹ Edina izjema so pravice, povezane s soodločanjem v zvezi s pristopom novih članic in oblikovanjem OECD politike do nečlanic.

(*Working Group on Bribery in International Business Transactions*). (OECD 12: 32-34, OECD 21 in OECD 24)

V zvezi s statusom opazovalca je treba povedati, da OECD ne pozna tako imenovanega splošnega statusa opazovalca. Nečlanica lahko postane opazovalec samo in izključno v posameznih telesih. Takšna politika dosledneje odraža usmeritev OECD, katere poudarek je na strateško premišljenem in usmerjenem sodelovanju po posameznih področjih, ki so za državo dojeta kot ključnejša. Status se pogosto vzpostavi na pobudo držav nečlanic in odraža njene specifične interese. Kot predhodna oblika kasnejšemu stalnemu statusu opazovalca se uporablja tako imenovani *ad hoc* ali namenski status, ki je vezan na potek posamičnih sestankov. Na podlagi delovanja na omenjenih srečanjih se organizacija odloča o odobritvi stalnega statusa, ki se podeli za obdobje dveh let. Podaljšanje statusa je potem odvisno od aktivnosti oziroma ocene, ki jo v zvezi s tem poda dotični odbor. Predsedniki odborov letno o dejavnostih nečlanic obveščajo CCN. Ta poroča Svetu OECD, ki se nato na podlagi ocene in podanih kriterijev odloča o podaljšanju statusa. Kriteriji so naslednji: kvaliteta sodelovanja (1), vsakoletna poravnava finančnih obveznosti (2), skladnost z OECD strategijo širjenja (3) in prispevek k učinkovitosti delovanja odbora (4). Velja, da sme Svet OECD, če nečlanica ne izpolnjuje svojih finančnih obveznosti ali zaradi kakšnih drugih nepravilnosti, status kadarkoli predčasno prekiniti. Za razliko od stalnega statusa, ki ga lahko podeli samo Svet OECD, smejo *ad hoc* status odobriti odbori sami. Pregled nad podeljevanjem namenskih statusov vodi sekretariat, ki o tem obvešča CCN. Svet OECD ima pravico, da takšno povabilo kadarkoli prekliče.

Status opazovalca ne prinaša pravic in obveznosti, ki izhajajo iz polnopravne udeležbe. Nečlanicam praviloma ne omogoča, da bi sodelovale pri delu pomožnih organov ali na ministrskem sestanku dotičnega odbora. Predsednik odbora lahko kadarkoli odloči, da se bo sestanek odbora ali delovnega telesa v celoti ali delno izvedel v odsotnosti predstavnikov držav opazovalk. Le-ti tudi sicer na sejah sodelujejo zgolj pasivno⁸⁰, saj nimajo pravice glasovanja⁸¹ in sooblikovanja dnevnega reda. Formalne izjave opazovalk so pogojene s strinjanjem predsednika odbora, ki jih dopušča, v kolikor oceni, da služijo kriteriju skupnih koristi. Ne glede na omenjeno status državam omogoča najmanj posredni vpliv na sprejete odločitve v odboru. Omogoča jim izmenjavo izkušenj in informacij. V zvezi z informacijami formalno velja, da je polna izmenjava pogojena z določili poslovnika OECD, resolucije

⁸⁰ V praksi omogoča status opazovalca dosti večji angažma: glej poglavje o jedrski varnosti.

⁸¹ Posledično sprejete odločitve držav opazovalk v ničemer ne zavezujejo.

C(2004)132/FINAL⁸² in povabila nečlanici. Poleg nekaterih pravic imajo stalni opazovalci tudi določene finančne obveznosti. Splošno naj bi višina prispevkov naznanjala, da status opazovalca ni pravica, ampak privilegij, podvržen redni kontroli in periodičnemu obnavljanju. Natančneje so stroški, ki jih za nečlanice prinašata tako status opazovalca kot polnopravnega udeleženca, določeni z resolucijo Sveta OECD C(96)223/FINAL⁸³. V skladu z določili resolucije je zgornja meja, ki se nečlanicam še lahko zaračuna za kakršnokoli od omenjenih oblik sodelovanja, minimalni prispevek držav članic⁸⁴. (OECD 12: 34-35, OECD 21 in OECD 22)

Čeprav niti resolucija C(2004)132/FINAL⁸⁵ niti njena predhodnica ne omenjata statusa udeleženca (*adherent*), se ta v praksi pojavlja kot vmesni status med statusom opazovalca in polnopravnega udeleženca. V statusu udeleženca se od države zahteva nekoliko višja stopnja zaveze in soudeležbe, kot jo predvideva opazovalki. Za ilustracijo: v Odboru za investicije se omenjeni status pridobi po pristopu k Deklaraciji o mednarodnih investicijah in večnacionalnih družbah. Nadaljnje oblike sodelovanja predstavlja že omenjena soudeležba v aktivnostih globalnega foruma, na delavnicah, seminarjih in *ad hoc* neformalnih sestankih. Omeniti velja še sodelovanje v okviru regionalnih programov in znotraj teh delujoče posebne nacionalne programe⁸⁶ za pomembnejše države. Gre za posebno obliko sodelovanja s poudarkom na področjih, za katera se smatra, da so za vanj vključene države ključnega pomena.

3.4 *Financiranje*

Proračun OECD⁸⁷ se deli na dva dela. Prvi del, ki predstavlja kakih 80 odstotkov skupnega proračuna, pokriva stroške, ki nastajajo pri delu držav članic: stroški posodabljanja podatkovnih baz, delo v odborih in »enakovredni pregledi«⁸⁸ (OECD 12: 25). Ta del proračuna se financira pretežno⁸⁹ s strani njenih 30 članic. Višino prispevkov⁹⁰, ki na letni

⁸² Resolution of the Council Concerning the Participation of Non-Members in the Work of Subsidiary Bodies of the Organisation.

⁸³ Concerning Fees for Regular Observer Countries and Non-Member full Participants in OECD Subsidiary Bodiesent.

⁸⁴ Glej poglavje o financiranju.

⁸⁵ Resolution of the Council Concerning the Participation of Non-Members in the Work of Subsidiary Bodies of the Organisation.

⁸⁶ Glej prilogo II.

⁸⁷ Z letom 2002 je OECD prešel na dvoletni proračun (OECD 3: 121).

⁸⁸ Glej poglavje Struktura in aktivnosti OECD.

⁸⁹ Nekaj sredstev zbere organizacija s prodajo publikacij in drugimi storitvami.

ravni znašajo kakih 330 milijonov evrov, določa Svet, in sicer na podlagi velikosti gospodarstev posameznih članic (OECD 2: 12). Vkolikor Svet soglaša, lahko članice za financiranje posameznih programov in projektov, ki sicer niso zajeti v proračun, prispevajo dodatna prostovoljna sredstva (*ibid*). Drugi del proračuna pokriva stroške, povezane z dejavnostjo OECD, ki izvira iz 16. člena Konvencije⁹¹ in se nanaša na sprejem novih članic. Sem sodijo denimo stroški vzpostavitve z OECD združljive podatkovne baze v državi nečlanici. Decembra 2004 se je iz drugega dela proračuna financiralo sodelovanje z 38 državami nečlanicami (OECD 18). Sredstva prispevajo države članice in delno, odvisno od posameznih dogovorov, tudi nečlanice. Podobno kot pri prvem delu se tudi tukaj nekateri programi Centra za sodelovanje z nečlanicami financirajo z dopolnilnimi prostovoljnimi prispevki zainteresiranih držav članic, nečlanic in mednarodnih organizacij (OECD 15: 5).

Željo držav kandidatk po pristopu k organizaciji je med drugim mogoče razumeti v kontekstu njihovega prizadevanja, da v mednarodni skupnosti postanejo razpoznavne po načelih demokracije in učinkovitega tržnega gospodarstva. Pri skupini tranzicijskih držav je k tem razlogom treba prišteti še dejavnike geografske bližine, saj pretežni del OECD članstva še zmeraj tvorijo evropske države. S 1. majem 2004, ko je deset evropskih držav pridobilo polnopravno članstvo v Evropski Unije, je v ospredje stopilo politično kočljivo vprašanje članstva šestih manjših držav EU⁹², ki ostajajo zunaj OECD. Že pred širitvijo EU je vrsta članic Unije, vključno z bruseljsko komisijo menilo, da bi država, ki je bila sprejeta v EU, morala postati tudi članica OECD (Delo 2002: 14). Tudi v OECD se zavedajo, da bi bilo postavljanje kriterijev, katerim niti nekatere države članice ne bi mogle zadostiti, neprimerno, hkrati se pa vendarle poskušajo izogniti pritiskom po nadaljnji regionalizaciji organizacije. Vkolikor bi OECD pri sprejemanju zainteresiranih držav kandidatk dosledno upoštevala interes le-teh, bi to privedlo ravno k temu – povečani regionalizaciji članstva in posledično zmanjšani dinamiki (OECD 12: 8). To bi lahko vplivalo na »manjše zanimanje za delo OECD v prestolnicah nekaterih držav članic« (*ibid*). Tako ob siceršnjem poudarjanju nujnosti širitve v izjavah visokih predstavnikov OECD, ki se nanašajo na morebitne nove članice, pogosteje zasledimo Kitajsko, Indijo, Brazilijo in Rusijo (Delo 2005: 32). Uradno stališče OECD je, da organizacija ostaja odprta, vendar na selektivni podlagi. Tudi sicer se je treba zavedati, da bo odločitev o potencialnih novih članicah, navkljub leta 2004 sprejeti strategiji, ki je dodelala

⁹⁰ Glej prilogo III.

⁹¹ Konvencija Organizacije za gospodarsko sodelovanje in razvoj, Pariz, 14. december 1960.

⁹² Cipra, Estonije, Latvije, Litve, Malte in Slovenije.

kriterije za sprejemanje kandidatk v polnopravno članstvo, sprejeta v Svetu OECD in bo politična.

Razumevanje področja sodelovanja z nečlanicami je pogoj za prehod na naslednje poglavje, ki se v obliki študije primera ukvarja s slovenskim sodelovanjem z OECD. Nekoliko podrobneje bodo predstavljeni kronologija našega prizadevanja za doseganje polnopravnega članstva, področja sodelovanja in organizacijska struktura le-tega. V zaključku je skupaj z ugotovitvami podana tudi ocena dosedanjega slovenskega udejstvovanja.

4 SODELOVANJE MED SLOVENIJO IN OECD

Eno izmed prioritetnih področij prepoznavnosti in uveljavljanja Slovenije v tujini je članstvo ter sodelovanje z mednarodnimi institucijami. Deklaracija o zunanji politiki Republike Slovenije⁹³ (DeZPRS) iz leta 1999 in sklep Vlade RS z dne 26. 10. 2000 kot pomembnejšo usmeritev slovenskega zunanjepolitičnega delovanja med drugim izpostavljata tudi članstvo v OECD. DeZPRS⁹⁴ tako navaja, da se Republika Slovenija »/n/a področju globalnih in regionalnih mednarodnih ekonomskih odnosov /.../ zavzema za rešitve, ki zagotavljajo polno zaposlitev, višjo kvaliteto življenja in pogoje za gospodarski ter družbeni napredek in razvoj«. Navedena dikcija se jasno nanaša na v Konvenciji OECD⁹⁵ izpostavljene cilje organizacije. Nadalje deklaracija⁹⁶ razglša, da bo Slovenija svoje zunanjepolitične interese »v polni meri uresničila (še, op. a. M. K.) s članstvom v EU, NATO, ZEU⁹⁷, OECD in ILO«. Del navedenih zunanjepolitičnih ciljev je bil medtem že izpolnjen, pri tem pa ostaja članstvo v OECD in Mednarodni organizaciji za delo (ILO) še zmeraj pomemben, a zaenkrat neuresničen cilj. V zvezi s slovenskimi prizadevanji za dosego polnopravnega članstva v OECD je treba poudariti, da je kljub uradno izraženemu stališču (MZZ2): »/n/a Ministrstvu za zunanje zadeve se zavedamo prednosti članstva v tej prestižni organizaciji in bomo še naprej zelo aktivno delovali v smeri za dosego čimprejšnjega članstva /.../«, slednje (omenjeno velja še posebej za obdobje, ko se je Slovenija intenzivno pripravljala za vstop v EU) ostalo kar nekoliko pozabljeno. Vse od leta 1996, ko je Slovenija vložila prošnjo za vstop v OECD, naša država še zmeraj izkorišča le možnosti, ki jih organizacija ponuja državam nečlanicam. V pričujočem poglavju bomo poskušali odgovoriti, kje so razlogi za to, in ugotoviti, ali so se po vstopu Slovenije v EU interesi v zvezi s poglobljanjem sodelovanja z OECD spremenili.

4.1 Razvoj odnosov med Slovenijo in OECD

Na strani MZZ (MZZ 2) navajajo, da je bil: »/p/o razpadu Jugoslavije, ki je imela v OECD od leta 1961 status opazovalke /.../ sporazum, ki je urejal ta status, razveljavljen.« Dejansko je OECD takrat še poznala tako imenovani splošni statusa opazovalca, ki ga, kot je

⁹³ UI RS št. 108-5028/99.

⁹⁴ *Ibid.*

⁹⁵ Konvencija Organizacije za gospodarsko sodelovanje in razvoj, Pariz, 14. december 1960.

⁹⁶ UI RS št. 108-5028/99.

⁹⁷ Zahodnoevropska unija

omenjeno v poglavju o oblikah sodelovanja z nečlanicami, dandanes več ne. Ne glede na omenjeno, Slovenija »statusa«, ki je izhajal iz leta 1961 sklenjenega sporazuma, ni mogla naslediti, saj po sklepu OECD sukcesija za nobeno novo nastalih držav na območju bivše SFRJ ni bila možna. Naša država je tako od osamosvojitve dalje z vzpostavljanjem odnosov z OECD pričela povsem na novo. Začetno sodelovanje je zajemalo udeležbo v sklopu različnih tematskih programov in sodelovanje v splošnem programu za vse srednje in vzhodnoevropske države, ki se je oblikoval leto poprej (1990). Takrat se je posebej za skupino tako imenovanih Višegrajskih držav oblikoval program PIT (*Partners in Transition*). Posebnost tega programa je bila, da je vključeval uspešnejše tranzicijske države, ki so kasneje postale članice OECD - Češka leta 1995, Madžarska in Poljska leta 1996 in Slovaška leta 2000. Na MZZ navajajo, da Sloveniji, ki takrat še ni bila mednarodno priznana država, zaradi tega ni uspelo postati ena izmed prvotnih članic PIT. Ko smo leta 1994 uradno zaprosili za sprejem v program PIT, se OECD zaradi finančnih omejitev in reorganizacije programa na nove države ni želel širiti (MZZ 1). Odnosi med Slovenijo in OECD so v skladu z navodili ministrskega komunikeja OECD iz leta 1994, podobno kot med OECD in Bolgarijo ter Romunijo, ki sta kmalu za Slovenijo prav tako zaprosili za članstvo v PIT in bili zavrjeni, prerasli v posebej oblikovan nacionalni program. V obdobju delovanja slovenskega nacionalnega programa je nastalo nekaj pomembnejših študij.

Tabela 3: Pomembnejše OECD študije za Slovenijo:

LETO	ŠTUDIJA
1997	do sedaj edini Gospodarski pregled za Slovenijo (<i>Economic Survey of Slovenia</i>)
1997	Pregled slovenskega trga dela in socialne politike (<i>Slovene Labour Market and Social Policy Review</i>)
1997	Glavni pokazatelji in osnovne statistike znanosti in tehnologije v Sloveniji med 1991 in 1996 (<i>Science and Technology Main Indicators and Basic Statistics in Slovenia 1991 – 1996</i>)
1999	Slovenski nacionalni računi: viri, metode in ocene (<i>National Accounts for Slovenia: Sources, Methods and Estimates</i>)
1999	Pregled slovenskih izobraževalnih politik (<i>Review of National Education Policies of Slovenia</i>)
2000	Pregled slovenske kmetijske politike (<i>The Review of Agricultural Policies: Slovenia</i>) ⁹⁸
2002	Pregled tujih neposrednih investicij (<i>Foreign Direct Investment Review</i>) ⁹⁹
2002	Investicijske politike v Sloveniji (<i>OECD Investment Policy Reviews: Slovenia</i>)

Vir: OECD 24

⁹⁸ Tudi sicer je Slovenija vključena v vsakoletne kmetijske preglede, ki izhajajo v publikaciji Kmetijske politike nastajajočih in tranzicijskih gospodarstev (*Agricultural Policies in Emerging and Transition Economies*).

⁹⁹ Izveden po slovenskem pristopu k Deklaraciji o mednarodnih investicijah in večnacionalnih družbah.

Obstoječe sodelovanje je bilo po prehodnem obdobju leta 2000 ukinjeno. Stališče OECD je, da so temu botrovale proračunske omejitve (OECD 24). Istega leta sta bila nacionalna programa za ostali dve državi združena v Regionalni program za jugovzhodno Evropo (*South-Eastern Europe Regional Programme*). Slovenija nikoli ni izrazila interesa, da bi z OECD sodelovala kot ena izmed članic v omenjenem programu (*ibid*). Cilj naših zunanjepolitičnih prizadevanj v kontekstu držav jugovzhodne Evrope je, da bi delovali kot donatorji, gostitelji regionalnih srečanj in podobno, predvsem pa kot poznavatelj in pomemben most med balkanskimi državami ter OECD. Takšna vloga je del slovenskega pozicioniranja v OECD v smislu zadostovanja kriteriju »pomemben igralec« (*significant player*), ki bo eden izmed pogojev za polnopravno članstvo.

Dejstvo je, da se države članice še zmeraj ukvarjajo predvsem z vprašanjem reorganizacije, ki bi institucionalno in organizacijsko omogočila izpeljavo nadaljnje širitve. Prevladuje stališče, da je širitev potrebna, vendar šele po ustrezno izvedeni reorganizaciji OECD, do katere pa vsaj zaenkrat še ni prišlo. Na MZZ 1 tako navajajo, da je Slovenija glede na to:

/.../ svojo strategijo na področju OECD usmerila v krepitev strokovnega sodelovanja z delovnimi telesi OECD in v pridobivanje diplomatske podpore. Leta 2000 je bila ustanovljena Medresorska delovna skupina za sodelovanje RS z OECD, ki jo vodi državni sekretar na Ministrstvu za zunanje zadeve. Naloga delovne skupine, ki jo sestavljajo predstavniki ministrstev in vladnih služb, je vzpodbujanje, usmerjanje, organiziranje in analiziranje aktivnosti med Slovenijo in OECD.

Naloga delovne skupine je torej »poglobiti sodelovanje z omenjeno organizacijo z namenom doseči čimprejšnje polnopravno članstvo« (MZZ 2). Leta 2000, ko so pri OECD ukinili nacionalni program za Slovenijo, si je naša država tudi sicer izraziteje prizadevala, da bi obnovila odnose. 2. in 3. marca 2000 je na povabilo ministra za zunanje zadeve Ljubljano obiskala delegacija OECD. Namen obiska, ki je na strani OECD potekal pod vodstvom direktorja Centra za sodelovanje z državami nečlanicami (CCNM) Erica Burgeata, je bil poiskati načine za poglobitev sodelovanja med Slovenijo in OECD. Tudi dejansko se je po obisku število povabil Sloveniji za sodelovanje na srečanjih, ki jih organizira OECD, povečalo. Po navedbah ministrstva (MZZ1) se je tudi sicer v času po ustanovitvi delovne skupine strokovno sodelovanje z organizacijo povečalo. Danes številna ministrstva in vladne službe svoje strokovnjake kot stalne predstavnike in opazovalce delegirajo v različne odbore in delovne skupine OECD. Trenutno je Slovenija polnopravna udeleženka ali opazovalka v 40 odborih, pododborih, programih, delovnih in drugih telesih OECD, s čimer sodi med najbolj

aktivne države nečlanice. Pregled sodelovanja v delovnih telesih organizacije je naveden v prilogi IV.

14. marca 1996 je takratni predsednik vlade dr. Janez Drnovšek obiskal sedež OECD in ob priložnosti generalnemu sekretarju predal uradno prošnjo Republike Slovenije za članstvo v organizaciji. Predstavnik sta si izmenjala pismi, ki skupaj tvorita tako imenovani Sporazum o administrativnem sodelovanju¹⁰⁰ (*Administrative Framework Agreement*). Namen omenjenega sporazuma je okrepiti in dvigniti institucionalno raven sodelovanja in ne vsebuje klavzul o bodočem članstvu (MZZ1). Tudi kasneje so visoki predstavniki Slovenije večkrat izrazili interes po vključitvi v organizacijo, vendar OECD vse do danes slovenske prošnje za članstvo še ni uradno obravnavala (OECD 24). Kljub različnim bolj ali manj neformalnim prizadevanjem v tej smeri Slovenija vse od leta 1996 svoje prošnje uradno še ni obnovila. Slednje je po svoje razumljivo, saj je več kot jasno, da niti Slovenija niti kaka druga država pred zaključkom predvidene reorganizacije OECD ne more postati članica.

4.2 Aktivnosti Republike Slovenije za poglobitev sodelovanja z OECD

Na MZZ menijo, da lahko Slovenija za svoje bodoče članstvo v organizaciji ta čas največ naredi s tem, da v čim večji meri izkoristi možnosti sodelovanja, katere organizacija ponuja državam nečlanicam. Aktivnosti v zvezi z OECD tako potekajo v dveh smereh: (1) okrepljeno strokovno sodelovanje z organizacijo in (2) diplomatska akcija v državah članicah OECD. V nadaljevanju bo govora predvsem o strokovnem sodelovanju.

Rezultate Slovenije v sklopu »okrepljenega sodelovanja« je v grobem mogoče strniti na naslednja področja: (1) javna uprava, (2) jedrska varnost, (3) šolstvo, (4) kmetijstvo, (5) okolje, (6) gospodarstvo, (7) transport in (8) razvoj na lokalni ravni. Kot opazovalka Slovenija sodeluje v vseh šestih odborih Agencije OECD za jedrsko energijo, Odboru za javno upravo, Odboru za izobraževanje, Odboru za konkurenco in Odboru za kemikalije. V Skupnem OECD/ECMT odboru za raziskave v transportu, Programu za gospodarski razvoj in zaposlovanje na lokalni ravni, Odboru za investicije¹⁰¹ in nekaterih drugih telesih OECD je naša država udeležena polnopravno. Več o preostalih oblikah sodelovanja je navedeno v prilogi IV.

¹⁰⁰ Signature of an Administrative Framework Agreement between the Republic of Slovenia and OECD, Pariz, 26. marec 1996.

¹⁰¹ Slovenija ima v Odboru za investicije status udeleženke (*adherent*).

4.2.1 Preprečevanje podkupovanja

Med pomembnejše dosežke na področju okrepljenega sodelovanja sodi prizadevanje v okviru Odbora za investicije¹⁰². Slovenija je že maja leta 2000 vložila prošnjo za polnopravno udeležbo v Delovni skupini za preprečevanje podkupovanja v mednarodnih poslovnih transakcijah, ki deluje v sklopu omenjenega odbora. Sodelovanje v delovni skupini je bilo pogoj za pristop k OECD Konvenciji o boju proti podkupovanju tujih javnih uslužbencev v mednarodnem sodelovanju. Slovenija je h Konvenciji pristopila 6. septembra 2001, potem ko je delovna skupina slovensko prošnjo pozitivno obravnavala na sestanku aprila 2001 in jo je junija istega leta formalno potrdil še Svet OECD. S tem je naša država prvič postala polnopravna udeleženka enega izmed OECD delovnih teles. Takratno vključevanje je bilo motivirano s konkretnimi prizadevanji. Slovenska politika (MZZ2) se je nadejala, da bo Slovenija s prenosom znanj iz aktivne udeležbe v delovni skupini:

... / pomembno prispevala v najnovejših prizadevanjih Evrope za stabilizacijo razmer na Balkanu, predvsem v okviru Protikorupcijske iniciative. Sodelovanje /.../ bo koristilo tudi Sloveniji, saj pomeni možnost za hitrejši prehod na uporabo najvišjih zakonodajnih, institucionalnih in implementacijskih standardov pri zatiranju korupcije, spoznavanje najboljših praks in neposredni stik z državami, s katerimi imamo sicer razvite gospodarske odnose, vendar premajhno sodelovanje na področju preprečevanja in zatiranja korupcije.

Omenjena usmeritev je doživela svojevrsten udarec s serijo zapletov, ki so prišli v javnost, ko je junija 2005 iz upravnega odbora delovne skupine nepreklicno izstopil slovenski predstavnik Goran Klemenčič. Po navedbah medijev naj bi se za odstop odločil zaradi proračunskih težav komisije za preprečevanje korupcije, negativnega odnosa vlade do komisije in takrat še predloga zakona o nezdržljivosti opravljanja javne funkcije s pridobitno dejavnostjo, ki ukinja decembra 2003 ustanovljeno neodvisno komisijo za preprečevanje korupcije¹⁰³. Pri vsem tem ostaja dejstvo, da je Delovna skupina za preprečevanje podkupovanja v mednarodnih poslovnih transakcijah eno pomembnejših in vplivnejših delovnih teles OECD, kakor tudi eno izmed redkih, v katerem ima Slovenija status polnopravne udeleženke. Neodvisno od učinkovitosti, s katero bi se v skladu z novim zakonom predlagana parlamentarna komisija in pravosodje spopadla z v Konvenciji

¹⁰² Omenjeni odbor je 22. aprila 2004 nadomestil Odbor za mednarodne investicije in večnacionalne družbe (*Committee on International Investment and Multinational Enterprises (CIME)*).

¹⁰³ Trenutno je na pobudo opozicije zakon o nezdržljivosti opravljanja javne funkcije s pridobitno dejavnostjo v presoji na Ustavnem sodišču.

obravnavano problematiko, lahko trdimo, da način na katerega je Slovenija ukinila tako imenovano Kosovo komisijo, ni v interesu poglobljanja sodelovanja in siceršnjega vključevanja v polnopravno članstvo OECD. (MZZ2 in OECD 24)

4.2.2 Gospodarstvo

V odziv na prošnjo za pridobitev statusa opazovalke v Odboru za investicije je Svet OECD februarja 2001 odločil, da se Slovenijo najprej povabi k podpisu OECD Deklaracije o mednarodnih investicijah in večnacionalnih družbah (*Declaration on International Investment and Multinational Enterprises*). Slovenija je kot šesta država nečlanica OECD¹⁰⁴ k Deklaraciji uradno pristopila januarja 2002 in se s tem zavezala, da bo spoštovala konkretne standarde in pravila na področju delovanja večnacionalnih družb. V splošnem gre pri teh za ustvarjanje poslovnega okolja, ki bi tujim investitorjem v slovenskem prostoru omogočalo nacionalno obravnavo oziroma njihovo izenačitev z domačimi. Smernice Deklaracije niso pravno zavezujoče. Predstavljajo zgolj nabor standardov, ki praktično dopolnjujejo veljavno zakonodajo posamezne države. K njihovem izpolnjevanju so države zavezane kvečjemu moralno. Tudi sicer Slovenija obveznosti, ki izhajajo iz Deklaracije, zaenkrat še ni operacionalizirala. Med te spada ustanovitev tako imenovano nacionalne kontaktne točke za področje Deklaracije. Le-ta naj bi vzpostavila posebno telo, ki bi tujim vlagateljem nudilo informacije in jim pomagalo pri vstopanju na slovenski trg. Nadaljnja naloga organa bi bila, da nadzira delovanje večnacionalnih družb v Sloveniji in tako prepreči morebitne zlorabe slovenske zakonodaje ter standardov na tem področju. Po besedah Dimitrija Grčarja, vodje Sektorja za multilateralne ekonomske odnose na Ministrstvu za gospodarstvo, se je pri vzpostavitvi nacionalne točke v Sloveniji zataknilo zaradi splošnega pomakanja interesa in dokajšnje zahtevnosti projekta. Dodaja še, da se v tem ne razlikujemo od večine preostalih držav podpisnic Deklaracije. Tudi v državah, kjer takšen organ uspejo ustanoviti, ta namreč ponavadi nima ustreznih pristojnosti. Navaja, da so za ustanovitev organa v državni upravi potrebni ustrezni predpogoji. Prvi in najpomembnejši je pravšen interes. Poudariti velja, da izrazitega zanimanja za projekt niti na naši niti na strani OECD nikoli ni bilo. V resnici v Sloveniji tudi ni večjih problemov, povezanih z obravnavanim področjem. Zastopanost večnacionalnih podjetij v Sloveniji in obratno nekaterih slovenskih podjetij v tujini, je

¹⁰⁴ Med nečlanicami OECD so pred Slovenijo pristopile še Argentina, Brazilija, Čile, Litva in Estonija. Kasneje so se pridružile še Izrael, Latvija in Romunija.

relativno majhna, tako da so te zadeve, kot navaja Grčar, pri nas več ali manj urejene. Predvideno naj bi bili v organ vključeni tudi predstavniki podjetij, sindikatov in nevladnih organizacij. Za uresničitev takšnega projekta bi bilo treba doseči širši konsenz med zainteresiranimi partnerji, kar pa je v odsotnosti pravega interesa in morebiti sploh potrebe toliko težje. Naslednji pogoj, ki je izostal, je obstoj minimalnega razumevanja o tem, kaj je funkcija takega telesa. Grčar razlaga, da ostaja Deklaracija, sploh pri nas, ker je nikoli nismo propagirali, slabo razumljen dokument. Da bi dosegli višjo stopnjo soglasja za ustanovitev nacionalne točke, bi morali najprej izvesti intenzivno propagandno akcijo, s katero bi javnosti razložili bistvo Deklaracije. Kot zadnji pogoj Grčar izpostavlja ustrezne pristojnosti takega organa. Vsaj predvidoma naj bi omenjeni organ vodil minister za gospodarstvo. Poleg pomanjkanja izrazitejše pobude za uresničevanje določil Deklaracije se je zataknilo še pri pomanjkanju ustreznih finančnih in človeških virov. Glede na to, da tudi druge države v večini ne operacionalizirajo obravnavane nacionalne točke in ob upoštevanju relativno majhne vloge Slovenije na tem področju, je bil odziv OECD dokaj neizrazit. 2002 je bila v sklopu pristopa k Deklaraciji pod imenom Pregled tujih neposrednih investicij izvedena še študija o politiki Slovenije na tem področju. (MG1, MZZ2, OECD 24)

V okviru Odbora za investicije Slovenija trenutno sodeluje v procesu nastajanja tako imenovanega »Investment Compact« programa, ki je namenjen izboljševanju investicijske zakonodaje v državah jugovzhodne Evrope. Cilj izboljševanja in poenotenja je dvigniti stopnjo nediskriminacije ter preglednosti, kar bi dodatno vzpodbudilo tuja vlaganja na tem območju. Slovenija si kot pomembna država investitorica v omenjenih državah prizadeva, da bi v programu sodelovala kot država donatorica. (MG1, MZZ2)

4.2.3 Jedrska varnost

V skladu z usmeritvami Vlade RS je Slovenija konec leta 2000 na sekretariat Agencije za jedrsko energijo (OECD/NEA) naslovila formalno vlogo za status opazovalke v sedmih odborih agencije. Sprejemni postopek je bil zaključen 20. decembra 2001, ko je Svet OECD Sloveniji za dobo prvih dveh let odobril status opazovalke v vseh sedmih odborih OECD/NEA. Od takrat Slovenija preko Uprave RS za jedrsko varnost redno sodeluje z omenjeno polavtonomno organizacijo v okviru OECD. S tem je naša zunanja politika leta 2001 v razmeroma kratkem času na področju jedrske varnosti dosegla dva pomembna cilja: poleg pridobitve statusa opazovalke v odborih OECD/NEA je z 18. oktobrom 2001 postala

pogodbenica Pariške konvencije o odgovornosti tretjim na področju jedrske energije¹⁰⁵. Konvencija ureja sistem odgovornosti in finančnih obveznosti operaterjev jedrskih objektov in držav v primeru jedrske škode, nastale v samem objektu ali med transportom jedrskih snovi. Odgovornim nalaga, da v malo verjetnem primeru nesreče, tako v državi izvora kakor tudi v sosednjih, zagotovijo ustrezno finančno odškodnino. Konvencija ureja tudi področje usklajevanja nacionalnih zakonodaj držav pogodbenic, in sicer v delu, ki se nanaša na tožbe zoper tuje entitete in s tem povezane pristojnosti. Dogodek je za Slovenijo zelo pomemben, saj gre za prvi primer, da je država, ki ni članica OECD, pristopila k Pariški konvenciji¹⁰⁶. Po določbah konvencije je za tak pristop potrebno soglasje vseh štirinajstih držav pogodbenic. V letu 2001 je Slovenija ratificirala tudi tako imenovano Bruseljsko dopolnilno konvencijo z dne 31. 1. 1963, ki, kot je razvidno iz njenega naslova, dopolnjuje pariško. Skupaj konvenciji zagotavljata sredstva v višini do 300 milijonov SDR¹⁰⁷. Po sprejetju dodatnih dopolnilnih protokolov k pariški in bruseljski konvenciji iz leta 2004 bo skupna višina odškodnine znašala 1.5 milijarde evrov¹⁰⁸. (MOP2)

Čeprav Slovenija z OECD/NEA ne sodeluje kot polnopravna udeleženka, spada področje jedrske varnosti med bolj aktivna v odnosu med Slovenijo in OECD. Po mnenju direktorja Uprave RS za jedrsko varnost dr. Janeza Stritarja so na upravi z obstoječo obliko sodelovanja popolnoma zadovoljni. Meni, da imamo kot opazovalka »vse, kar imajo članice, obveznosti pa nimamo.« S tem v zvezi velja izpostaviti dve komponenti delovanja OECD, zaradi katerih poteka sodelovanje držav nečlanic v status opazovalca ponekod na precej podoben način, kot v primeru polnopravne udeležbe. Prva je prav gotovo sprejemanje odločitev s konsenzom. Četudi opazovalke formalno niso vključene v proces sprejemanja odločitev oziroma ne morejo glasovati, tega ne občutijo kot omejitev, saj se na strokovnih odborih nikoli ne glasuje, ampak dogovarja. V tem pogledu je zato bolj pomembno, da se država tvorno vključuje v razprave. V zvezi z omejitvami pri sodelovanju v debatah in dostopu do informacij, ki so navedene v poglavju o oblikah sodelovanja z nečlanicami, Stritar razlaga: »/.../ z vsemi lahko debatiramo, dostop imamo do vseh dokumentov in lahko povemo

¹⁰⁵ Pred tem je Slovenija področje urejala v okviru Mednarodne agencije za atomsko energijo (IAEA) oziroma v skladu z Dunajsko konvencijo o civilni odgovornosti za jedrsko škodo z 21. maja 1963. Omenjena konvencija z 12. novembrom 2002 za Slovenijo ne velja več.

¹⁰⁶ Poleg Slovenije so Konvencijo ratificirale še Belgija, Danska, Finska, Francija, Grčija, Italija, Nemčija, Nizozemska, Norveška, Španija, Švedska, Turčija in Velika Britanija.

¹⁰⁷ SDR (*Special Drawing Right*) ali posebne pravice črpanja je leta 1967 kot posebno obliko denarnih rezerv uvedel Mednarodni denarni sklad (IMF). Na dan 14. marca 2006 je 1 SDR znašal natanko 1,2 evra.

¹⁰⁸ Odgovornost operaterja znaša 700 milijonov evrov. K temu naj bi prispevale še država operaterja in preostale pogodbenice Pariške konvencije, prva 500 in druge 300 milijonov evrov. Za prehod na evro so se odločili zaradi nihanj v vrednosti SDR.

svoje stališče, ki ga drugi seveda upoštevajo. /.../Č/e poteka debata in pridemo s pametnimi argumenti, je čisto vseeno, ali si član ali nečlan.« Na tem mestu velja poudariti, da so formalne omejitve, ki veljajo za status opazovalke, v večji meri odvisne od predsedstva, obravnavanih tematik in delovne tradicije posameznega odbora. Medtem ko jih na področju jedrske varnosti morebiti ni, podobno ne velja za nekatera druga. Naslednja komponenta, zaradi katere je morda bolj kot formalni status pomembna sama kvaliteta sodelovanja, je povezana z načinom in vsebino dela, ki poteka v okviru OECD. V tej nalogi smo že večkrat omenili, da OECD predstavlja svojevrstno organizacijo javnih uslužbencev in strokovnjakov ter da služi kot forum za spodbujanje dogovarjanja med temi. Dejansko se v odborih in delovnih telesih razpravlja o strokovnih in ne političnih zadevah o katerih je, če se navežemo na zgoraj omenjeno odločanje in mnenje Stritarja, nesmiselno glasovati. Odločitve so rezultat dolgotrajnega procesa argumentiranja, velik del katerega vključujejo tudi neformalna dogovarjanja. Četudi Slovenija formalno ne more zahtevati, da gre stvar na dnevni red, lahko po navedbah Stritarja neformalno vpliva na karkoli. Po mnenju sogovornika se pri takih stvareh tudi sicer dogovarjajo neformalno, formalnost je zgolj potrditev že dogovorjenega. V zvezi s polnopravnim članstvom Stritar meni, da bi bilo mogoče smiselno, vendar bolj iz političnih kot pa strokovnih razlogov. Operativno na tem nivoju ne vidi razlike. (MOP1)

Da bi lažje umestili slovensko sodelovanje z OECD/NEA, je treba na kratko povedati tudi nekaj v zvezi s pomenom OECD/NEA v širši mednarodni jedrski skupnosti. Po mnenju Stritarja se pomen OECD/NEA manjša. Medtem ko je bila to včasih glavna platforma za urejanje področja jedrske varnosti med razvitimi državami, jo danes nadomeščajo nekatera nova združenja in že uveljavljena IAEA. Sodelovanje z OECD/NEA je s stališča strokovnosti za Slovenijo še vedno izredno zanimivo. Problem pri tem je le, da za intenzivno sodelovanje na Upravi nimajo zadostnega kadra. Slovenija tako sodeluje samo na področjih, ki so zanjo res ključna. (MOP1)

4.2.4 Šolstvo

Ministrstvo za šolstvo, znanost in šport je v začetku leta 2001 preko Ministrstva za zunanje zadeve (MZZ) uradno zaprosilo za status opazovalca v Odboru za izobraževanje (*Education Committee*). Na podlagi pozitivne ocene Odbora je Svet OECD Sloveniji status odobril decembra 2001. Poleg tega sodeluje Slovenija še v Upravnem odboru za institucionalno urejanje visokega šolstva (*Institutional Management in Higher Education*

Governing Board, IMHE), programih PISA (*Programme for International Student Assessment*) in PEB (*Programme on Educational Building*) ter nekaterih drugih projektih. Po navedbah Tatjane Jurkovič, višje svetovalke Službe za mednarodno sodelovanje in evropske zadeve na Ministrstvu za šolstvo in šport, bi bila Slovenija takrat, če bi skupaj s prošnjo za članstvo v Odboru za izobraževanje zaprosila za sodelovanje v Centru za raziskave in inovacije v izobraževanju (*Centre for Educational Research and Innovation, CERI*), najverjetneje tudi tam sprejeta v status opazovalca. Ko je kasneje leta 2003 prošnjo vendarle oddala, se je OECD politika do sprejemanja nadaljnjih sodelujočih spremenila. S tem ostaja Slovenija zaenkrat zunaj OECD področja, ki vključuje predstavnike raziskovalne sfere. Ti se na skupnih zasedanjih Centra in Odbora za izobraževanje redno srečujejo z v Odboru zastopanimi predstavniki ministrstev, s čimer OECD na svojevrsten način skrbi za povezavo med raziskovalno in politično sfero na področju izobraževanja. (MŠŠ1)

Leta 2006 je naša država prvič sodelovala v OECD Programu mednarodne primerjave dosežkov učencev PISA. Raziskava, ki ocenjuje bralno, matematično in naravoslovno pismenost petnajstletnikov, se je na slovenskih srednjih in osnovnih šolah izvajala v obdobju med 13. marcem in 21. aprilom. Potekala je v izvedbi Pedagoškega inštituta v Ljubljani in v sodelovanju z Zavodom RS za šolstvo in strokovnjaki iz slovenskih univerz. Ciljna skupina raziskave so bili dijaki iz vseh srednjih šol in 38 naključno izbranih osnovnih šol, kjer imajo učence in učenke rojene v letu 1990. Skupno je sodelovalo približno 8000 dijakov in učencev. Reševali so naloge, ki za razliko od podobnih raziskav, ne merijo specifično šolskega znanja, ampak splošno razgledanost in sposobnosti, ki naj bi jih mladi potrebovali za nadaljnjo izobraževanje ter uspešno vključevanje v družbo. Na podlagi pridobljenih rezultatov bo predvidoma jeseni 2006 oblikovana nacionalna podatkovna baza. Mednarodna baza, skupaj s poročilom in primerjavami z drugimi državami, bo javno dostopna nekje v decembru 2007. Sredstva za izvedbo programa je zagotovilo Ministrstvo za šolstvo in šport. Obetajo si, da bo študija pozitivno prispevala k ocenjevanju kakovosti slovenskega šolskega sistema in bo snovalcem izobraževalne politike¹⁰⁹ v pomoč pri sprejemanju morebitnih popravkov. (MŠŠ1)

Ministrstvo za šolstvo in šport sodeluje še v OECD Programu o šolskih gradnjah (PEB). Gre za edini mednarodni program, ki je namenjen izmenjavi idej, raziskav in izkušenj

¹⁰⁹ Na področju mednarodne primerjave izobraževalnih sistemov Slovenija od leta 1995 na vsaka štiri leta sodeluje še v mednarodni raziskavi trendov v znanju matematike in naravoslovja (*Trends in International Mathematics and Science Study, TIMSS*), ki poteka v okviru Mednarodne organizacije za merjenje učinkov izobraževanja (*International Association for the Evaluation of Educational Achievement, v nadaljevanju IEA*). Program izvaja Pedagoški inštitut, ki v okviru IEA poleg TIMSS izvaja še mednarodno raziskavo bralne pismenosti (*Progress in International Reading Literacy Study, PIRLS*). Slednja je bila do sedaj izvedena dvakrat, leta 1991 in leta 2001.

na področju izgradnje šolske infrastrukture. Namen programa je omogočiti maksimalno izkoriščenost investicij v stavbe in opremo ter čim boljše planiranje in upravljanje s šolskim premoženjem. (MŠŠ1)

V okviru Odbora za izobraževanje poteka program INES (*Indicators of Education System*). Namenjen je izoblikovanju in razvoju indikatorjev, na podlagi katerih državni uradniki v sodelujočih državah zbirajo za področje šolstva zanimive podatke. Ti potem vsako leto izidejo v publikaciji OECD, *Education at a Glance*. Jurkovičeva razlaga, da program do lanskega leta, ko so nas povabili k sodelovanju, za nečlanice ni bil dostopen. Slovenija bo v komplet statistik, ki izhajajo v sklopu omenjene revije, vključena šele z letom 2007. (MŠŠ1)

4.2.5 Okolje (kemijska varnost)

Takoj po osamosvojitvi je bilo ugotovljeno, da je za hitrejšo dvigovanje ravni kemijske varnosti pri nas nujno vzpostaviti tesnejše sodelovanje z OECD. Slovenija je zato leta 1994 preko Ministrstva za zdravje zaprosila za sodelovanje v OECD Odboru za kemikalije (*Chemicals Committee*) in nekaterih delovnih skupinah s tega področja. Po precejšnjih naporih in prepričevanju je bilo prošnji leta 1996 ugodeno. Slovenija je s tem uradno pridobila prvi status opazovalke v operativnem delu OECD. Poleg Odbora za kemikalije smo postali opazovalci še v sedmih delovnih skupinah¹¹⁰. Od 2004 naši predstavniki v dveh od teh sodelujejo polnopravno. To sta Delovna skupina za dobro laboratorijsko prakso (DLP) in skupina nacionalnih koordinatorjev, imenovana Delovna skupina za koordinacijo smernic za preizkušanje kemikalij. Sodelovanje se je začelo že leta 1996, ko je Slovenija začela z enostranskim upoštevanjem podatkov iz preizkusov kemikalij, ki so bili v skladu z DLP izvedeni v drugih državah članicah OECD. Prilaganje se je zaključilo maja 2003, ko so inšpektorji za DLP izvedli pregled in ugotovili, da Slovenija uspešno izvaja predpise na tem področju in da ni ovir za obojestransko (vzajemno) upoštevanje podatkov iz preizkusov kemikalij v skladu z DLP. S potrditvijo sklepa v Odboru za kemikalije in Svetu OECD smo bili junija 2004 sprejeti v Program vzajemnega upoštevanja podatkov (*Mutual Acceptance of Data, MAD*). Slovenija sedaj polnopravno

¹¹⁰ Poleg Odbora za kemikalije je Slovenija dobila status opazovalke še v Delovni skupini za kemikalije, pesticide in biotehnologijo, Delovni skupini za področje nesreč s kemikalijami, Delovni skupini za harmonizacijo urejanja nadzora v biotehnologiji, Delovni skupini za varnost novih živil in krme, Delovni skupini za pesticide, Delovni skupini za dobro laboratorijsko prakso in Delovni skupini za koordinacijo smernic za preizkušanje kemikalij. Glej prilogo IV.

sodeluje v skupini za DLP in skupini nacionalnih koordinatorjev za testne smernice. MAD nam omogoča vzajemno izmenjavo in upoštevanje podatkov¹¹¹ ter preprečuje podvajanje poskusov na živalih, kar ima gospodarsko, pa tudi etično ugodne posledice. Sistem, ki nam omogoča obojestransko upoštevanje podatkov na relaciji Slovenija – 'države članice OECD', je hkrati priznan tudi v državah EU. (Boštjančič 2004 in MZ1)

Zanimivo je, da na področju kemijske varnosti večina direktiv EU izhaja iz aktov OECD, saj sodijo kadrovske, strokovno in finančno močne članice OECD med gonilne sile razvoja in poenotenja strategij na tem področju. Splošno je mogoče reči, da uskladitev z direktivami in uredbami EU v veliki meri pomeni prav uskladitev z akti in priporočili OECD in obratno. Tako se s prilagoditvami v enem koraku lahko zadosti zahtevam obeh. Vendar pri tem ne gre za avtomatizem. Čeprav so razlike včasih prav majhne, so lahko vseeno izredno pomembne. Dostikrat tudi niso razvidne iz samega besedila OECD aktov ampak iz njegovega praktičnega razumevanja oziroma izvajanja. (Boštjančič 2004 in MZ1)

Po navedbah Ministrstva za zdravje, Urada RS za kemikalije (MZ), je status Slovenije v Odboru za kemikalije in njegovih delovnih skupinah opazovalski le po imenu. Prizadevanje Slovenije je, da si z vse večjim prispevkom k delu in ciljem OECD na vseh področjih utre pot do polnopravnega članstva v OECD. Od naših predstavnikov se zato ponekod zahteva vse bolj intenzivno in aktivno sodelovanje. Udeležba v odborih in njihovih podskupinah zato že zdaj zahteva precejšnje človeške in finančne vire. V primeru polnopravne udeležbe v Odboru za kemikalije bi morala Slovenija svojo dejavnost razširiti še na druge pododbore in delovne skupine znotraj odbora, kar pa zaradi kadrovske omejitve zaenkrat ni možno. Polnpravna udeležba bi pomenila tudi večjo članarino. Nenazadnje bi bilo za polnpravno članstvo v Odboru treba izvesti primerjavo in uskladitev slovenske zakonodaje s celotnim paketom aktov OECD s širšega področja kemijske varnosti. Šele z ugotovitvijo stopnje skladnosti oziroma zagotovitvijo le-te bi dokazali, da je slovenski pravni red v skladu z zahtevami OECD. (Boštjančič 2004 in MZ1)

4.2.6 Javna uprava

Od leta 2001 Slovenija sodeluje v programu SIGMA, namenjenem kandidatkam za vstop v EU. Program, ki je nastal leta 1992 na pobudo petnajsterice evropskih držav (EU15), poteka v sodelovanju z OECD in je namenjen podpori vladam in upravam držav kandidatki pri

¹¹¹ Gre za podatke o nekliničnih varnostnih študijah vseh vrst kemikalij, vključno z zdravili, ki se izvajajo za potrebe registracijskih postopkov.

njihovem vključevanju v EU. Slovenija ostaja vključena v program tudi po vstopu v EU. Tudi letos so naši predstavniki odgovarjali¹¹² na zajetni vprašalnik s področja javne uprave. Jeseni sta predvidena še izobraževanje in enakovredni pregled (*»peer review«*), ki ga bodo pri nas v obliki intervjuja izvedli strokovnjaki iz OECD. Po opravljenih aktivnostih bodo podali svoja mnenja in poročila.

Slovenija je na področju javne uprave kot opazovalka zastopana v veliki večini v ta namen delujočih odborov in delovnih skupin pri OECD. Spisek je naveden v prilogi IV.

4.3 Medresorska delovna skupina za sodelovanje RS z OECD

Vlada RS je nujnost intenziviranja sodelovanja z OECD in povezovanja članstva v EU tudi s članstvom v OECD nasploh izrazila večkrat, še posebej na svoji 22. seji 26. oktobra 2000 (Boštjančič 2004). Da bi vzpodbudila spremembe, je na Ministrstvu za zunanje zadeve ustanovila Medresorsko delovno skupino za sodelovanje RS z OECD. Glede na to, da države članice OECD ta čas razpravljajo o reformi organizacije in še niso sprejele odločitve o naslednji širitvi, je Slovenija odločena polno izkoristiti možnosti sodelovanja, ki jih organizacija ponuja državam nečlanicam. To pomeni pridobitev kar največ opazovalskih statusov v raznih odborih OECD, intenziviranje sodelovanja in aktivno prispevanje k ciljem organizacije. S krepitvijo strokovnega sodelovanja želi Slovenija dokazati, da sodi v skupino držav članic.

Medtem ko širše usklajevanje dejansko poteka preko Medresorske delovne skupine, je sama aktivnost po področjih prepuščena pristojnim ministrstvom. Vodja medresorske delovne skupine, Marija Adanja pojasnjuje, da gre v bistvu za *»/.../ dva nivoja delovanja; zunanje ministrstvo deluje na politični ravni, zelo pomembno pa je delovanje na strokovni ravni«*. Zadnje je v celoti odvisno od posameznih ministrstev, ki morajo sama presoditi in se odločiti, kje in na kakšen način želijo sodelovati. Samostojno določajo proračunska sredstva, kadre in čas, ki ga posvečajo delu z OECD. Sorazmerno s poudarkom, ki ga ministrstva na splošno dajejo sodelovanju, pokrivajo ljudje, ki se ukvarjajo z OECD, poleg tega še druga področja. Očitno pomanjkanje človeških virov se dopolnjuje s problemom ustrezne usposobljenosti. Da bi dosegli željen pretok informacij in strokovnega znanja, bi bilo treba tudi na slovenski strani zagotoviti ustrezno strokovno zastopanost. Področje OECD po mnenju večine mojih sogovornikov zahteva veliko večjo stopnjo organiziranosti, kot jo poznamo trenutno. Zahteva

¹¹² Rok za oddajo vprašalnika je bil 5. maj 2006.

oblikovanje službe, ki bi se ob številčno ustrezno zastopanih strokovnih kadrih ukvarjala izključno s področjem OECD. Nasprotno so zaradi finančnih omejitev trenutne aktivnosti Slovenije vezane več ali manj na spremljanje. Obstoječi pristop in pomanjkanje koordinacije je problematičen tudi v primerih, ko izvajanje nekega programa ni v izključni pristojnosti enega ministrstva. Konkretno: Program za gospodarski razvoj in zaposlovanje na lokalni ravni (*Co-operative Action Programme on Local Economic and Employment Development (LEED)*) zajema problematiko, ki spada v pristojnost dveh ministrstev, Ministrstva za gospodarstvo in Ministrstva za delo, družino in socialne zadeve. Ob pomanjkanju konkretne iniciative »od zgoraj« pride v takih primerih ponavadi do konflikta dveh različnih politik, pristopov in vizij. Tudi sicer poteka v praksi koordinacija medresorske delovne skupine izključno na podlagi občasnih sestankov in je precej informativne, kot usklajevalne narave. K temu prispevajo številne kadrovske spremembe v sestavi medresorske skupine, kar zgovorno priča o postranskem pomenu prizadevanj, ki potekajo na področju doseganja članstva v OECD. Dejavnosti skupine so bolj kot na »spodbujanje, usmerjanje, organiziranje in analiziranje aktivnosti med Slovenijo in OECD« vezane na lobiranje. Pri tem nam, omenja Grčar, OECD in države članice vedno znova ponavljajo, da moramo za doseg polnopravnega članstva pokazati določeno stopnjo aktivnosti oziroma zrelosti, katere pa imamo vsaj zaenkrat premalo. (MZZ3, MG1)

Prevladujoče mnenje pri ljudeh, ki delajo na OECD, je, da je država premalo zainteresirana za sodelovanje z OECD. Enostavno ni jasno izraženega interesa, ki bi sodelovanje uredil v okviru posebej vzpostavljene službe, z zadolžitvijo in pristojnostmi, da se ukvarja izključno in samo z organizacijo. Nehote se zastavlja vprašanje, ali bi se Sloveniji takšno prizadevanje oziroma investicija povrnila. Izrazit problem pri doseganju polnopravnega članstva v OECD predstavlja majhnost naše države. Grčar nas v tem pogledu primerja s Slovaško, katere vključevanje v OECD primerja z našim pristopom k EU. Slovaki so za članstvo v OECD porabili ogromno kadrovskega potenciala, časa in denarja. Pri tem ostaja vprašanje konkretnih koristi, ki jih ima Slovaška od članstva, precej nedorečeno. Jasno je, da je mogoče poleg političnega prestiža članstvu Slovaške v OECD pripisati nekatere koristi. Nekoliko manj jasno pa je, ali te odtehtajo zahtevane vložke. Tudi sicer je aktivnost Slovaške po vstopu v organizacijo upadla. Z vidika OECD se jim očita, da glede na stroške njihovega članstva premalo prispevajo v proračun. V OECD trenutno v sklopu širše reorganizacije kot o pogoju za sprejemanje novih članic med drugim razpravljajo tudi o spremembi financiranja proračuna. Velja, da so članarine za manjše države v OECD trenutno relativno nizke in da bodo najverjetneje narasle. Zaključimo lahko, da je sodelovanje v OECD

za majhne države že sedaj, še pred pripravljajočimi se spremembami, ki bodo za manjše države najverjetneje manj ugodne, relativno naporno in drago. Glede na potrebne kadrovske in finančne vložke je nujno potrebno, da se Slovenija jasno opredeli glede svojih pričakovanj in šele nato odloči glede (morebitnega) prizadevanja za članstvo. Zgolj deklarativno vztrajanje pri polnopravnem članstvu ne more zadostiti visokim pričakovanjem. Če upoštevamo mnenje nekaterih od sogovornikov in finančne ter kadrovske vire, ki se v ta namen porabljajo, izzveni trenutni obseg strokovnega sodelovanja, po katerem smo po navedbah MZZ poleg Rusije in Izraela (Adanja) »eni od najbolj aktivnih«, nekoliko polovičarsko. Več o tem v nadaljevanju. (MZZ3, MG1)

4.4 Ocena položaja Slovenije

OECD je organizacija, ki ustvarja izhodiščno platformo in smernice za gospodarsko, socialno, upravno, okoljsko in mnoge druge politike, ki jih države članice, pa tudi širše, največkrat povzemajo in izpeljujejo v praksi. Uradno stališče OECD glede širitve je, da do zaključitve reorganizacije ne sprejema novih članic. Eden izmed problemov, s katerimi se pri tem sooča, se nanaša na dogovor o načinu odločanja. Dejstvo je, da bo s širitvijo članstva postalo odločanje s konsenzom vedno večja proceduralna ovira. Predvsem za večje in vplivnejše države ostaja odprto tudi vprašanje financiranja. Moti jih na primer, da majhne države, ki so pri odločanju z njimi izenačene, ob dokaj podobnih stroških delovanja v proračun organizacije prispevajo dosti manj kot velike. Ponovno bo treba definirati nekatera področja delovanja, saj se mnoga vsebinsko pokrivajo z delom drugih institucij. Kot je že omenjeno, se je Slovenija na podlagi priporočil držav članic odločila za strategijo aktivnega sodelovanja v direkcijah, odborih in delovnih skupinah ter lobiranja na najvišjem nivoju. V koliko je Slovenija pri tem uspešna ali ne bo govora v nadaljevanju. (MZZ1, MZZ3)

Realno gledano Slovenija za OECD ne more biti pomembna. Grčar v nasprotju z uradnim stališčem MZZ razlaga, da Slovenija v OECD ni med najbolj prizadevnimi: »Smo nekje na enem minimumu aktivnosti«. Navaja več razlogov za to. OECD je izredno velik in kompliciran mehanizem s široko mrežo strokovnih teles. Za uspešno, predvsem pa dovolj strokovno sodelovanje na tako obsežnem področju, kot ga pokriva OECD, bi potrebovali številne visoko usposobljene kadre, ki bi se bili sposobni vključevati v aktivnosti OECD. Razumljivo je, da bi takšen angažma poleg človeških zahteval tudi precejšnje finančne vire. Zastavlja se vprašanje, ali majhna država kot je Slovenija, lahko upraviči takšno

preusmerjanje sredstev in če že, ali je to sploh smiselno. V vsakem primeru bi morala pobuda za to priti s strani Vlade RS¹¹³. Ob splošnejšem pomanjkanju izrazitejših prizadevanj, morebiti pa ravno zaradi tega, nam ostaja sodelovanje na področjih, ki nas najbolj zanimajo, onemogočeno. Eno takih področij je Odbor za trgovino (*Trade Committee*), kjer je OECD zaradi zanemarljivega slovenskega deleža v svetovni trgovini našo prošnjo za sodelovanje zavrnil. V povezavi z zavrnitvijo sodelovanja v Odboru za trgovino, kakor tudi slovenskim nečlanstvom v OECD nasploh, se izpostavlja vprašanje približujočega se slovenskega predsedovanja EU¹¹⁴. Vprašljivo je tudi, kako bo Slovenija kot nečlanica izvajala koordinacijo konkretno z Odborom za trgovino in z OECD nasploh. (MG1)

Pri slovenskem vključevanju v OECD, navaja Grčar, »smo naredili več napak«. V času Peterletove vlade¹¹⁵ je bila Slovenija povabljen, da skupaj s preostalimi državami iz skupine Višegrajskih držav postane članica OECD. Slovenska vlada naj bi takrat, z argumentom češ da je naša prioriteta EU, rekla ne. Vzroki temu naj bi bili politično-ideološki. Slovensko zunanjo politiko so demotivirali predsodki zoper skupino vzhodnoevropskih držav, v katero naj Slovenija ne bi sodila. Takratno politično vodstvo se je odločilo, da bo članstvo v OECD, za katero takrat v resnici tudi ni bilo pravega interesa, realiziralo zunaj omenjene skupine. Ko je Slovenija kasneje leta 1994 svoje stališče spremenila in vendarle zaprosila za sodelovanje v PIT, je bila podobno kot kasneje leta 1996, ko smo samostojno zaprosili za članstvo v OECD, zavrnjena. Tudi po desetih letih Slovenija uradno prošnje še ni obnovila. Kot kaže, so predsodki zoper skupino držav iz bivšega sovjetskega bloka začeli popuščati okoli leta 1994. Takrat je Slovenija poleg prošnje za sodelovanje v programu PIT začela z razgovori za članstvo v CEFTA¹¹⁶. Danes Slovenija z omenjenimi državami tesno sodeluje, tudi v okviru EU. (MG1)

Leta 2004 sprejeta Noborujeva strategija je po nekajletni negotovosti jasno izrazila prisotnost namere o novi širitvi organizacije. Predvidela je oblikovanje Partnerskega programa s pridružitveno perspektivo, ki bi vključeval manjše število držav, katere bi v srednjeročnem obdobju postale članice OECD. Marija Adanja z MZZ razlaga, da predlogi o reorganizaciji¹¹⁷, ki jih je potrdil Svet OECD, zaenkrat še niso operacionalizirani. Tudi zato je

¹¹³ Dejansko je vlada z dnem 26. 10. 2000 že sprejela sklep o aktivnem približevanju OECD. Čeprav mi dokumenta ni uspelo pridobiti, kaže iz stopnje Slovenskega sodelovanja z OECD sklepati, da (1) ne vsebuje konkretnjših prizadevanj ali (2) ni dosledno izvajan.

¹¹⁴ Slednje bo nastopilo v prvi polovici leta 2008.

¹¹⁵ Med 16. majem 1990 in 16. majem 1992.

¹¹⁶ Slovenija je bila kot polnopravna članica CEFTA potrjena leta 1996. Sporazum je razveljavljen z dnem pristopa k EU.

¹¹⁷ A Strategy for Enlargement and Outreach, Report by the Chair of the Heads of Delegation Working Group on the Enlargement Strategy and Outreach, Ambassador Seiichiro Noboru.

bila 2005 pripravljena še ena strategija, tako imenovani DEF (*Differentiated Engagement Strategy*), ki pa je ministri niso potrdili. DEF, ki se v večji meri naslanja na Noborujevo poročilo, omenja različne oblike sodelovanja z nečlanicami, ne pa tudi možnosti polnopravnega članstva. Zadnje pol leta se ponovno sestaja posebna delovna skupina, ki razpravlja o reorganizaciji organizacije in možnosti sprejemanja novih članic. Šlo naj bi v prvi vrsti za preurejanje upravljanja in načina odločanja. Pričakuje se, da bo skupina podala poročilo nekje do konca junija 2006. Adanja pri tem meni, da je odločitev o širitvi še zelo daleč. Tudi če bo poročilo pripravljeno in bodo ministri o njem razpravljali in ga potrdili, ostaja nedorečeno njegovo uresničevanje, finančna plat reorganizacije in določitev spiska držav kandidatk za članstvo. Pri tem, navaja, je »zelo jasno, da bodo najprej na vrsti velike države.« Ena takih je Rusija, katere sprejem bi se zaradi precejšnje strukturne in upravne neuskkljenosti z OECD znal zavleči. V OECD si želijo še Kitajske, Brazilije, Indije in drugih večjih akterjev v svetovnem gospodarstvu. Pričakovati na tej listi tudi šest malih držav članic EU, ki ostajajo zunaj OECD¹¹⁸, je vprašljivo. Negotovo je tudi, ali so preostale države EU, ki so članice OECD, zainteresirane, da omenjeno skupino šestih držav, vključno s Slovenijo, podprejo. Podpora Evropske komisije je nedvomna, enako pa ne moremo trditi za Svet Evropske unije. Komisija si nasploh v vseh mednarodnih organizacijah vključno z OZN prizadeva, da bi govorila v imenu vseh 25 držav članic. Tudi v OECD si želi statusa, ki bi ji podobno kot v Svetovni trgovinski organizaciji (WTO) omogočal, da predstavlja celotno EU. Z vsemi svojimi članicami, zastopanimi v OECD, bi komisija lažje uveljavljala svojo pozicijo v OECD in znotraj EU nasploh. To so tudi razlogi, zaradi katerih je podpora večjih članic EU manj verjetna. Čeprav nas deklarativno sicer podpirajo, njihove izjave, trdi Adanja, niso podkrepjene s konkretnimi prizadevanji. Kljub pomislekom Slovenija razmišlja, da bi članstvo držav EU v OECD postavila na dnevni red Odbora stalnih predstavnikov EU (COREPER). Dodatni problem pri pridobivanju podpore Svetu EU zna predstavljati relativna nezainteresiranost preostalih petih držav nečlanic OECD. Paketno sprejemanje EU članic v OECD dodatno zapleta Ciper. Zaradi turškega nasprotovanja ciprskemu članstvu Sloveniji pridobivanje podpore EU za komplet vseh šestih držav morda ni v interesu. Kljub temu Slovenija pritiska na EU, da obstoječa situacija za nas ni sprejemljiva. Po navedbah Grčarja je ena takšnih iniciativ potekala za časa britanskega predsedovanja EU. Aktivnosti, ki jih je VB obljubila, so bile kasneje, ko so ugotovili, da ni podpore pri drugih članicah, opuščene. (MZZ3, MG1)

¹¹⁸ Ciper, Estonija, Latvija, Litva, Malta in Slovenija.

Dopolnilni pristop zgoraj omenjenemu predstavlja enostransko prizadevanje Slovenije, da se v OECD uveljavi kot država s potencialom, da prispeva k ciljem organizacije. Glede na to, da so izgledi za skorajšnjo širitev zaenkrat še negotovi, mora Slovenija v čim večji meri izkoriščati možnosti sodelovanja, ki jih OECD ponuja državam nečlanicam. Le z aktivnim strokovnim dialogom bomo dokazali, da je Slovenija država, ki sodi v skupino članic te prestižne organizacije. Na ministrstvu (MZZ2) tako navajajo: »V zasledovanju cilja članstva v OECD bo Slovenija nadaljevala z dosedanjo strategijo aktivnega strokovnega sodelovanja, na politični ravni pa se bo nadaljevalo lobiranje na najvišjem nivoju.« Priporočljivo je, da si Slovenija prizadeva zadostiti kriterijem, ki jih navaja leta 2004 sprejeta strategija. Slednja bo zelo verjetno služila kot osnova pri uresničevanju širitve OECD. Jasno je, da nobena od držav, ki so izrazile interes za članstvo, ne izpolnjuje prav vseh, v poročilu predstavljenih kriterijev. Po oceni Ministrstva za zunanje zadeve Slovenija izpolnjuje kriterija »enako misleča« in »skupna korist«, nejasna pa je njena pozicija po kriteriju »pomemben igralec« in »globalni razlogi«. Prav možno je, da bodo v primeru širitve poleg večjih držav povabili tudi katero manjšo, ki se je izkazala s svojo aktivnostjo. Kot pojasnjuje Grčar, ki se na Ministrstvu za gospodarstvo z OECD ukvarja že nekaj časa, je glavni problem omenjenega pristopa prav neaktivnost Slovenije. Prikazovanje Slovenije kot ene izmed najbolj aktivnih držav nečlanic obstoji zgolj na papirju. Slovenija sicer res sodeluje v mnogih odborih in delovnih skupinah, vendar je naša aktivnost bolj kot ne omejena na spremljanje. Res je tudi, da si Slovenija pri vključevanju v OECD lahko pomaga z EU. Dejstvo je namreč, da bo izbor kandidatke za polnopravno članstvo vsaj delno tudi stvar politične presoje in ne bo v celoti podrejen kriterijem aktivnosti in uresničevanja v ta namen sprejete strategije. Seveda pa na to ne gre prekomerno računati. Zato je pomembno, da Slovenija, vkolikor želi postati članica OECD, v to prizadevanje vlaga več kot doslej. (MZZ2, MZZ3, MG1)

Pri odločanju o oblikah slovenskega sodelovanja z OECD je treba izhajati iz bistva same organizacije. OECD se ukvarja predvsem z analitiko. S svojo izredno obsežno in bogato bazo podatkov je vir strokovnega znanja za širše področje gospodarstva, sociale in okolja. Na podlagi zbiranja podatkov organizacija na različnih strokovnih področjih oblikuje in sprejema standarde, ki jih nato poskuša uveljaviti še v praksi. Sam vpliv, ki ga ima dejavnost OECD, pri tem presega okvire njenega članstva in ima določene globalne posledice. Mnoge iniciative in sporazumi, ki so obravnavani ali sprejeti v okviru nekaterih drugih organizacij in na drugih nivojih, izvirajo iz dogovarjanj v okviru OECD. Ena takšnih pobud je recimo Mednarodni

sporazum o investicijah¹¹⁹ (*Multilateral Agreement On Investment*), katerega je po zavrnitvi v OECD prevzela Svetovna trgovinska organizacija¹²⁰. Dejansko je vpliv OECD pri spodbujanju določenih politik precejšen. Adanja meni, da bo tudi v prihodnje OECD postajal vedno bolj pomemben in da se bo razvijal v smeri neke vrste sekretariata G8¹²¹. Sodelovati v Svetu OECD pomeni možnost vplivanja na sprejete politike tako v OECD kot širše. Vpliv, ki ga ima lahko majhna država, kot je Slovenija, je seveda omejen in ga je možno le delno nadomestiti z izrazitejšimi prizadevanji. Del teh je vsekakor doslednejše sprejemanje in upoštevanje OECD standardov, skupaj z oblikovanjem ustrezno organizirane in usposobljene službe, ki bi strokovno dognane rešitve OECD prevajala v prakso. S polnopravnim članstvom bi Slovenija pridobila stalno misijo v Parizu, imeli bi ljudi, ki bi se ukvarjali izključno z OECD in s tem boljši pretok informacij ter manjšo odvisnost od posameznih ministrstev. Članstvo bi po svoje vplivalo tudi na naš mednarodni status, saj bi dodatno signaliziralo, da gre za državo, ki deluje po zahtevnih tržnih načelih. Kot članica OECD bi bila Slovenija gotovo bolj zanimiva tudi za tuje neposredne naložbe. Seveda bi morali pristati na določene standarde. Ti so včasih zelo idealizirani in jih je težko izvajati, zato države za njihovo uresničevanje niso zmeraj zainteresirane. (MG1)

Splošno je smiselno, da članstvo v OECD, četudi ni ključno in v dosegu trenutnih realnih zmožnosti, ostane cilj slovenske zunanje politike. Veliko je seveda odvisno od sprejetja dogovora o poteku reorganizacije, ki bo šele odprla vrata novim članstvom. S finančnega vidika je obstoječe sodelovanje Slovenije z OECD precej ugodno. Letna članarina za sodelovanje v statusu opazovalke v posameznih odborih¹²², ki vključujejo pododbore in delovne skupine, znaša približno 5.000 evrov po odboru. Skupaj z nekaterimi dodatnimi stroški za posamezne programe in projekte je vsota precej nižja od trenutne minimalne članarine v višini približno 330.000 evrov. Seveda gre za kalkulacijo, ki bo v luči priprav na nova članstva v precejšni meri revidirana. Največje države, ki po trenutnih kriterijih v proračun prispevajo največ, vztrajajo na zviševanju prispevkov za najmanjše članice, katerih sodelovanje dejansko stane precej več kot te prispevajo. Adanja meni, da se bodo prispevki najverjetneje precej povečali. Ravno zaradi tega je zaenkrat še težko govoriti o finančnih posledicah izbranega sodelovanja z OECD. Izkušnje primerljivih držav in težave pri

¹¹⁹ Pobuda predvideva vpeljavo posebne investicijske politike, ki bi večnacionalnim družbam neodvisno od nacionalnih zakonodaj omogočila absolutne pravice pri kupovanju, prodajanju in opravljanju finančnih operacij po svetu. Osnutek je predvideval možnost tožbe zoper vlade držav, katerih zdravstvena, delavska ali okoljevarstvena zakonodaja bi ogrožala interese večnacionalnk.

¹²⁰ Predlog je bil kasneje še v drugo zavrnjen, takrat v okviru tako imenovanih »singapore issues« v WTO.

¹²¹ Skupina največjih svetovnih gospodarstev: Francije, Italije, Japonske, Kanade, Nemčije, Rusije, Velike Britanije in ZDA.

¹²² Prikaz sodelovanja Slovenije v posameznih odborih in delovnih skupinah OECD je naveden v prilogi IV.

zagotavljanju finančnih in kadrovskih virov za pokrivanje trenutnega slovenskega sodelovanja kažejo na pomanjkljivosti v organizaciji in načrtovanju naših prizadevanj. Da bi Slovenija uspela izkoristiti prednosti članstva, je treba procesu pridruževanja nameniti neprimerljivo večji poudarek. Ne glede na pomisleke se kažejo prizadevanja za vključevanje v OECD, tako preko EU kot samostojno, kot precej zahtevna. (MZZ3, MG1)

5 ZAKLJUČEK

Eden ključnih problemov slovenskega delovanja za doseganje polnopravnega članstva v OECD je izostanek konkretnejše seznanjenosti s prednostmi polnopravnega članstva in posledično z vzroki za njegovo doseganje. Medtem ko se nekateri strokovnjaki v državni upravi in širše teh zavedajo, enako ne moremo trditi za slovensko zunanjo politiko, ki je ključna za zagotavljanje polnopravnega članstva. Po več kot desetletju slovenskega »spogledovanja« z OECD ostajajo naša prizadevanja komaj kaj več kot bleda črka na papirju. Nivo slovenskega sodelovanja je definiran s parcialnimi prizadevanji posameznih ministrstev, ki se teh prednosti zavedajo in v skladu s siceršnjo deklarativno usmerjenostjo slovenske politike gojijo odnose z OECD. V diplomski nalogi večkrat omenjam razpon med deklarativnimi in dejanskimi prizadevanji. Stopnja neodločenosti, ki se v praksi odraža tudi v odnosu do sodelovanja na področju preprečevanja podkupovanja, mednarodnih investicij in nekaterih drugih, dejansko signalizira, da naša država pravzaprav ne ve, kaj hoče.

Slovenska zunanja politika bi se morala jasneje opredeliti. Tudi v odsotnosti polnopravnega članstva je nevsebinsko zbiranje »trofej« v obliki vedno novih opazovalskih statusov nesmiselno. Zavedati se je treba, da Slovenija najbrž ne premore ustreznih finančnih in kadrovskega virov, ki bi ji omogočili **polno** sodelovanje z OECD, in upoštevati, da je treba sodelovanje z OECD umestiti v širši in že vzpostavljeni okvir sodelovanja z mednarodnimi organizacijami. Slovenska politika se mora jasno ter v skladu s postavljenimi omejitvami odločiti in opredeliti za parcialno sodelovanje z OECD, katerega izvajanje bi bilo znatno lažje, če bi postala polnopravna članica OECD. S tem se vračamo na v nalogi zastavljeno hipotezo in vprašanje, ali je v našem interesu postati polnopravna članica, ali pa je obstoječa oblika sodelovanja primernejša. Menim, da bi Slovenija s polnopravnim članstvom lahko pridobila. Znižali bi se na primer stroški pridobivanja nekaterih kreditov, v zvezi s katerimi ima Slovenija kot nečlanica OECD trenutno nižji rating. S slednjim so povezani konkretni problemi slovenskih podjetij, ki se soočajo z ovirami ob prijavljanju na določene razpise, pogojenimi s članstvom v OECD. Tudi na področju statistik, raziskav in analiz bi Slovenija s članstvom pridobila vir koristnih usmeritev. Trenutno je slovensko sodelovanje z OECD na mnogih področjih onemogočeno. Nasprotno bi s polnopravnim članstvom pridobili možnost, da se odločimo za obliko strateškega sodelovanja, ki bi nam najboljše odgovarjala, tako z vidika prenosa že akumuliranega kapitala OECD, naših finančnih in kadrovskega omejitev kot tudi z vidika siceršnjega sodelovanja z drugimi mednarodnimi organizacijami.

Menim, da Slovenija ne more in ji tudi ni treba sodelovati v večini OECD aktivnosti. Sodelovanje z OECD po kriteriju umeščanja med aktivnejše nečlanice, ki je trenutno morebiti še smiselno, bi s polnopravnim članstvom upravičeno odpadlo. Smiselno je pričakovati, da lahko Slovenija nekatera področja, ki jih ureja OECD enako kvalitetno, pokriva na podlagi članstva v EU in drugih mednarodnih organizacijah, katerih člani smo. S tem ostaja odprto le še vprašanje doseganja članstva v OECD. Skoraj nemogoče je, da bi postali člani na podlagi naših unilateralnih prizadevanj in interesa OECD, da nas sprejme. Realno gledano Slovenija za OECD ne more biti zanimiva. Prepričan sem tudi, da imamo več možnosti, da članstvo uresničimo po poti EU. Z vstopom v Evropsko monetarno unijo (EMU) leta 2007, s katerim bomo tudi monetarno postali trinajsta država evroobmočja (EMU13), bo trenutna anomalija nečlanstva šesterice novih držav, predvsem Slovenije, še toliko večja. Slovenija bi zato morala kot eno od prednostnih nalog predsedovanja EU izpostaviti članstvo skupine šestih EU držav - predvsem tistih, ki se vključujejo v EMU - v OECD.

6 LITERATURA

- Archer, Clive (1994) *Organizing Europe: The institutions of integration*, second edition. Department of Politics and International Relations, University of Aberden, Aberden, UK.
- B., M. (2002) V OECD šele po sprejemu v EU?, Delo, 9. 5. 2002: 14.
- Bainbridge, Timothy (2000) *A brief history of the OECD*, Organisation for Economic Cooperation and Development. The OECD Observer, http://www.findarticles.com/p/articles/mi_qa3648/is_200007/ai_n8896998#continue.
- Bennett, Alvin LeRoy (2002) *International Organisations: Principles and Issues*. Prentice Hall cop., Upper Saddle River (NJ).
- Boštjančič, Darja (2004) Sodelovanje z OECD na področju kemijske varnosti: povzetek dosedanjega sodelovanja Slovenije z Odborom OECD za kemikalije in s pripadajočimi pododbori. MZ, Ljubljana.
- Bučar, Bojko, Šabič, Zlatko in Brglez, Milan (2002) *Navodila za pisanje seminarske naloge in diplomska dela*, II. izdaja. Fakulteta za Družbene Vede, Ljubljana.
- Deklaracija o zunanji politiki Republike Slovenije (DeZPRS), UI RS št. 108-5028/99, http://www.uradni-list.si/_pdf/1999/u1999108.pdf (9. 2. 2996).
- Đerić, Ljiljana (2001) *OECD pred odločitvijo, ali bo sprejel novinke*. Delo, 8. 10. 2001: 3.
- EPU 1, European navigator, the authoritative multimedia reference on the history of Europe, The European Payments Union, <http://www.ena.lu/mce.cfm> (29. 11. 2005).
- EPU 2, Central bank cooperation and the BIS: An insider's perspective, <http://www.bis.org/events/conf0506/borio.pdf#xml=http://search.atomz.com/search/pdfhelper.tk?sp-o=12,100000,0> (30. 11. 2005).
- EU 1, SIGMA, Supporting Good Governance in Transition Countries, <http://europa.eu.int/comm/enlargement/pas/phare/programmes/multi-bene/sigma.pdf> (9. 2. 2996).
- EU 2, Multi-Beneficiary Programmes: Support for Improvement in Governance and Management in Central and Eastern European Countries (SIGMA), <http://europa.eu.int/comm/enlargement/pas/phare/programmes/multi-bene/sigma.htm> (9. 2. 2996).

- Klabbers, Jan (2002) *An Introduction to International Institutional Law*. Cambridge University Press, Cambridge.
- Konvencija Organizacije za gospodarsko sodelovanje in razvoj, Pariz 14. dec. 1960, http://www.oecd.org/document/7/0,2340,en_2649_201185_1915847_1_1_1_1,00.html (23. 9. 2005).
- MF 1, Mednarodno sodelovanje, OECD, http://www.gov.si/mf/slov/medn_fin/oecd.htm (15. 3. 2006).
- MG1, intervju z Dimitrijem Grčarjem, vodjo Sektorja za multilateralne ekonomske odnose na Ministrstvu za gospodarstvo, Ljubljana, 3. 4. 2006.
- MOP1, intervju z Janezom Stritarjem, direktorjem Uprave RS za jedrsko varnost, Ljubljana, 22. marec 2006.
- MOP2, Poročilo o jedrski in sevalni varnosti v Sloveniji v letu 2001. Ministrstvo za okolje prostor in energijo, Uprava RS za jedrsko varnost, http://www.sigov.si/ursjv/si/por_pris/index.php?page=porocila.php (28. 3. 2006)
- Mrak, Mojmir (2002) *Mednarodne Finance*. GV založba, Ljubljana.
- MŠŠ1, intervju z Tatjano Jurkovič, višjo svetovalko Službe za mednarodno sodelovanje in evropske zadeve na Ministrstvu za šolstvo in šport, Ljubljana, 3. 4. 2006.
- MZ1 (2006) Programski cilji in ukrepi za prednostna področja: Celovita medresorska zakonodaja (CMZ) s področja kemijske varnosti. MZ, Ljubljana.
- MZZ 1, Slovenija in OECD, http://www.sigov.si/mzz/zunanja_poli/slovenija_oecd.html (23.9.05).
- MZZ 2, Slovenija in OECD, http://www.trisa.si/mzz/nova.stran/zunanja_poli/slovenija_oecd.html (15. 3. 2006).
- MZZ3, intervju z Marijo Adanja, vodjo Medresorske delovne skupine za sodelovanje RS z OECD, Ljubljana, 24. marec 2006.
- OECD 1, *Organisation for European Economic Co-operation*, http://www.oecd.org/document/48/0,2340,en_2649_201185_1876912_1_1_1_1,00.html (18. 10. 2005).
- OECD 2, The OECD, Organization for Economic Co-operation and Development, <http://www.oecd.org/dataoecd/15/33/34011915.pdf> (18. 10. 2005). OECD 10, OECD Work on Science, Technology and Industry, <http://www.oecd.org/dataoecd/45/31/35554259.pdf> (17. 1. 2006).

- OECD 3, Annual Report 2005, <http://www.oecd.org/dataoecd/34/6/34711139.pdf> (23. 9. 2005).
- OECD 4, OECD Departments, Directorates, Centres and Agencies, http://www.oecd.org/maindepartment/0,2619,en_2649_201185_1_1_1_1_1,00.html (7. 12 2005).
- OECD 5, Odbori, delovne skupine in izvedenske skupine (by parent body/group), <http://webnet3.oecd.org/OECDgroups/> (7. 12 2005).
- OECD 6, Civil Society and Parliamentarians, OECD Information Disclosure, http://www.oecd.org/document/26/0,2340,en_2649_34495_33945946_1_1_1_1,00.html (7. 12 2005).
- OECD 7, Preliminary Official Development Assistance (ODA) by donor in 2004 http://www.oecd.org/document/7/0,2340,en_2649_34447_35397703_1_1_1_1,00.html (8. 12. 2005).
- OECD 8, OECD Programm for International Student Assessment, http://www.pisa.oecd.org/pages/0,2987,en_32252351_32235731_1_1_1_1_1,00.html (9. 12. 2005).
- OECD 9, Borderless Co-operation, The Role and Programmes of the OECD's Centre for Co-operation with Non-Members, <http://www.oecd.org/dataoecd/27/33/1889818.pdf> (21. 12. 2005).
- OECD 10, OECD Work on Science, Technology and Industry, <http://www.oecd.org/dataoecd/45/31/35554259.pdf> (17. 1. 2006).
- OECD 11, OECD Statistics Catalogue 2006, <http://www.oecd.org/dataoecd/19/34/35660828.pdf> (17. 1. 2006).
- OECD 12, *A Strategy for Enlargement and Outreach*, Report by the Chair of the Heads of Delegation Working Group on the Enlargement Strategy and Outreach, Ambassador Seiichiro Noboru, <http://www.oecd.org/dataoecd/63/6/32036418.pdf> (23. 1. 2006).
- OECD 13, Environmental information systems and indicators: a review of selected Central and Eastern European countries, <http://www.oecd.org/dataoecd/51/30/1913260.pdf> (30. 1. 2006).
- OECD 14, Annual Report 2000, <http://puck.sourceoecd.org/vl=5770601/cl=50/nw=1/rpsv/cgi-bin/fulltextew.pl?prpsv=/ij/oecdthemes/99980088/v2000n4/s1/p11.idx> (13. 1. 2006).

- OECD 15, *Borderless Co-Operation*, The Role and Programmes of the OECD's Centre for Co-operation with Non-members,
<http://www.oecd.org/dataoecd/27/33/1889818.pdf> (2. 2. 2006).
- OECD 16, About Sigma, Working Partners,
http://www.sigmaxweb.org/document/42/0,2340,en_33638100_33638163_33643754_1_1_1_1,00.html (9. 2. 2006).
- OECD 17, Scale of members' contributions to the OECD's core budget – 2004,
http://www.oecd.org/document/14/0,2340,en_2649_201185_31420750_1_1_1_1,00.html (14. 1. 2006).
- OECD 18, Financial Statements of the OECD as of 31 December 2004,
http://www.oecd.org/document/30/0,2340,en_2649_201185_17367518_1_1_1_1,00.html (15. 2. 2006).
- OECD 19, Becoming a Member of the OECD: the Accession Process,
http://www.oecd.org/document/11/0,2340,en_2649_33709_1958091_1_1_1_1,00.html (15. 2. 2006).
- OECD 20, C(96)223/FINAL, Concerning Fees for Regular Observer Countries and Non-Member full Participants in OECD Subsidiary Bodies,
<http://www.olis.oecd.org/olis/1996doc.nsf/87fae4004d4fa67ac125685d005300b3/03dbf4b055ce578ac125641a003118e5?OpenDocument> (13. 3. 2006).
- OECD 21, C(96)64/REV2/FINAL, Resolution of the Council Concerning the Participation of Non-Member Economies in the Work of Subsidiary Bodies of the Organisation,
[http://www.olis.oecd.org/olis/1996doc.nsf/809a2d78518a8277c125685d005300b2/c125692700623b93c12569660033a322/\\$FILE/00082377.PDF](http://www.olis.oecd.org/olis/1996doc.nsf/809a2d78518a8277c125685d005300b2/c125692700623b93c12569660033a322/$FILE/00082377.PDF) (13. 3. 2006).
- OECD 22, C(2004)132/FINAL, Resolution of the Council Concerning the Participation of Non-Members in the Work of Subsidiary Bodies of the Organisation,
[http://www.olis.oecd.org/olis/2004doc.nsf/87fae4004d4fa67ac125685d005300b3/d1440541cc8cd3e3c1256ee7005ab8fd/\\$FILE/JT00167966.PDF](http://www.olis.oecd.org/olis/2004doc.nsf/87fae4004d4fa67ac125685d005300b3/d1440541cc8cd3e3c1256ee7005ab8fd/$FILE/JT00167966.PDF) (13. 3. 2006).
- OECD 23, C(98)211, Participation of Non-Members in the Activities of the Organisation: Legal Aspects of the Issue,
<http://www.olis.oecd.org/olis/1998doc.nsf/87fae4004d4fa67ac125685d005300b3/a0ad0b174e12b06b80256825003c831b?OpenDocument> (13. 3. 2006).
- OECD 24, Burgeat, Eric, OECD-Slovenia Co-operation. Interno gradivo.

- Pease, Kelly-Kate S. (2000) *International Organizations : Perspectives on governance in the twenty-first century*. Prentice Hall cop., Upper Saddle River (NJ).
- Salvatore, Dominick (1995) *International Economics*, 5th ed. Prentice Hall, Englewood Cliffs.
- Signature of an Administrative Framework Agreement between the Republic of Slovenia and OECD, Pariz 26. marec 1996,
<http://www.olis.oecd.org/olis/1996doc.nsf/87fae4004d4fa67ac125685d005300b3/8b5c6983a56a9d03c12562f90043c532/DocPDFEng/0.8E?OpenElement&FieldElemFormat=gif> (7. 12. 2005).
- STA (2005) Johnston napovedal širitev OECD, Delo, 30. 3. 2005: 32.
- UI RS št. 108-5028/99
- UI RS št. 108-5028/99
- Uredništvo Mladine On-line (2005) *Iz delovne skupine OECD izstopil predstavnik Slovenije*. Mladina, 22. 6. 2005, <http://www.mladina.si/dnevnik/65806/> (23. 3. 2006).
- Wikipedia 1, *Marshall Plan*, http://en.wikipedia.org/wiki/Marshall_plan (25. 9. 2005).
- Wikipedia 2, *Sahel*, <http://sl.wikipedia.org/wiki/Sahel> (2. 12. 2005).
- Wikipedia 3, European Free Trade Association, <http://en.wikipedia.org/wiki/EFTA> (27. 1. 2006).
- Wood, Robert E. (1986) *From Marshall Plan to Debt Crisis*, Foreign Aid and Development Choices in the World Economy. University of California Press, California.

Priloga I: Odbori, delovne skupine in izvedenske skupine

1. Centre for Educational Research and Innovation Governing Board (CERI) (3 subsidiary bodies/groups)
2. Chemicals Committee
3. Co-operative Action Programme on Local Economic and Employment Development (LEED)
4. Co-ordinating Committee on Remuneration (CCR)
5. Committee for Agriculture (COAG) (16)
6. Committee for Information, Computer and Communications Policy (5)
7. Committee for Scientific and Technological Policy (8)
8. Committee on Consumer Policy (1)
9. Committee on Financial Markets (2)
10. Committee on Fiscal Affairs (CFA) (18)
11. Committee on Industry and Business Environment (2)
12. Committee on Statistics (CSTAT)
13. Competition Committee (3)
14. Council (20)
15. Council Working Party on Shipbuilding (2)
16. Development Assistance Committee (8)
17. Economic and Development Review Committee
18. Economic Policy Committee (3)
19. Education Committee (2)
20. Employment, Labour and Social Affairs Committee (ELSA) (4)
21. Environment Policy Committee (17)
22. Executive Committee
23. Executive Committee in Special Session
24. Fisheries Committee (COFI)
25. Governing Body of the Co-operative Research Programme: Biological Resource Management for Sustainable Agricultural Systems (1)
26. Group on Health
27. Institutional Management in Higher Education Governing Board (IMHE)
28. Insurance and Private Pensions Committee (5)
29. International Energy Agency Governing Board (14)
30. Investment Committee (3)
31. Joint OECD/ECMT Transport Research Committee
32. Maritime Transport Committee
33. OECD Network on Fiscal Relations Across Levels of Government
34. Programme for International Student Assessment Governing Board (PISA) (1)
35. Programme on Educational Building Governing Board (PEB)
36. Public Governance Committee (PGC) (12)
37. Steel Committee
38. Steering Committee for Nuclear Energy (24)
39. Steering Group on Corporate Governance (1)
40. Territorial Development Policy Committee (3)
41. Tourism Committee (1)
42. Trade Committee (5)

Priloga II: Prikaz porazdelitve dela v CCNM

Steber I OECD Globalni Forum	Steber II Regionalni in nacionalni programi
TRAJNOSTNI RAZVOJ	EVROPA IN SREDNJA AZIJA
NA ZNANJU TEMELJEČE GOSPODARSTVO	<i>Skupni program za tranzicijska gospodarstva Evrope in srednje Azije</i>
<i>Biotehnologija</i>	<i>Baltski regionalni program</i>
<i>Elektronsko trgovanje</i>	<i>Regionalni program za jugovzhodno Evropo</i>
JAVNA UPRAVA	<i>Program za Rusijo</i>
MEDNARODNO OBDAVČEVANJE	AZIJA
TRGOVINA	<i>Program za razvijajoča se azijska gospodarstva</i>
MEDNARODNE NALOŽBE	<i>Program za Kitajsko</i>
KMETIJSTVO	JUŽNA AMERIKA
KONKURENCA	<i>Program za razvijajoča se južnoameriška gospodarstva</i>
	<i>Program za Brazilijo</i>
	DRUGA PODROČJA

Priloga III: Prikaz prispevkov v OECD proračun

Glede na prispevke	%
1. ZDA	24.975
2. Japonska	23.128
3. Nemčija	9.467
4. Velika Britanija	6.885
5. Francija	6.382
6. Italija	5.182
7. Kanada	3.181
8. Španija	2.771
9. Mehika	1.996
10. Koreja	1.932
11. Nizozemska	1.876
12. Avstralija	1.736
13. Švica	1.454
14. Belgija	1.165
15. Švedska	1.083
16. Avstrija	0.926
17. Norveška	0.784
18. Danska	0.747
19. Turčija	0.706
20. Poljska	0.651
21. Finska	0.583
22. Grčija	0.546
23. Portugalska	0.495
24. Irska	0.399
25. Češka	0.238
26. Nova Zelandija	0.231
27. Madžarska	0.181
28. Islandija	0.100
29. Luksemburg	0.100
30. Slovaška	0.100
Skupaj	100.0

*Višina prispevkov je navzdol in navzgor omejena na 0,1 % in 24,975 %.

Vir: OECD 17

Priloga IV: Pregled sodelovanja Slovenije v odborih in delovnih telesih OECD

Status (polnopravne) udeleženske

1. Program za gospodarski razvoj in zaposlovanje na lokalni ravni (*Co-operative Action Programme on Local Economic and Employment Development (LEED)*)
2. Delovna skupina za preprečevanje podkupovanja v mednarodnih poslovnih transakcijah¹²³ (*Working Group on Bribery in International Business Transactions*)
3. Odbor za investicije¹²⁴ (*Investment Committee*)
4. Program mednarodne primerjave dosežkov učencev PISA (*Programme for International Student Assessment Governing Board (PISA)*)
5. Delovna skupina za koordinacijo smernic za preizkušanje kemikalij¹²⁵ (*Working Group of National Co-ordinators of the Test Guidelines Programme (WNT)*)
6. Delovna skupina za dobro laboratorijsko prakso¹²⁶ (*Working Group on Good Laboratory Practice (WGGLP)*)
7. Skupni OECD/ECMT odbor za raziskave v transportu (*Joint OECD/ECMT Transport Research Committee*)
8. Sheme v okviru letnih sestankov predstavnikov¹²⁷ (*Annual Meeting of Representatives of the National Designated Authorities for the Implementation of the OECD Schemes for the Varietal Certification of Seed Moving in International Trade*): *Scheme for Cereals, Scheme for Crucifer Seed and other Oil or Fiber Species, Scheme for Grass and Legume Seed in Scheme for Maize and Sorghum*¹²⁸

Status opazovalke

1. Odbor za javno upravo¹²⁹ (*Public Governance Committee (PGC)*)
 - 1.1. Delovna skupina za upravljavski management in reforme (*Working Party on Regulatory Management and Reform*)
 - 1.2. Delovna skupina visokih uradnikov za proračun¹³⁰ (*Working Party of Senior Budget Officials (SBO)*)
 - 1.2.1. *Network on Financial Management*
 - 1.2.2. *Network of Parliamentary Budget Committee Chairpersons*
 - 1.2.3. *Network on Organisational Structures*
 - 1.2.4. *Network on Performance and Results*

¹²³ Deluje v okviru Odbora za investicije (*Investment Committee*), ki je z 22. aprilom 2004 nadomestil Odbor za mednarodne investicije in večnacionalne družbe (*Committee on International Investment and Multinational Enterprises (CIME)*).

¹²⁴ V odboru Slovenija ni zastopana polnopravno. Uživa status udeleženske.

¹²⁵ Deluje v okviru Delovne skupine za kemikalije, pesticide in biotehnologijo, ki je del odbora za okoljsko politiko.

¹²⁶ *Ibid.*

¹²⁷ Status udeleženske.

¹²⁸ V okviru letnih sestankov, ki potekajo pod okriljem Odbora za kmetijstvo, je možno sodelovati še pri nekaterih drugih shemah, v katere pa Slovenija ni vključena: *Scheme for Beet, Scheme for Subterranean Clover and Similar Species* in *Scheme for Vegetables*.

¹²⁹ Edini področji, ki ju Slovenija v odboru za javno upravo ne pokriva, sta: *Steering Group on the Complementary Areas of E-Government Work* in *Group on Regulatory Policy*.

¹³⁰ Dejavnosti delovne skupine pokriva Ministrstvo za finance.

- 1.3. Funkcionarji iz osrednjih vlad (*Network of Senior Officials from Centres of Government*)
- 1.4. Delovna skupina za upravljanje s človeškimi viri (*Human Resources Management Working Party*)
- 1.5. E-funkcionarji (*Network of Senior E-Government Officials*)
- 1.6. Delovna skupina za odnose med javno upravo in državljani (*Expert Group on Conflict of Interest: Ensuring Accountability and Transparency in the Public Service*)
2. Odbor za kemikalije¹³¹ (*Chemicals Committee*)
3. Delovna skupina za kemikalije, pesticide in biotehnologijo¹³² (*Working Party on Chemicals, Pesticides and Biotechnology*)
- 3.1. Delovna skupina za področje nesreč s kemikalijami (*Working Group on Chemical Accidents*)
- 3.2. Delovna skupina za poenotenje urejanja nadzora v biotehnologiji (*Working Group on the Harmonisation of Regulatory Oversight in Biotechnology*)
- 3.3. Delovna skupina za varnost novih živil in krme (*Task Force For The Safety of Novel Foods and Feeds*)
- 3.4. Delovna skupina za pesticide (*Working Group on Pesticides*)
4. Odbor za izobraževanje (*Education Committee*)
5. Upravni odbor za institucionalno urejanje visokega šolstva (*Institutional Management in Higher Education Governing Board (IMHE)*)
6. Sodelovanje v okviru Agencije OECD za jedrsko energijo:
 - 6.1. Odbor za ravnanje z radioaktivnimi odpadki (*Radioactive Waste Management Committee (RWMC)*)
 - 6.2. Odbor za varstvo prebivalcev pred sevanji (*Committee on Radiation Protection and Public Health (CRPPH)*)
 - 6.3. Odbor za varnost jedrskih naprav (*Committee on the Safety of Nuclear Installations (CSNI)*)
 - 6.3.1. *Working Group on Analysis and Management of Accidents (GAMA)*
 - 6.4. Odbor za jedrsko znanost (*Nuclear Science Committee (NSC)*)
 - 6.5. Odbor za jedrske upravne dejavnosti (*Committee on Nuclear Regulatory Activities (CNRA)*)
 - 6.5.1. *Working Group on Operating Experiences (WGOE)*
 - 6.6. Odbor za tehnične in ekonomske raziskave razvoja jedrske energije in gorivnega cikla (*Committee for Technical and Economic Studies on Nuclear Energy Development and the Fuel Cycle (NDC)*)
 - 6.7. Odbor za jedrsko pravo (*Nuclear Law Committee (NLC)*)
7. Odbor za konkurenco (*Competition Committee*)
 - 7.1. Delovna skupina št. 2 za konkurenco in regulacijo (*Working Party No. 2 on Competition and Regulation*)
 - 7.2. Delovna skupina št. 3 za sodelovanje in uveljavitev (*Working Party No. 3 on Co-operation and Enforcement*)

Status ad hoc opazovalke

Vir: OECD 5

¹³¹ Polnopravna članica na področju vzajemne izmenjave in upoštevanja podatkov (*Mutual Acceptance of Data*), sicer opazovalka.

¹³² *Ibid.* Formalno in v okviru proračunske sheme spada delovna skupina pod Odbor za okoljsko politiko (*Environment Policy Committee*). Z Odborom za kemikalije se sestaja na zasedanjih tako imenovanega splošnega programa za kemikalije (*Joint Meeting of the Chemicals Committee and Working Party on Chemicals, Pesticides and Biotechnology*).